cijena 10d

broj 23

SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

3 X

autor priče »Inače...«

HENRY KUTTNER:

Gdje se djenuo profesor? • Taksist • Absalom

i druge najbolje SF pripovijetke

Sirius 023

SADRŽAJ

Henry Kuttner
GDJE SE DJENUO PROFESOR

Henry Kuttner
TAKSIST

Henry Kuttner
ABŠALOM

Branko Pihač
TOČKA DIVERGENCIJE

Bob Shaw
REVOLVERAŠI

Ray Beadbury
PLAMENE KUGLE

Mihail i Larisa Nemčenko
VIJESTI IZ BUDUĆNOSTI

Philip K. Dick
VARALICA

Riječ urednika

U SF-u smo, pa mogu sebi dopustiti i to da počnem s budućnošću. Da, neću početi ni s prošlim brojem Siriusa, ni s ovim, nego s idućim. U njemu će naime tri uvodne priče biti one što su nam ih poslale tri naše čitateljice. Možda su to njihovi književni prvijenci, no u svakom su slučaju Siriusovi prvijenci; prve domaće priče u našem listu kojima su autori — autorice. Tri djevojke (pretpostavljam). Iz Zagreba, Zadra i Krapinskih Toplica.

Priznat ćete da je ta vijest (doduše najavljena »fra le righe« prošli put) zavrijedila prvo mjesto u ovoj mojoj riječi. Čak i bez obzira na onu parolu o drugaricama koje imaju prednost.

I molim da se zapamti: taj Sirius broj 24 s pričama naših suradnica-čitateljica nije prigodan i ne izlazi 8. III nego — 5. VI. Dakako, 1978.

Prije nego što se iz te skore budućnosti preselimo u sadašnjost moram, dragi čitatelju, reći i riječ-dvije o vašoj primjedbi na »ogavne futurističke priče« koje »netko« (to sam jal) »pušta u Sirius bez ikakva kriterija... Zar je moguće zamisliti nekakvu supercivilizaciju u kojoj je vladajuća ideja — religija? Inače poznata kao nadgradnja natražnih društvenih odnosa?« E, pa nećemo valjda, dragi čitatelju, zabraniti nekome da nešto zamisli pa makar on bio i pisac znanstvene fantastike? I da napiše to što je zamislio? A pogotovu ima li cijeli taj njegov umotvor i onaj »drugi sloj« u kojem upozorova DANAŠNJE čovječanstvo u čemu bi to moglo pogriješiti pa da društvo u svom razvoju društva stigne ne do Marxova komunizma nego do stupnja u kojemu ga je ocrnio autor priče. Drugim riječima, autor nas DANAS upozorava na posljedice koje bismo SUTRA mogli ispaštati pustimo li da se nekontrolirano razvijaju pojedini uzroci. I tko meni kao uredniku Siriusa može dati pravo da spriječim da takva upozorenja stignu i do Vas. dragi čitatelju? Nitko. Čak ni Vi sami. I tako će te »futurološke bljezgarije« i dalje izlaziti u Siriusu, a Vas molim da mi hitno javite čim Vas koja od njih posebno oduševi.

Evo se naš Siriusoplov zaustavlja na broju 23. P-R-E--P-U-Š-T-A-M—R-I-J-E-Ć—V-A-M-A čuje se iz njegovih pluća načinjenih od nerdajućeg švedskog čelika (kao sudoper u vikendici moga susjeda kojemu standard nije još tako visok da bi mogao kupovati Sirius... ono standard shvatite kako hoćete, dragi čitatelju, samo molim bez uvreda). Očito, Siriusoplov vas poziva da nam pošaljete svoje mišljenje o broju 23... I evo nas natrag u ožujku... čak u veljači... Iz duboka snijega iščeprkavamo Siriusova recenzenta domaćih priča s »escajgericonu krcatom svojih prikaza i ocjena.

»Što čekate, čovječe! Pišite i šaljite svoju priču!« pročitala sam u dvadesetom broju. Hvala na ohrabrenju. Dakle, ja napisala i šaljem. Na vama je da ocijenite — kažete vi, a ja: zavirite u naredni broj i pročitajte priču »Antikni predmet«. Ako imate živaca čitati — vlastiti tekst. Priča je... e, neću reći izvrsna. To neka kažu ostali čitatelji u svojim pismima. Pismima meni, a ne vama. Jer meni je lakše pisati nego vama; ja ipak ne krijem vlastito prezime pseudonimom.

Idemo dalje. Naslovi priča: **Reverzibilnost. Planeta S27-3. Osveta**. (Dvije posljednje: dokaz koliko je Daniken načinio štete SF-u). **Greška** (odgovarajući je samo naslov: nije SF, znači nije za Sirius). **Ah, život, Pitanja i odgovori**. (Dvije posljednje: zašto nisu na razini onih objavljenih? Dokazali ste da znate pisati SF, i što vam bi?). **Sneg** (kud je poslaste nama? To je priča za neko drugo »Vjesnikovo« izdanje!). **U ime komisije** (I bez komisije: vaša je jedna od spomenute tri uvodne priče u narednom broju, iako vam motiv nije baš bez brade, no nadajmo se da mnogi čitatelji Siriusa ne briju bradu. PS: ja je brijem.) **Hibrid** (bez korespondencije sa stvarnošću, filozofsku poruku bolje ne komentirati). **Stabilnost, Leon, Kraj besmrtnosti, Ragbi-univerzum, Larijete**. Tih pet priča, dragi čitatelju, nisu znanstvena fantastika. Posljednje dvije: prva nadrealistička (blag izraz, tako da me ne možete tužiti), druga zbrkana (jao meni... a tek Vama?). **Predgovor** (daleko od SF-a koji očekujemo od suradnika, iako »nije bez vraga«... ali ni za Sirius). **Mi**. Naslov je doduše kratak, ali jezik nije čitak, poruka je nejasna, smisao neshvatljiv. A to (osim dobrog naslova) nisu značajke znanstvene fantastike. Pokušajte drukčije pisati, talent vam nije u pitanju! **Kao neki čovjek.** (Stari Zavjet je zastario, a Daniken... što biste rekli da umjesto o njemu malo pričamo o predivnom vremenu jučer poslije podne?). **Čuvari istine**. Znate li što Sirius objavljuje? To piše na naslovnoj stranici: znanstvenu fantastiku. Sirius, jedini i specijalizirani za taj žanr. A to ipak nije Žanr strave i užasa. Pošaljite mi tu priču još jednom, ali kad mi bude dodijao znan-fan i kad se bacim na stravu i užas. Do čitanja! **PLANETA FER-PLEJA**. Izbacite naivnosti (sami ocijenite gdje su!) i tada ponovo pošaljite priću — s popratnim pismom. I brojem žiro-računa. Razmemo se, kaj ne? **Stražar**. Uskladite

svoga stražara s planetom fer pleja. **LOM SVJETLOSTI, HOMO SAPIENS.** Ove su vam dvije upalile. Priznajem. A tko priznaje pola mu se prašta. Stoga: prva polovica u broj 24, ostalo naknadno. I pišite, čovječice i čovječe! **Sitnica**. Loše lemljenje je ipak presitna sitnica. Izmislite uvjerljiviju, bolje je zalemite (tj. napišite) i pošaljite. Siriusu, dakako. **Besmrtnost**. Nije znanstvena fantastika, znači nije ni za Sirius. **Dva krvnika i jedna žrtva**. Pisano u tradiciji sovjetskih SF priča, tj. dobro. Ugledat će svjetlo dana kad mi uzmanjka ruskih priča, tj. kad zataji Ivan Paprika (an pasan: kako vam se sviđaju Vijesti iz budućnosti u ovom broju?) Molim pismeni odgovor — »usmeno odnese vjetar« rekoše Rimljani i zapisaše tu misao. **Svi smo mi živa bića**. Jesmo, priznajemo to no ipak se potpisujemo pod ono što napišemo, a ne kao vi...

- Znate li vi tko je to tehnički urednik lista: Moj... pardon, Siriusov, je Lujo Gaj. To je onaj momak koji kaže: no, čuj, što ti misliš a gdje će ti sve to stati? Dakako, misli pritom na dužinu članka. Onda ja kratim članak, sve stane, nitko ništa ne shvati jer je ono bitno skraćeno... No što vam sve to pričam. Vidio je ovu »riječ urednika« i zaurlao: pa to je za trećinu duže nego prošli put. A ja njemu: a čitatelji pišu sve više. A on meni: što se to mene tiče, toliko teksta ne stane. A ja njemu: a od čitatelja živimo i ti i ja. A on meni (tri točkice).

Ipak je, kao što vidite, stao cijeli tekst. Zna se tko je gazda u Siriusu. Vi i ja, dragi čitatelju. Ja bih ovako do preksutra (tj. do str.

10) no i Gaj je čovjek a ne robot iz SF-a, pa silom Gaja završavam. Vaš

Borivoj Jurković (bez PS-a!)

HENRY KUTTNER rođen je 1914, Profesionalno se kao pisac formirao u reviji »Weird Tales«, gdje je 1936. počeo objavljivati priče strave i herojske fantazije. Zatim je iz financijskih razloga prešao na znanstvenu fantastiku. Pod pseudonimima je objavljivao nezrele stvari. Oženio se godine 1940. Catherinom Moore, također spisateljicom znanstvene fantastike. Dvije godine kasnije počeli su zajedno pisati pripovijesti, obično pod pseudonimom Lewis Padgett i Latvrence O'Donnell. Ona je u pripovijetke unosila svoj stil, imaginaciju, smisao za epsko, a on svoj osjećaj za konstrukciju, sklonost morbidnom i humor. Uspjeh nije izostao: »Deadlocka (1942), »Twonkey« (1942), »Mimsy Were the Borogoves« (1943), »Shock« (1943). Te priče pokazuju da je »novi autor« veliki tehničar pripovijetke. U tome je smislu Henry Kuttner utjecao na mnoge autore iduće generacije. Napisao je i nekoliko zapaženih romana: »The Fairy Chessmen« (1946), »Fury« (1947), »Mutant« (1953). Potkraj života bacio se na studij; diplomu »master oj arts« stekao je godine 1958. nekoliko mjeseci prije nego što je umro.

Gdje se djenuo profesor?

Exit the Professor

Preveo Krunoslav Poljak

Mi, Hogbenovi, malo smo čudna obitelj. Onaj Profa što je došao iz grada možda je to znao, ali ga nitko nije zvao ovamo da pravi gužvu, i siguran sam da se sada nema zašto žaliti. U Kenntuckjrju vam je običaj da svako brine svoju brigu i da ne gura nos tamo gdje mu nije mjesto.

Kad smo onomad potjerali Haleyjeve s onom sačmaricom koju smo sami sastavili — ali nikad nismo shvatili kako funkcionira — dakle, kad smo to učinili, a sve je počelo zato što je Rafe Haley njuškao i zavirivao kroz prozor drvarnice da vidi Malog Sama. Poslije je Rafe naokolo pripovijedao da Sam ima tri glave ili tako nešto.

Haleyjevim se dečkima ne može nikad vjerovati. Tri glave! Glupost! Mali Sam je od rođenja uvijek imao samo dvije glave.

I zato smo Mama i ja složili tu sačmaricu i dobro zabiberili Haleyjevim dečkima. Ali, rekao sam već, poslije nismo nikako mogli prokljuviti kako funkcionira. Uzeli smo nekoliko suhih akumulatorskih ćelija, mnogo uzvojnica i žica i koješta drugog i, kad je bilo gotovo, prorešetali smo Rafea time tako temeljito da biste to teško tako dobro učinili pravom puškom.

Doktor je rekao da je Rafe umro iznenadnom smrću, a šerif Abernathy je došao, popio s nama malo prepečenice i rekao da će mi prebiti kosti. No na to nisam obraćao pažnju. Ali, mora da je za sve to čuo neki prokleti reporter, jer se poslije nekoliko dana pojavio neki visoki, debeo čovjek ozbiljna lica i počeo postavljati pitanja.

Stric Les je sjedio na trijemu pokrivši lice šeširom.

— Gospodine, najbolje bi bilo da se vratite u svoj cirkus — bilo je jedino što je rekao. — Sam Barnum nam je nudio angažman ali smo ga odbili. Je li tako, Saunk?

— Nego da je — odgovorio sam. — Phineas mi je uvijek bio sumnjiv. Rekao je da je Mali Sam monstrum.

Veliki ozbiljni čovjek, koji se zvao profesor Thomas Galbraith, pogledao me je.

— Koliko ti je godina, sinko?

— Nisam tvoj sin. Ali, ionako ne znam.

— Makar si velik, nije ti više od osamnaest. Barnum je umro prije

nego što si se ti rodio.

— Tko kaže da jest? Ne tjeraj me u laž. Udarit ću te.

— Ja nemam veze s cirkusima. Ja sam biogenetičar.

Naravno, to nas je nasmijalo. On se malo naljutio i htio znati što je tako smiješno.

— Ne postoji takva riječ — rekla je Mama. U tom času je Mali Sam počeo vrištati, a Galbraith je problijedio kao guščje krilo i sav se tresao. Pao je na tlo. Kad smo ga podigli, pitao je što se zbilo.

— Bio je to Mali Sam — rekao sam. — Mama je otišla da ga smiri. Sada je prestao.

— To je bilo subsonično — sjetio se Profa. — Što je to Mali Sam? Kratkovalni predajnik?

— Mali Sam je beba — presjekao sam ga. — Ne zovi ga drugačije nego imenom. A sada, da čujemo što želiš.

On izvadi notes i počne ga listati.

— Ja sam učenjak. Moj institut se bavi eugenikom i netko nas je upozorio na vas. Ono što smo čuli o vama zvuči nevjerojatno. Jedan naš suradnik tvrdi da prirodne mutacije mogu ostati neotkrivene u nerazvijenim kulturnim područjima i... — On zastade i počne buljiti u strica Lesa. — Zar zaista znate letjeti?

Istina je da o tom ne volimo nikom pričati. Jednom nam je pop održao dobru bukvicu. Stric Les se vinuo u zrak i počeo jedriti iznad brdskih kosa te na smrt preplašio nekoliko lovaca na medvjede. A u Bibliji ne piše da ljudi lete. Inače, stric Les to čini samo potajice, kad ga nitko ne vidi.

I zato je stric Les samo još više spustio šešir i gunđao:

— To je čista glupost. Čovjek ne može letjeti. One moderne sprave o kojima toliko pripovijedaju da lete, no, među nama, ni te sprave uopće ne lete. To su samo glupe brbljarije i ništa više.

Galbraith žmirne i ponovo se zapilji u notes.

— Ali ja ovdje imam mnogo izjava očevidaca o vrlo neobičnim stvarima u vezi s vašom obitelji. Let je samo jedna od njih. Znam da je teoretski nemoguće, ne govorim o avionima, ali...

— Oh, kušuj.

— Srednjovjekovne vještice su stavljale u balzam biljku jadič kako bi izazvale iluziju leta, što je bilo potpuno subjektivno, naravno.

— Prestanite me gnjaviti — reče stric Les. Razljutio se, vjerojatno zato što ga je zbunio Profa. Zatim skoči, baci šešir na pod trijema i odleti. Poslije jedne minute spusti se u lupingu da podigne šešir i naceri se Profi. Zatim je odletio niz klanac i neko ga vrijeme više nismo vidjeli.

I ja sam se razljutio.

— Nitko vas nije zvao ovamo! Stric Les će učiniti isto što i Ćale a to će biti strašno neugodna stvar. Ćaleta nismo vidjeli otkad je bio

ovdje onaj čovo iz grada. Popisivao je stanovništvo, tako nešto.

Galbraith je šutio. Djelovao je malo čudno. Ponudio sam ga pićem a on me pitao što je to bilo sa Ćaletom.

— Oh, on je tu negdje. Samo ga više ne možete vidjeti. Kaže da se tako bolje osjeća.

— Da? — Galbraith popije još jednu čašicu. — Koliko, reče, da ti je godina?

— Nisam ništa rekao.

— Pa, čega se sjećaš kao prve stvari u životu.

— Ne pamtim ništa. Od toga se previše vrti u glavi.

— Fantastično. Nisam se ni nadao da ću ovako nešto moći javiti institutu.

— Mi ne volimo ljude koji njuškaju ovuda — rekao sam. — Idi i ostavi nas na miru.

— Ali, nebesa — on pogleda preko ograde trijema i zainteresira se za onu našu sačmaricu: — Što je ovo?

— Neka stvar.

— Čemu služi?

— Za koješta.

— Smijem li je pogledati?

— Dobro, dat ću ti je ako poslije toga odeš.

Otišao je do puške i dobro je pogledao. Ćale je ustao s mjesta na kojem je sjedio pokraj mene, rekao mi da se oslobodim tog gnjavatora i ušao u kuću. Profa se vrati.

— Izvanredno! Dobro se razumijem u elektroniku: ovo ie zaista nešto vrlo neobično. Kako funkcionira?

— Što? Time se prave rupe.

— Iz toga se ne može ispaliti metak. Na mjestu gdje bi trebalo biti ležište metka samo je nekoliko leća... kako to funkcionira?

— Ne znam.

— Jesi li ti to sastavio?

— Ja i Mama.

Postavio je još gomilu pitanja.

— Ne znam — na kraju sam rekao. — Nevolja je s puškom što se mora stalno puniti. Pomislili smo da je neće biti potrebno puniti ako u nju ugradimo nekoliko stvarčica. I zaista, sad više nije potrebno.

— Jesi li mi je zaista poklonio?

— Ako nas prestaneš gnjaviti.

— Čuj — rekao je — pravo je čudo da do sada nitko nije znao za vas Hogbenove.

— Snalazili smo se.

— Teorija mutacije je zacijelo ispravna. Vas valja proučiti. Ovo je jedno od najvažnijiiih otkrića otkad... — Nastavio je govoriti u tom smislu. Sve je to bilo zapravo besmisleno.

Naposljetku sam zaključao da ima samo dva načina da se riješi cijela stvar, a nakon onog što je rekao šerif Abernathy, nisam imao petlje da nekoga ubijem i time izbacim šerifa iz takta. Nisam želio da izazivam gužvu.

— Recimo da pođem s vama u New York, biste li ostavili moju obitelj na miru?

On napola obeća, iako vrlo nerado. Ali, pristao je kad sam rekao da ću probuditi Malog Sama ako to ne učini. Naravno, želio je vidjeti Malog Sama ali sam mu rekao da to nema smisla. Mali Sam ionako ne bi mogao poći u New York. On mora biti u svom spremniku, inače mu je strašno mučno.

Dakle, Profa se naposljetku zadovoljio i otišao pošto sam mu obećao da ću ga idućeg jutra potražiti u gradu. Bilo mi je mučno, da vam pravo kažem. Nisam noću izlazio iz kuće još od one gužve u starom kraju kad smo morali na brzinu pokupiti prnje.

Koliko se sjećam, otišli smo u Nizozemsku. Mama je uvijek osjećala slabost prema čovjeku koji nam je pomogao pobjeći iz Londona. Po njemu je nazvala Malog Sama. Ne sjećam se kako se još zvao: Gwynn ili Stuart ili Pepys — sve mi se pomiješa kad mislim na vrijeme prije izbijanja rata među državama.

Te noći smo se posvadili. Ćale je bio nevidljiv, Mama je mislila da je uzeo više prepečenice nego je smio, ali se uskoro smekšala i dopustila mu da gucne iz pletenke. Svi su mi govorili da pazim što radim.

— Taj je Profa strašno lukav — rekla je Mama. — Takvi su svi profe. Ne dosađuj mu. Ili ćeš biti dobar ili ću ti ja pokazati.

— Bit ću dobar, Mama — rekao sam. Ćale me opalio po glavi, što nije bilo baš pošteno zbog toga jer ga nisam mogao vidjeti.

— To ti je da ne zaboraviš — rekao je.

— Mi smo priprosti ljudi — gunđao je stric Les. — Kad netko hoće biti boiji nego što jest, onda ne može ispasti ništa dobro.

— Zaista ne namjeravam ništa učiniti. Samo sam mislio...

— Kloni se neprilika — reče Mama. Upravo u tom času čuli smo Djeda kako se miče u svom sobičku na tavanu. Ponekad se Djed ne pomakne cijeli mjesec, ali noćas je bio zaista nemiran.

I zato smo, naravno, otišli gore da vidimo što želi. Govorio je o Profi.

— Stranac, eh? Stidi se, smrdljiva hulja! Kakve sam glupane okupio oko sebe pod starost! Samo Saunk tu i tamo pokazuje malo lukavosti, a on je, tako mi očiju, najveća budala od svih.

Vrpoljio sam se i nešto gunđao jer nisam volio gledati izravno u Djeda. No on nije na mene obraćao pažnju. Bjesnio je.

— Znači ideš u taj New York? Sto mu gromova, zar si zaboravio kako smo bježali iz Londona i Amsterdama... i Novog Amsterdama...

jer smo se bojali ispitivanja? Hoćeš da te pokazuju po cirkusima? A to i nije najveća opasnost.

Djed je najstariji i on ponekad govori čudnim jezikom. Mislim da jezik koji naučite u mladosti ostaje kroz cijeli život. Jedno je sigurno, on zna psovati bolje negoli itko koga poznajem.

— Glupost! Htio sam samo biti na usluzi.

— Ti cmizdravo derište —odvrati Djed. — Tvoja je greška i tebi na štetu što si načinio taj aparat kojim ste pobili Haleyjevo pleme. Da to nisi učinio, taj čovjek ne bi dolazio ovamo.

— On je profesor. Zove ze Thomas Galbraith.

— Znam, čitao sam njegove misli kroz mozak Malog Sama. Opasan čovjek. Svi su mudraci opasni. Osim možda Rogera Bacona, a i njega sam morao podmititi. Počujte: nitko od vas ne smije ići u taj New York. Onog časa kad napustimo ovo utočište, onog časa kad nas počnu ispitivati, s nama je gotovo. Omot će se razderati i bit ćemo izručeni na milost i nemilost. Neće te spasiti ni ti tvoji idiotski letovi, Lesteru, čuješ li me?

— Ali, što da radimo — upita Mama.

— Udrimo — reče Ćale. — Jednostavno ću udesiti tog Profu. Bacit ću ga u cisternu.

— I zagaditi vodu — vrisne Mama. — Samo pokušaj!

— Kakav je to glupi izdanak nikao iz mog sjemena? — reče Djed zaista razgnjevljen. — Zar nisi obećao šerifu da više neće biti ubijanja, bar neko vrijeme? Zar riječ jednog Hogbena ništa ne znači? Dvije su nam stvari bile kroz stoljeća svete: naša tajna i čast Hogbenovih! Pokušaj ubiti tog Galbraitha i meni ćeš odgovarati!

Svi smo problijedili. Mali Sam se opet probudio i počeo vrištati.

— Ali, što da radimo? — upita stric Les.

— Tajnu moramo sačuvati — odgovori Djed. — Činite što znate, samo ne ubijajte. Razmislit ću.

Činilo se da je opet zaspao ali je to bilo teško zasigurno reći.

Idućeg dana sam se u gradu sastao s Galbraithom ali sam prije toga na ulici naletio na šerifa Abernathyja i on me je mrko pogledao.

— Nemoj mi stvarati neprilike, Saunk — rekao je. — Pamti što ti kažem.

To me prilično neugodno zbunilo. No, sastao sam se s Galbraithom i rekao mu da Djed ne dopušta da idem u New York. To ga nije obradovalo ali je shvatio da tu nema pomoći.

Njegova je soba u hotelu bila puna instrumenata i djelovala pomalo zastrašujuće. Proučavao je našu sačmaricu ali se činilo da na njoj nije ništa mijenjao. Počeo me uvjeravati.

— Ne gubi vrijeme uzalud — rekao sam. — Ne idem s tobom odavde. Jučer sam to rekao tek onako i to je sve.

— Čuj, Saunk. Raspitivao sam se o Hogbenovima ali nisam mnogo

doznao. Ovdje ljudi drže jezik za zubima. Pa ipak i to dokazuje da imam pravo. Znam da su naše teorije točne. Ti i tvoja obitelj ste mutanti i moramo vas proučavati!

— Mi nismo mutanti. Učenjaci nam uvijek daju svakakva imena. Roger Bacon nas je nazvao homonkulima, samo...

— Što? — viknuo je Galbraith. — Koga si spomenuo?

— Uh, on je nadničar u susjednoj općini — rekao sam na brzinu, ali sam vidio da Profa na to nije nasjeo. Počeo se šetati po sobi.

— Neće ti pomoći što ne želiš ići u New York. Isposlovat ću da Institut pošalje ovamo komisiju. Vas valja proučavati u slavu nauke i u interesu napretka čovječanstva.

— Oh, jesenti, znam što će se dogoditi. Počet će nas pokazivati kao nakaze. To će ubiti Malog Sama. Moraš otići i ostaviti nas na miru.

— Ostaviti vas na miru? A znate izrađivati ovakve naprave? — On pokaže na pušku. — Kako ovo funkcionira — iznenada je htio znati.

— Rekao sam da ne znam. To smo jednostavno sklopili. Čuj, Profo. Bit će velika nevolja ako dođu ljudi i počnu nas gledati. Velika nevolja. Tako kaže Djed.

Galbraith se počeška po nosu.

— Pa... recimo da odgovoriš na nekoliko pitanja koja ću ti postaviti, Saunk.

— Onda neće dolaziti komisija?

— Vidjet ćemo...

— A ne, neću...

Galbraith duboko udahne.

— Ako mi budeš rekao ono što želim znati, neću odati gdje se nalazite.

— Mislio sam da taj tvoj institut zna gdje si.

— Ah, da. Naravno da zna. Ali ne zna ništa o vama.

Tada sam se nečega dosjetio. Mogao sam ga lako ubiti ali, da sam to učinio, Djed bi me pošteno udesio a valjalo je misliti i na šerifa. I zato sam rekao:

— Gluposti! — i potvrdno kimnuo glavom.

Jao, kakva li je samo pitanja postavljao taj čovjek! Zavrtjelo mi se u glavi. A on se neprekidno sve više i više uzbuđivao.

— Koliko je star tvoj djed?

— Zaista ne znam.

— Homunkuli... hmmm. Spomenuo si da je nekoć bio rudar.

— Ne, to je bio Djedov otac. Bili su to rudnici kositra u Engleskoj. Samo što Djed kaže da se to onda zvalo Britanija. To je bilo u doba neke začarane kuge. Ljudi su morali ići liječnicima... drunima? Drudima?

— Druidima?

— Tako je. Druidi su onda bili liječnici, kaže Djed. Oko Cornwalla

su počeli umirati rudari pa su morali zatvoriti rudnike.

— Kakva je to kuga bila?

Rekao sam mu što mi je Djed pripovijedao a Profa se vrlo uzbudio i spomenuo nekakva radioaktivna zračenja, koliko se sjećam. Uglavnom, riječ je bila neobično bezvezna.

— Umjetne mutacije izazvane radioaktivnošću — rekao je i porumenio. — Tvoj Djed se rodio kao mutant! Njegovi geni i kromosomi presložili su se u novi raspored. Pa, vi ste možda nadljudi!

— Nismo — odgovorio sam. — Mi smo Hogbeni. I to je sve.

— Dominanta, očigledna dominanta. Svi članovi tvoje obitelji bili su... neobični?

— Pazi što govoriš — rekao sam.

— Pa, znaju li svi letjeti?

— Ja još ne znam. Čini mi se da smo pomalo svi mušičavi. Djed je mudar. Sve nas je učio da se ne pokazujemo.

— Zaštitna kamuflaža — reče Galbraith. — Utonule u čvrstu društvenu strukturu, varijacije koje odstupaju od norme mogu se lakše sakriti. U suvremenoj, civiliziranoj kulturi vi biste se isticali kao natečeni palac. Ali ovdje, u zabačenim šumama, praktički ste nevidljivi.

— Samo Ćale — rekao sam.

— Zaboga — uzdahne on. — Sakriti te vaše nevjerojatne prirodne moći... Znaš li što ste sve mogli učiniti? — a zatim se odjednom još više uzbudio a njegov pogled nije mi se ni najmanje dopao.

— Divota. To je kao da sam se spotakao na Aladinovu svjetiljku.

— Želio bih da me pustiš na miru. Ti i tvoja komisija.

— Ne brini za komisiju. Odlučio sam da to za sada bude moja tajna. Naravno, ako budeš surađivao. To jest, pomogao mi. Hoćeš li?

— Neću — odgovorio sam.

— Onda ću dovesti komisiju iz New Yorka — rekao je likujući.

Razmislio sam.

— U redu, što hoćeš da učinim?

— Još ne znam — rekao je odugovlačeći. — Još nisam u potpunosti uočio sve mogućnosti.

No bio je spreman na grabež. Mogu to reći jer poznajem taj pogled.

Stajao sam pokraj prozora i gledao van i odjednom se dosjetio. Zaključio sam da ne bi bilo pametno Profi previše vjerovati. Polako sam prišao onoj pušci i izmijenio neke stvari.

Dakako, znao sam što želim učiniti, ali da me je Galbraith pitao zašto sam jednu žicu savinuo na onu stranu, a drugu prespojio, ne bih mu znao reći. Nisam školovan. Znao sam jedino da će puška raditi ono što želim.

Profa je nešto bilježio u svoj notes. Digao je pogled i vidio me.

— Što to radiš?

— Čini mi se da više nije ispravna. Nešto si spetljao s baterijama. Iskušaj je.

— Zar ovdje? — rekao je začuđeno. — Ne želim plaćati štetu. Puška se mora ispitati na sigurnom.

— Vidiš li onaj vjetrokaz u obliku pijetla tamo na krovu? — pokazao sam prstom. — Ako tamo naciljaš, nećeš načiniti nikakvu štetu. Možeš stati uz prozor i pokušati.

— Nije li to... opasno? — Žarko je želio iskušati napravu. Rekao sam da neće nikog ubiti i on je duboko udahnuo, otišao do prozora i prislonio kundak uz lice.

Ostao sam daleko od prozora jer nisam htio da me vidi šerif. Već sam ga opazio kako sjedi na klupi pred trgovinom na drugoj strani ulice.

Dogodilo se baš ono što sam bio i zamislio. Galbraith je povukao okidač ciljajući u pijetla na krovu i iz cijevi su počeli izlaziti kolutovi svjetlosti. Galbraith je ljosnuo na leđa a uzbuna što je nastala, iznenadila me je. Ljudi su počeli vriskati po cijelom gradu.

Znao sam da bi bilo najbolje da neko vrijeme ostanem nevidljiv.

Galbraith je proučavao pušku kad je u sobu uletio šerif Abernathy. Šerif je zaista neugodan čovjek. U ruci je imao pištolj a u drugoj je držao spremne lisice. Odmah je počeo brzo psovati Profu.

— Vidio sam vas! Vi građani mislite da možete ovdje raditi što vam padne na pamet! Varate se!

— Saunk! — viknuo je Galbraith ogledajući se. Ali, naravno, nije me vidio.

Zatim su se prepirali. Šerif Abernathy je vidio kako Galbraith puca iz puške a on nije budala. Odvukao je Galbraitna na ulicu, a ja sam hodao uz njih, pazeći da me ne čuju. Ljudi su naokolo trčali kao ludi. Većina je držala dlanove na licu.

Profa je neprestano jadikovao da ništa ne razumije.

— Vidio sam vas — govorio je Abernathy. — Naciljali ste tom igračkom kroz prozor i istog je časa sve ljude u gradu zabolio zub! Pokušajte me uvjeriti da ne razumijete o čemu je riječ!

Šerif je bistar. Nas Hogbenove dovoljno dugo poznaje i zato se nimalo ne čudi kad se dogodi kakva smiješna stvar. Znao je da je Galbraith učenjak. Nastao je metež i ljudi su čuli što se događa i pokušali linčovati Galbraitha.

Ali, Abernathy ga je sakrio. Malo sam prolunjao gradom. Pastor je obilazio crkvu i sa čuđenjem gledao u prozore. Imali su obojena stakla i nije shvaćao zašto su vreli. Ja sam mu mogao reći. U obojenom staklu ima zlata: stavlja se u nj da bi se dobila određena crvena boja.

Naposljetku sam otišao u zatvor. Još sam bio nevidljiv. I tako sam mogao slušati što Galbraith govori šerifu.

— To je učinio Saunk Hogben. Kažem vam, on je sastavio taj

projektor.

— Ja sam vidio vas. Vi ste to učinili. Jao! — on stavi ruku na čeljust. — Preporučujem vam da to odmah prekinete. Oni vani se ne šale. Pola stanovnika grada boli zub.

Zaključio sam da pola stanovnika grada ima zlatne plombe u zubima.

A zatim je Galbraith rekao nešto što me baš nije previše iznenadilo.

— Moram pozvati komisiju iz New Yorka. Htio sam noćas razgovarati s institutom. On će za mene jamčiti.

Znači, htio nas je prijeći. Sve sam vrijeme osjećao da smjera nešto takvo.

— Izliječit ćete ovu moju zubobolju i svih ostalih, ili ću otvoriti vrata i pustiti rulju da vas linčuje! — zaurla šerif. A zatim se udalji da stavi na obraz vrećicu s ledom.

Povukao sam se, a zatim sam opet postao vidljiv i podigao veliku buku dok sam dolazio hodnikom da bi me Galbraith mogao čuti. Pričekao sam da me prestane psovati. Pravio sam se blesavim.

— Mislim da sam pogriješio — rekoh — ali, mogao bih sve ispraviti.

— Dosta si ispravljao. — Zatim zastade. — Čekaj malo! Možeš ispraviti, a što to?

— Pogledao sam pušku. Čini mi se da znam što nije u redu. Sada je podešena na zlato i sve zlato u gradu zrači ili je postalo vrelo.

— Inducirana selektivna radioaktivnost — gunđao je Galbraith. Meni te njegove riječi nisu značile ništa. — Slušaj. Ta rulja vani... jesu li ikada ikoga linčovali u ovom gradu?

— Samo jedanput ili dvaput godišnje. A ove godine smo već imali dva linčovanja i tako smo ispunili normu. Ipak, bilo bi najbolje da te odvedem k nama. Tamo bismo te mogli lako sakriti.

— Čini što znaš, ali učini nešto! Ili ću pozvati onu komisiju iz New Yorka. To ti se ne bi svidjelo, zar ne?

Nikad još nisam vidio takva lašca. Laže i pri tome ima tako bezazlen izraz na licu.

— Nema problema — rekao sam — podesit ću pušku tako da odmah prestane zračenje. Samo ne želim da ljudi misle da smo mi Hogbenovi u tome imali svoje prste. Mi želimo mirno živjeti. Ovako ćemo: ja ću otići u hotel i malo izmijeniti pušku a ti ćeš samo okupiti ljude sa zuboboljom i povući okidač.

— Ali... dobro, ali...

Bojao se novih neprilika. Morao sam ga nagovarati. Masa napolju je vikala pa mi to nije bilo teško. Napokon sam otišao ali sam se opet vratio, nevidljiv, i slušao što Galbraith govori šerifu.

Sve su dogovorili. Svi koje bole zubi okupit će se u Gradskoj vijećnici i smiriti se. Tada će Abernathy dovesti Profu i dati mu pušku

da pokuša.

— Hoće li to zaustaviti zubobolju? — htio se uvjeriti šerif. — Sigurno?

— Pa... uvjeren sam da hoće.

Šerif je opazio da Profa oklijeva.

— Onda će biti najbolje da najprije pokušate na meni. Tek da se uvjerimo. Ne vjerujem vam.

Činilo se da nitko nikome ne vjeruje.

Vratio sam se u hotel i prespojio neke žice u pušci. I tada sam se našao u nevolji. Moja nevidljivost se iscrpila. To je najveći nedostatak mladosti.

Kad budem nekoliko stotina godina stariji, moći ću biti nevidljiv kako dugo želim. Ali za sada još to ne mogu. Stvar je bila u tome što sam morao nešto učiniti, a nisam to mogao učiniti da me svatko vidi.

Popeo sam se na krov i pozvao Malog Sama. Kad sam se podesio na njegovu glavu, preko njega sam uputio poziv Ćaletu i stricu Lesu. Uskoro je došao stric Les sletivši s neba krećući se vrlo teško s obzirom da je na leđima nosio Ćaleta. Ćale je psovao jer ih je progonio nekakav sokol.

— Ipak, nitko nas nije vidio — reče stric Les. — Tako mi se čini.

— Danas ljudi imaju svojih briga — odgovorio sam —potrebna mi je pomoć. Taj Profa će pozvati komisiju i proučavati nas bez obzira na to što nam je obećao.

— Onda baš nemamo mnogo što učiniti — reče Ćale. —> Ne smijemo ga ubiti jer je Djed rekao da to ne činimo.

Onda sam im rekao što sam smislio. Ćale je nevidljiv i lako će to obaviti. Onda smo na krovu načinili maleni otvor da bismo mogli gledati dolje u Galbraithovu sobu.

Učinili smo to u posljednji čas. Dolje je bio šerif s pištoljem u ruci i čekao, a Profa je blijed kao krpa ciljao puškom u šerifa. Puška opali bez trzaja: Galbraith je povukao okidač, iz puške se izvio rumeni prsten svjetlosti i to je bilo sve. Osim što je šerif otvorio usta i gutnuo slinu.

— Niste me prevarili. Zubobolje je nestalo.

Galbraith se znojio ali se pretvarao da je siguran u sebe.

— Dakako, rekao sam vam da neće biti problema...

— A sada, pođimo u Gradsku vijećnicu. Svi čekaju. Ako nas sve ne izliječite, loše vam se piše.

Izišli su. Ćale je šmugnuo dolje za njima, a stric Les me je uprtio na leđa i letio je za njima držeći se nisko krovova da nas ne bi tko opazio. Malo zatim zaustavili smo se pred jednim prozorom Gradske vijećnice i gledali unutra.

Toliko bijede i jada nisam vidio od velike kuge u Londonu. Vijećnica je bila dupkom puna, sve su boljeli zubi i svi su jaukali i

vikali od bola. Abernathy je ušao s Profom koji je nosio pušku i vrisak se pojačao.

Galbraith je na bini naciljao puškom u gomilu a šerif je opet izvadio pištolj i održao govor u kojem je rekao neka svi drže jezik za zubima i da će im zubobolja prestati.

Naravno, nisam vidio Ćaleta ali sam znao da je na bini. S puškom se zbivalo nešto smiješno. To, osim mene, nije nitko vidio a ja sam upravo to i čekao. Ćale — koji je, naravno, bio nevidljiv — nešto je malo izmijenio na pušci. Rekao sam mu što da radi ali on je to znao jednako dobro kao i ja. I tako je uskoro puška bila preudešena po našoj želji.

Poslije toga se dogodila vrlo neugodna stvar. Galbraith je povukao okidač i iz puške su iskočili kolutići svjetlosti, ovaj put žuti. Ćaletu sam rekao neka podesi domet kako se izvan Gradske vijećnice ne bi što dogodilo. Ali, u njoj...

Istina, zubobolje je nestalo. Uostalom, zlatne plombe ne mogu nikoga boljeti ako ih nema.

Naprava je bila sada tako podešen da je djelovala na sve što ne raste. Ćale je točno namjestio domet. Sjedala su iznenada nestala a isto tako i dio velikog svijećnjaka. Ljudi koji su se okupili dobili su svoje. Nestalo je i staklenog oka Peglega Jaffea. Svi koji su imali lažna zubala, izgubili su ih.

Svi su izgubili i odijela. Cipele nisu stvari koje rastu, a isto tako ne rastu ni hlače, košulje i haljine. U tren oka svatko je u dvorani bio gol kao igla. Ali, više ih nisu boljeli zubi, zar ne?

Kući smo se vratili poslije jedan sat, svi osim strica Lesa, a zatim su se vrata naglo otvorila i kroz njih je ušao stric Les zajedno s Profom koji je posrtao iza njega. Galbraith je bio u očajnu stanju. Klonuo je na stolicu i teško disao zabrinuto gledajući prema vratima.

— Dogodilo se nešto smiješno — reče stric Les — letio sam negdje izvan grada i opazio Profu kako bježi pred gomilom ljudi od kojih su neki bili umotani u plahte. Zato sam ga pokupio i donio ovamo po njegovoj želji.

Stric Les mi namigne.

— Ooooh — reče Galbraith. — Aaaaah! Dolaze li? Mama priđe vratima.

— Po planini se miče mnogo bakalja. Ne izgleda dobro. Profa počne buljiti u mene.

— Rekao si da me možeš sakriti. Učini to odmah. To je tvoja greška!

— Glupost — rekao sam.

— Sakrit ćeš me ili... — Galbraith je vrištao. — Ja.., Ja ću dovesti ovamo komisiju.

— Čuj — odvratio sam — ako te dobro sakrijemo, obeavaš li da ćeš

zaboraviti tu komisiju i ostaviti nas na miru?

Profa je obećao.

— Čekaj Časak — rekao sam i otišao na tavan Djedu. Bio je budan.

— Što kažeš, Djede?

On je nekoliko trenutaka slušao Malog Sama.

— Hulja laže — uskoro mi je rekao. — On namjerava dovesti ovamo tu komisiju smrdljivaca i ne misli održati obećanje.

— Da li da ga sakrijemo?

— Jasno. Hogbenovi su dali riječ i ne smije više biti ubijanja. A sakriti bjegunca pred progoniteljima zacijelo nije zlo djelo.

Možda je namignuo. Na Djedu je to teško točno znati. Zatim sam se spustio dolje. Galbraith je bio kod vrata i gledao kako se baklje penju planinom prema nama. Zgrabio ms za rame.

— Saunk! Ako me ne sakriješ...

— Sakrit ćemo te. Dođi.

Odveli smo ga u podrum...

Kad je rulja došla sa šerifom Abernathvjem na čelu, pravili smo se gluhi. Pustili smo ih da pretraže kuću. Mali Sam i Djed su na tren postali nevidljivi tako da ih nitko nije opazio. I, naravno, rulja nije našla ni traga Galbraithu. Dobro smo ga sakrili, baš kao što smo i obećali.

To je bilo prije nekoliko godina. Profa sja od sreće. Iako nas ne proučava. Ponekad izvadimo bočicu u kojoj ga držimo — pa proučavamo mi njega.

(Objavljeno prema dogovoru s G. P. A., München)

Taksist

Endowment Policy

Preveo Krunoslav Poljak

Kad ja Denny Holt telefonirao iz telefonske govornice, rekli su mu da ga traže. Nije baš bio oduševljen. U takvoj kišnoj noći taksistu nije bilo teško naći putnika, a sad će morati voziti sve do Columbus Circlea.

— Glupost — rekao je — Zašto baš ja? Pošaljite nekog drugog; tipu će biti svejedno. Nalazim se duboko u Villageu.

— On hoće tebe, Holte. Tražio te po imenu i broju. Jamačno neki tvoj prijatelj. Čekat će te pokraj spomenika i imat će crni ogrtač i štap.

— Tko je on?

— Odakle bih znao? Nije rekao. A sada kreni.

Holt rezignirano objesi slušalicu i vrati se u taksi. Voda je kapala sa štitnika njegova kačketa a kiša udarala u vjetrobran. Kroz izmaglicu je razabirao slabo osvijetljene veže i čuo glazbu s džuboksa. Bila je to noć u kojoj je najbolje ostati kod kuće. Holt je razmišljao da li da skokne u Podrum i s nogu popije čašicu rakije. No, dobro. On promijeni stupanj prijenosa i neraspoloženo krene avenijom Greenwich.

U ono je doba bilo teško izbjegavati pješake. Njujorčani se nisu obazirali na prometne znakove, a ulice su od sumaglice bile mračni i sjenoviti kanjoni. Holt je vozio u centar ne obazirući se na povike »taksi!«. Kolnik je bio mokar i srlizak, a gume na kolima nisu baš bile najbolje.

Vlažna hladnoća se širila Holtovim kostima. Kašijucanje motora nije ga nimalo tješilo. Krntija će se uskoro potpuno raspasti. A poslije toga — no, posla nije bilo teško naći ali Holt je osjećao odbojnost prema napornom radu. Tvornice oružja... hm-m-m-m.

Zlovoljno je skrenuo u prometni krug oko Kolumbova spomenika pokušavajući naći mušteriju. Naposljetku ga je opazio: usamljeni lik kako nepomično stoji u kiši. Ostali su pješaci trčali preko ulice žureći se da uhvate trolejbus ili uđu u svoje automobile.

Holt zaustavi kola i otvori vrata. Čovjek priđe. Imao je štap ali ne i kišobran i voda mu se slijevala po tamnom ogrtaču. Bezobličnim širokim šeširom štitio je glavu a prodorne crne oči oštro su promatrale

Holta.

Čovjek je bio star — neobično star. Crte lica bile su izobličene borama, otromboljene lojave kože.

— Dennis Holt? — hrapavo je upitao.

— Ja sam, prijane. Uskoči i osuši se. Starac ga posluša.

— Kamo?

— A? Prođi kroz park.

— U Harlem?

— Što?... Da, da.

Slegnuvši ramenima, Holt skrene taksijem u Central Park. Neki čudak. Nikad prije ga nije vidio. Hitro baci po¬gled na putnika kroz retrovizor. Čovjek je pažljivo proučavao Holtovu fotografiju i broj na tablici. Očigledno zadovoljan, zavali se u sjedalo i uzme iz džepa primjerak »Timesa«.

— Želite li svjetla, gospodine?

— Svjetla? Da, hvala. — Ali nije ga dugo koristio. Zadovoljio se da prelista novine a zatim se opet zavalio u sjedalo, ugasio lampicu i pažljivo gledao u ručni sat.

— Koliko je sati?

— Blizu sedam.

— Sedam? I danas je 10. siječnja 1943?

Holt ne odgovori. Putnik se okrene i pogleda kroz stražnji prozor. Malo zatim nagne se prema naprijed i opet se obrati Holtu.

— Bi li htio zaraditi tisuću dolara?

— Šalite li se?

— Nije šala — reče čovjek a Holt iznenada zapazi da govori neobično: meko gutanje suglasnika kao u kastilskom. — Imam novac, novac koji sada vrijedi. Opasno je i ne plaćam ti previše.

Holt je i dalje gledao pred sebe.

— Potreban mi je čuvar, to je sve. Neki me ljudi pokušavaju oteti ili čak ubiti.

— Ne računajte sa mnom — reče Holt. — Odvest ću vas do policijske stanice. To vam je najbolja zaštita.

Nešto meko pade na prednje sjedalo. Holt pogleda i osjeti da mu leđima prolaze žmarci. Upravljajući jednom rukom, uzme svežanj novčanica i palcem ga prelista. Tisuću zelembaća.

Mirisali su na plijesan.

— Vjeruj mi, Denny — reče starac — potrebna mi je baš tvoja pomoć. Ne mogu ti reći što je posrijedi jer bi pomislio da sam lud, ali ću ti ovoliko platiti za tvoje noćašnje usluge.

— Među njima i ubojstvo — pogađao je Holt. — Odakle znate da me zovu Denny? Ja vam to nisam rekao.

— Raspitao sam se. Znam mnogo o tebi. Zato sam te i izabrao za ovaj posao. I ne moraš učiniti ništa nezakonito. Ako budeš imao

razloga da zaključiš drugačije, možeš se u svako doba povući i zadržati novac.

Holt je razmišljao. Stvar mu je bila sumnjiva ali istodobno ga je i privlačila. Bilo je dobro što je mogao odustati. A tisuću dolara...

— U redu. Recite što je. Što treba da radim?

— Nastojim umaći nekim svojim neprijateljima. Za to mi je potrebna tvoja pomoć. Ti si mlad i jak.

— Netko vas želi ukloniti?

— Ukloniti me? Ne mislim da će doći do toga. Ubojstvo nije poželjno, osim u krajnjoj nuždi. Ali su me slijedili dovde; vidio sam ih. Nadam se da su mi izgubili trag. Ne prati nas nikakav auto...

— Varate se — reče Holt.

Nastade šutnja. Starac opet pogleda kroz stražnji prozor.

— Ako želite kidnuti — Holt se zavjerenički naceri — Central Park nije pogodno mjesto. Lakše ću se osloboditi vaših prijatelja u prometnoj gužvi. U redu, preuzimam posao. Ali zadržavam pravo da odustanem ako mi se što ne svidi.

— Dobro, Denny.

Holt skrene ulijevo kod Sedamdeset druge ulice.

— Vi mene poznajete a ja vas ne. Zašto ste se o meni raspitivali? Jeste li detektiv?

— Nisam. Zovem se Smith.

— Naravno.

— A tebi je Denny dvadeset godina i oslobođen si vojne obaveze u ovom ratu jer imaš srčanu manu.

— I što onda? — zagunđa Holt.

— Ne želim da se srušiš mrtav.

— I neću. Moje je srce u redu za većinu stvari. No regrutna komisija nije tako mislila.

— Znam, Denny. A sada...

— Što?

— Moramo se osloboditi pratilaca.

— Da zaustavim pred zgradom FBI? — reče tiho Holt. — Oni ne vole špijune.

— Kako hoćeš. Mogu im dokazati da nisam neprijateljski agent. Nemam veze s ovim ratom, Denny. Želim samo spriječiti jedan zločin. Ako ga ne spriječim, noćas će izgorjeti jedna kuća i jedna će dragocjena formula biti uništena.

— To je posao za vatrogasce.

— Samo ti i ja možemo obaviti taj posao. Ne mogu ti reći zašto. Tisuću dolara, pamti!

Holt je pamtio. Tisuću dolara bi mu u tom času mnogo značilo. U životu nije imao tako mnogo novaca. To je bio ulog, kapital na kojem se moglo dalje graditi. Nije bio školovan. Dosad je mislio da će se

zauvijek morati baviti kakvim dosadnim i napornim poslom. Ali s kapitalom — znao je što će učiniti. Bila su vremena lake zarade. Sam će započeti neki posao: tako se stvara lova. Jedan som! Da; to bi mogla biti budućnost!

Iz parka je Holt izišao kod Sedamdeset druge ulice i skrenuo na jug prema Zapadnom Central-parku. Uglom oka je spazio drugi taksi kako skreće prema njemu. Pokušavao je spriječiti prolaz svojem taksiju. Čuo je kako njegov putnik dašće i nešto viče. On naglo pritisne kočnicu, i dok je drugi auto prolazio mimo njega zavrti upravljač i pritisne papučicu gasa do kraja. Brzo okrene za 180 stupnjeva i nastavi vožnju prema sjeveru.

— Ne bojte se — reče Smithu.

U drugom su taksiju bila četvorica muškaraca; na tren ih je jasno vidio. Bili su glatko obrijani i nosili tamna odijela. Možda su bili naoružani; no Holt nije bio siguran u to i oni su zaokrenuli, jedva se probijajući kroz promet, ali su uporno slijedili Holtov automobil.

Kod prve pogodne ulice Holt skrene ulijevo, prijeđe preko Broadwaya, skrene petljom u aveniju Henryja Hudsona i tada, umjesto da nastavi na jug, načini potpuni krug i vrati se sve do avenije West End. Nastavi vožnju na jug u West End i prečicom stigne na Osmu aveniju. Sada je promet bio življi. Taksija koji ih je pratio nije bilo na vidiku.

— A što sada? — upita Smitha.

— Ne znam. Nitko nas ne smije pratiti.

— U redu — reče Holt. — Oni će kružiti naokolo da nas nađu. Najbolje je da se maknemo s ulice. Pokazat ću vam.

On skrene u zatvoreno parkiralište, uzme tiket i požuri Smitha da izađe iz kola.

— Pričekat ćemo negdje dok zrak ne bude opet čist.

— Gdje?

— Da svratimo u kakav miran bar. Mogao bih nešto popiti. Gadna noć.

Činilo se da se Smith potpuno prepustio Holtovoj brizi. Krenuli su u Četrdeset drugu ulicu s njenim prigušeno osvjetljenim kabareima, pučkim kazalištima, mračnim šatrama i arkadama. Holt je ramenima kročio put kroz gomilu vukući za sobom Smitha. Ušli su u neku točionicu džina ali u njoj nije baš bilo naročito mirno. U uglu je svom snagom treštao džuboks.

Holt se uputio prema slobodnom separeu u dnu lokala. Kad je sjeo, pozvao je konobara i naručio burbon. Smith naruči isto.

— Poznajem ovo mjesto — reče Holt — Ima pomoćni izlaz. Ako nas nađu, možemo se na brzinu i izgubiti.

Smith zacvokoće zubima.

— Ne brini — utješi ga Holt i pokaže mu dva mjedena boksera —

Za svaki slučaj uvijek ih imam u džepu. Zato se smiri... Evo našeg pića. — On jednim gutljajem popije burbon i naruči još jedan. Kako Smith nije ni pokušavao platiti, učini to Holt. Nije mu bilo teško jer je imao u džepu tisuću dolara.

Sada je, zakrivši novčanice tijelom, pažljivo pregledao novac koji mu je dao Smith. Nije bio krivotvoren. Serijske brojke bile su u redu. No novčanice su zaista zaudarale na plijesan.

— Zacijelo ste ih držali u strunjači — reče.

— Bile su — odvrati odsutno Smith — šezdeset godina izložene... — a zatim naglo zašuti i popije rakiju.

Holt se namrgodi. Nisu to bile one starinske novčanice velikog formata. Šezdeset godina, glupost! Samo, Smith je zaista izgledao star. Njegovo naborano, bespolno lice bilo je lice devedesetogodišnjaka. Holt se pitao kako je taj tip izgledao kad je bio mlad. Kad je to moglo biti? Najvjerojatnije u vrijeme američkog građanskog rata!

On opet spremi novac, osjećajući zadovoljstvo koje nije bilo posljedica samo pića. To je bio početak Dennyja Holta. S tisuću dolara će nešto kupiti i postati poslovan čovjek. Taksi više neće voziti, to je bilo sigurno.

Na sićušnom plesnom podiju plesači su poskakivali i izvodili plesne akrobacije. Buka je bila stalna, glasni razgovori uz šank miješali su se s glazbom s džuboksa. Holt je papirnatom salvetom dokono brisao lokvicu piva na stolu pred sobom.

— Ne želiš mi reći u čemu je stvar, zar ne? — naposljetku reče starcu.

Možda se na Smithovu nevjerojatno starom licu pojavio nekakav izraz; no to je bilo teško zaključiti.

— Ne mogu, Denny. Ne bi mi vjerovao. Koliko je sada sati?

— Uskoro će osam.

— Istočno standardno vrijeme, staro računanje — deseti siječnja. Moramo biti na našem odredištu prije jedanaest.

— A gdje je to?

Smith izvadi plan grada, raširi ga i reče neku adresu u Brooklynu. Holt je nađe.

— U blizini obale. Prilično usamljeno mjesto.

— Ne znam. Nikad nisam bio tamo.

— Što će se dogoditi u jedanaest?

Smith kimne glavom ali ne odgovori izravno. On razmota papirnati ubrus.

— Imaš li olovku? Hvala. Prouči ovaj plan, Denny. To je nacrt prizemlja kuće u Brooklynu. U podrumu je Keatonov laboratorij.

— Keatonov?

— Da — odvrati Smith poslije kraće stanke. — To je neki fizičar. Radi na vrlo važnom pronalasku. Taj pronalazak je tajna.

— U redu. I što sada?

Smith je brzo pravio skicu.

— Oko kuće ima sigurno mnogo prazna prostora. Ona ima tri kata. Ovdje je knjižnica. U nju možeš ući kroz ovaj prozor a sef će se nalaziti iza zavjese, otprilike ovdje — vrh olovke se zabije u papir.

Holt se namršti:

— Sve mi to postaje sumnjivo.

— Eh? — Smithova se šaka nervozno grčila. — Pričekaj dok završim. Sef neće biti zaključan. U njemu ćeš naći smeđu bilježnicu. Želim da uzmeš tu bilježnicu...

—... i pošaljem je avionskom poštom Hitleru — završi Holt i usta mu se podrugljivo nacere.

—... i predaš je američkom Ministarstvu rata a ne Hitleru — reče Smith ne zbunivši se — Je si li zadovoljan?

— Pa, to mi već bolje zvuči. Ali zašto to ne učinite sami?

— Ne mogu — odvrati Smith — Ne pitaj me zašto; jednostavno ne mogu. Ruke su mi vezane — Njegove su pronicave oči zablistale. — Ta bilježnica, Denny, sadrži strašno važnu tajnu.

— Vojnu?

— Nije šifrirana; može se lako čitati. I primijeniti. U tome je sva ljepota. Svaki čovjek može...

— Rekli ste da je ta kuća u Brooklynu vlasništvo nekoga Keatona. Što mu se dogodilo?

— Ništa — odvrati Smith — još — a zatim žurno nastavi:

— Formula ne smije propasti, eto, zbog toga moramo biti tamo malo prije jedanaest.

— Ako je to tako važno, zašto ne odemo sada tamo i uzmemo bilježnicu?

— Formula će biti gotovo tek nekoliko minuta prije jedanaest. Keaton upravo dovršava svoj posao.

— Nije mi jasno — potuži se Holt. Popije još jednu rakiju — Je li taj Keaton nacist? Špijun?

— Nije.

— Nije li njemu potreban čuvar, više negoli vama?

— Nije u tome stvar — odmahne Smith glavom — Vjeruj mi Denny, znam što radim. Životno je važno da baš ti uzmeš tu formulu.

— Hmmmm.

— Ima opasnosti. Moji... neprijatelji... nas možda tamo čekaju. No ja ću ih odmamiti i omogućiti da uđeš u kuću.

— Rekli ste da bi vas mogli ubiti.

— Možda, ali sumnjam. Ubojstvo je posljednje sredstvo, iako je eutanazija uvijek pri ruci. Ali ja nisam kandidat za to.

Holt nije ni pokušavao razumjeti Smithovo mišljenje o eutanaziji; zaključio je da je to ime nekog mjesta ili da taj izraz znači »nekamo

pobjeći«.

— Za tisuću dolara spreman sam staviti glavu u torbu.

— Koliko nam treba da stignemo do Brooklyna?

— Recimo, jedan sat po magli. — Holt naglo ustane. — Dođite. Evo vaših prijatelja.

U Smithovim se crnim očima pojavi panika. Kao da se zgrčio u prostranom ogrtaču.

— Što da radimo?

— Stražnji izlaz. Još nas nisu opazili. Ako se moramo rastati, krenite prema parkiralištu na kojem smo ostavili kola.

— Da... u redu.

Progurali su se između plesača, prošli kroz kuhinju i izišli u prazan hodnik. Smith otvori vrata i izađe u uličicu. Pred njim se pojavi visok lik. Smith preplašeno krikne.

— Pustite me — naredi Holt i odgurne starca u stranu. Mračni lik se pokrene, a Holt brzo udari u jedva vidljivu čeljust. No šaka nije dobro zahvatila. Njegov je protivnik bio brz.

Smith se brzo udaljavao u magli. Odjek njegovih užurbanih koraka zamre. Holtu je srce ludo lupalo i on načini korak naprijed.

— Makni mi se s puta — reče tako duboko u grlu da su riječi zazvučale kao rezanje.

— Žalim — reče protivnik — Noćas ne smijete ići u Brooklyn.

— Zašto ne? — Holt je osluškivao neće li čuti još što. No nije se čulo ništa osim udaljenih sirena automobila i prigušene buke s Times Squarea, udaljena pola bloka.

— Nećete mi vjerovati ako vam kažem.

Glas je imao isti naglasak, isto kastiljsko gutanje suglasnika koje je Holt opazio dok je govorio Smith. Napregne pogled da vidi lice tog čovjeka. No bilo je premračno.

Holt neprimjetno gurne ruku u džep i napipa umirujuću hladnoću mjedenih boksera.

— Ako izvadite pištolj...

— Mi se ne služimo pištoljima. Slušajte, Dennise Holte, Keatonova formula mora nestati zajedno sa svojim izumiteljem.

— Što vi... — Holt napadne bez upozorenja. Ovaj put nije promašio. Osjetio je kako je bokser čvrsto udario i zatim kliznuo po krvavom rastrganom mesu. Jedva vidljiv lik se srušio a krik mu zamre u grlu. Holt se ogleda i kad nije nikog opazio, brzo potrči uličicom. Za sada je sve bilo dobro.

Poslije pet minuta bio je na parkiralištu. Smith ga je čekao kao iznemogao gavran u prevelikom ogrtaču. Starčevi su prsti nervozno lupkali po štapu.

— Pođimo — reče Holt. — Sada bismo morali požuriti.

— Jeste li...

— Smirio sam ga. Nije imao pištolj ili ga nije htio upotrijebiti. Sreća moja.

Smith se naceri. Holt sjedne u taksi i spusti se po rampi oprezno upravljajući i pažljivo se ogledajući. Druga kola nisu bila na vidiku. Pomogla mu je magla.

Krenuo je na jug a zatim na istok prema Boweryju ali su ih u ulici Essex, pokraj stanice metroa, progonitelji stigli. Holt skrene u pokrajnu ulicu. Lijevi lakat, koji je ležao na okviru prozora odjednom mu je postao neosjetljiv, od hladnoće, valjda — pomisli.

Upravljao je desnom rukom sve dok se taj osjećaj u laktu nije izgubio. Preko Williamsburškog mosta ušao je u Kings a zatim je usporavao pa ubrzavao da bi opet krenuo natrag sve dok ih progonitelji nisu opet izgubili. Za to je bilo potrebno vremena. A pred njima je bio još dug put po toj krivudavoj ruti.

Holt skrene ulijevo i dođe do Prospect parka a zatim nastavi na istok prema dijelu samotne obale između Brighton Beacha i Canarsiea. Smith se šćućurio odostrag i nije davao glasa od sebe.

— Do sada je sve išlo dobro — reče Holt preko ramena — Ruka mi se oporavila od hladnoće.

— Ne — reče Smith — to vas je zahvatio njihov paralizator. Poput ovog — i on pokaže štap.

Holt nije shvatio. Nastavio je voziti sve dok se nisu približili cilju. On zaustavi skrenuvši iza ugla poslije jedne trgovine pićem.

— Kupit ću bocu alkohola. Previše je kišovito i hladno I potrebno mi je nešto da me ugrije.

— Nemamo vremena.

— Imamo, imamo.

Smith zagrizne usnu ali više nije prigovarao. Holt kupi bocu burbona. Vratio se u taksi i trgnuo gutljaj, pošto je svom putniku ponudio da se posluži — protumačivši odrečno kimanje glavom kao odbijanje.

Burbon je pomogao. Noć je bila neugodno hladna: mlazovi kiše brisali su ulicom i slijevali se po vjetrobranu. Izlizane metlice brisača nisu mnogo pomagale. Vjetar je zavijao kao pas koji je osjetio smrt gospodara.

— Već smo dovoljno blizu — reče Smith — Najbolje je da ovdje ostanemo. Nađi nekakvo mjesto gdje ćeš sakriti taksi.

— Samo gdje? Ovo su privatne kuće.

— Neka sporedna uličica?

— U redu — reče Holt i nađe jednu zaštićenu gustim krošnjama drveća i grmljem. Ugasi svjetla, zaustavi motor i izađe spustivši podbradak i podigavši ovratnik kožnate bluze. Kiša ga je u trenu smočila. Padala je u gustim mlazovima bučno pljušteći po baricama. Pod nogama je osjetio pjeskovit, sklizav mulj.

— Pričekaj časak — reče Holt i vrati se u taksi da uzme bateriju. — Sve je u redu. A sada?

— Keatonova kuća — Smith je grčevito podrhtavao — Još nije jedanaest. Morat ćemo pričekati.

Čekali su skriveni u grmlju vrta Keatonove kuće. Kuća se uzdizala kao visoka silueta na pomičnoj zavjesi kišovita mraka. Kroz osvijetljeni prozor u prizemlju vidio se dio prostorije koja je izgledala kao knjižnica. S lijeve strane se čuo zaglušan šum valova koji su se razbijali o obalu.

Voda je Holtu prodirala pod ovratnik. On je tiho kleo. Zarađivao je svojih tisuću dolara, u redu. Ali i Smith je bio u jednako neudobnom položaju i nije se zbog toga žalio.

— Nije li to...

— Pst — upozori ga Smith — Možda su i ostali ovdje.

Holt poslušno snizi glas.

— Onda će se i oni utopiti. Žele li i oni uzeti bilježnicu? Zašto ne uđu i uzmu je?

Smith je grickao nokte.

— Oni je žele uništiti.

— Tako je rekao i onaj tip u uličici — potvrdi Holt začuđeno — Tko su oni zapravo?

— Nije važno. Oni ne pripadaju ovamo. Sjećaš li se, Denny, što sam ti rekao?

— Kako da uzmem bilježnicu? Što da učinim ako sef ne bude otvoren?

— Bit će — odvrati uvjereno Smith — Sada, uskoro. Keaton je u podrumu u laboratoriju i dovršava pokus.

Kroz osvijetljeni prozor zatrepti nekakva sjena. Holt se nagne prema naprijed; osjetio je kako se Smith napeo kao žica. Iz starčeva grla iziđe hrapavi uzdisaj.

U biblioteku je ušao neki muškarac. Prišao je zidu, pomakao zavjesu u stranu i stajao leđima okrenut Holtu. Zatim načini korak natrag i otvori sef.

— Budi spreman — reče Smith — To je to. Sada zapisuje posljednji dio formule. Eksplozija će biti za otprilike jednu minutu. Kad se začuje, pričekaj još minutu da se udaljim i izazovem gužvu ako su i ostali ovdje.

— Ne vjerujem da jesu.

— Učini kako sam rekao — kimne Smith glavom — Trči u kuću i uzmi bilježnicu.

— A zatim?

— A zatim bježi odavde što brže možeš. Ne dopusti da te uhvate ma što morao učiniti.

— A što će biti s vama?

Smithove su oči zablistale intenzivnim i divljim zapovjedničkim sjajem iz vjetrovita mraka.

— Ne brini za mene, Denny. Meni se neće ništa dogoditi.

— Unajmili ste me kao čuvara.

— Oslobađam te obaveze. Ovo je vrlo važno, važnije od mog života. Bilježnica mora dospjeti u tvoje ruke...

— Za Ministarstvo rata?

— Za... oh, da. No hoćeš li to učiniti, Denny?

— Ako je tako važno... — oklijevao je Holt.

— Jest, zaboga, i te kako je važno...

— Onda dobro.

Čovjek u kući pisao je za pisaćim stolom. Iznenada prozor izleti iz okvira. Zvuk eksplozije bio je prigušen kao da joj je izvor negdje pod zemljom, ali se tlo pod Holtovim nogama zaljuljalo. Opazio je kako je Keaton naglo ustao, načinio korak naprijed, a zatim se vratio i uzeo bilježnicu. Fizičar je trčao do sefa u zidu, bacio u nj bilježnicu, zatvorio ga i malo istao okrenut leđima Holtu. Zatim je naglo izjurio iz Holtova idokruga i nestao.

Smith je isprekidano od uzbuđenja govorio: — Nije imao vremena da ga zaključa. Pričekaj dok me ne čuješ, Denny, a zatim uzmi tu bilježnicu!

Holt reče »Dobro!«, ali Smith je već otrčao kroz žbunje. Krik iz kuće prethodio je izbijanju crvenih plamenova iz udaljena prozora u prizemlju. Nešto se uz tresak srušilo — nekakav zid, pomisli Holt.

Čuo je Smithov glas. Holt nije mogao vidjeti Smitha kroz kišu, ali se čula buka tučnjave. Holt je na trenutak zastao. Modre pruge svjetlosti probijale su se u daljini slabo i nejasno kroz kišu.

Mora pomoći Smithu...

Ali, obećao je, a tu je bila bilježnica. Progonitelji su je htjeli uništiti. I sada je kuća očigledno nestajala u plamenu. Keatonu nije bilo traga.

Potrčao je prema osvijetljenom prozoru. Bilo je dovoljno vremena da uzme bilježnicu prije nego požar postane opasan.

Krajičkom oka opazio je taman lik kako juri prema njemu. Holt stegne mjedeni bokser. Ako je tip naoružan, bit će nezgodno. Ako nije, onda ima izgleda.

Čovjek — onaj isti s kojim se Holt sukobio u uličici pokraj Četrdeset druge ulice — podigne štap i nacilja. Blijedo-plava traka svjetla izbije iz štapa. Holt osjeti da mu se noge koče i svom težinom pade na tlo.

Onaj drugi je i dalje trčao. Holt se jedva digao i očajnički se bacio prema naprijed. Bez uspjeha.

Plamenovi su osvijetlili noć. Obrisi visoka, tamna lika pojavili su se

na tren ispred prozora knjižnice, a zatim se čovjek prebacio preko prozorske daske.

Iako su mu noge bile ukočene, Holt uspije održati ravnotežu i krenuti naprijed. Bila je to agonija: kao ubodi igala, samo tisuću puta pojačani.

Uspjelo mu je doći do prozora; uhvativši se za prozorsku dasku gledao je u sobu. Njegov je prtivnik nešto radio pokraj sefa. Holt se prebaci preko prozora i zatetura prema čovjeku.

Mjedeni bokser na šaci bio je spreman.

Nepoznati odskoči u stranu i zamahne štapom. Brada mu je bila zamrljana osušenom krvlju.

— Zaključao sam sef — reče. — Najbolje je da izađeš odavde prije nego što te zahvati vatra, Denny.

Holt opsuje. Pokušao je zahvatiti čovjeka ali nije mogao. Prije negoli je učinio dva spora koraka, visoki je muškarac otišao lako skočivši kroz prozor i otrčao kroz kišu.

Holt se vrati sefu. Čuo je pucketanje vatre. Kroz vrata s lijeve strane izlazio je dim. Pokušao je otvoriti sef. Bio je zaključan. Nije znao kombinaciju — i zato ga nije mogao otvoriti.

Holt ipak pokuša. Pretraži pisaći stol nadajući se da je Keaton zapisao šifru na kakav papirić. Probio se do stepeništa koje je vodilo u laboratoriju i zastao gledajući u pakao podruma u kojem je gorjelo nepokretno Keatonovo tijelo. Da, Holt je pokušao. I nije uspio.

Naposljetku ga je vrućina natjerala da se udalji. Vatrogasna kola su već stizala. Smithu i ostalima nije bilo traga. Holt se zadržao u gomili koja se okupila i pokušao ih naći ali oni su nestali kao da su se rasplinuli u zraku.

*

— Uhvatili smo ga, administratore — reče visoki muškarac s tragovima osušene krvi na podbratku — Došao sam ovamo da vas obavijestim čim smo se vratili.

Administrator ispusti duboki uzdah olakšanja.

— Jeste li imali teškoća, Joruse?

— Nije vrijedno spomena.

— U redu, uvedite ga — reče administrator — Najbolje je da to riješimo odmah.

Smith uđe u kancelariju. Njegov teški ogrtač odudarao je od odjeće od celofleksa ostalih prisutnih.

Pogled mu je bio oboren.

Administrator uzme neki spis i počne čitati: »Sol 21, godine 2016. Predmet: ometanje faktora vjerojatnosti. Optuženi je zatečen u pokušaju da djeluje na tekuću vjerojatnu sadašnjost mijenjanjem prošlosti i tako izazove nestalnu alternativu sadašnjost. Upotreba

vremenskih strojeva je zabranjena osim ovlaštenim službenicima.« Neka optuženi odgovori.

— Nisam ništa pokušavao mijenjati, administratore mrmljao je Smith.

— Ulažem prigovor — reče Jorus digavši pogled — Neka ključna vremensko-mjesna razdoblja su zabranjena. Brooklyn, a posebno područje oko Keatonove kuće u vremenu oko 11 sati uvečer, 10. siječnja 1943, apsolutno je zabranjeno putnicima kroz vrijeme. Zatvorenik zna zašto.

— Nisam ništa znao o tome, Joruse. Morate mi povjerovati.

— Administratore — nastavi nemilosrdno Jorus — evo činjenica. Optuženi je ukrao stroj za putovanje kroz vrijeme, ručno podesio kontrole na zabranjeni vremensko-prostorni sektor. Ti su sektori, kako vam je poznato, zabranjeni jer su ključevi za budućnost; uplitanje u njih automatski mijenja budućnost i stvara drugačiji pravac vjerojatnosti. Keaton je 1943. godine uspio u svojoj podrumskoj laboratoriji izraditi formulu za ono što mi danas poznajemo kao »Silu M«. Požurio je u prizemlje, otvorio sef i zapisao formulu u bilježnicu i to tako da bi je laik mogao lako dešifrirati i primijeniti. U tom času u Keatonovoj je laboratoriji nastala eksplozija i on je vratio bilježnicu u sef i otišao dolje zaboravivši zaključati sef. Keaton je poginuo, on nije znao da se silu M mora držati daleko od radija i atomska je sinteza izazvala eksploziju. Požar je uništio Keatonovu bilježnicu iako se nalazila u sefu. Pougljenila je do nečitljivosti a nitko nije ni pomislio da bi ona mogla biti nešto vrijedno. Sve dok u prvoj godini dvadeset prvog stoljeća Sila M nije ponovo bila otkrivena.

— Ja sve to nisam znao, Joruse.

— Lažeš! Naša organizacija ne griješi. Pronašao si ključnu točku u prošlosti i odlučio da je promijeniš i tako promijeniš našu sadašnjost. Da si uspio, Dennis Holt iz 1943. uzeo bi Keatonovu bilježnicu. Znatiželja bi ga natjerala da je otvori i pročita. Našao bi ključ za Silu M. Dennis Holt bi postao najmoćniji čovjek u svom svjetskom vremenu. U skadu s varijantnim pravcem vjerojatnosti koji ste željeli uspostaviti, Dennis Holt, da je došao u posjed te bilježnice, bio bi diktator sadašnjeg svijeta. Svijet kakav poznajemo, ne bi postojao iako njegov bi: brutalna, bezobzirna civilizacija u kojoj bi vladao diktator Dennis Holt, jedini posjednik Sile M. Težeći tom cilju, zatvorenik je izvršio ozbiljan zločin.

— Zahtijevam eutanaziju — Smith podigne glavu. — Ako me okrivljujete za to što sam se htio osloboditi svoga dosadnog načina života, u redu. Nikad mi nije pružena prilika, to je sve.

Administrator podigne obrve.

— Tvoj dosje pokazuje da si imao mnogo prilika. Nisi sposoban uspjeti vlastitim sposobnostima; radiš posao koji jedino možeš dobro

obavljati. Ali, tvoj je zločin, kako se izrazio Jorus, ozbiljan. Želio si stvoriti novu vjerojatnu sadašnjost uništavajući ovu i mijenjajući ključno mjesto u prošlosti. I, da si uspio, Dennis Holt bi sada diktatorski vladao rasom robova. Eutanazija ti više ne može biti povlastica, tvoj je zločin preozbiljan. Moraš i dalje živjeti i obavljati svoj dosadašnji posao sve dok ne doživiš prirodnu smrt.

— Bila je to njegova greška — mucao je Smith — Da je na vrijeme uzeo bilježnicu...

— Njegova? Dennisa Holta u dvadesetoj godini života, 1943. godine? — Jorus se pravio tajanstven — Njegova greška? Ne, to je tvoja greška. Zato što si pokušao mijenjati svoju prošlost i svoju sadašnjost.

— Presuda je izrečena — reče administrator.

Dennis Holt, u dobi od devedeset tri godine, godine 2016, poslušno se okrenuo i vratio se na posao, isti koji će obavljati sve dok ne umre.

*

A Dennis Holt, star dvadeset godina, godine 1943, krenuo je u svom taksiju iz Brooklyna kući razmišljajući o onom što se zbilo. Mlazovi kiše tekli su niz vjetrobran. Denny popije gutljaj iz boce i osjeti kako se burbon ugodno širi tijelom.

Što se, zapravo zbilo?

Novčanice su šuštale u njegovu džepu. Denny se nacerio. Tisuću zelembaća! Njegov ulog. S tim sada može mnogo učiniti — i učinit će. Čovjeku je samo potrebno malo gotovine i svijet je pred njim otvoren.

»Jedno je sigurno«, razmišljao je Dennis Holt, »neću cijelog života raditi isti dosadni posao. S tisuću dolara u džepu!«

(Objavljeno prema dogovora s G. P. A., München)

Abšalom

Absalon

Preveo Božidar Stančić

Roditelji općenito vole svoju djecu, pa makar i zato što su slaba i bespomoćna. Ali psihologija nas uči da djeca nesvjesno mrze roditelje jer im se čini da su zadržali nad njima osjećajnu, fizičku i duhovnu nadmoć.

A što ako se postupnom mutacijom preokrene taj red? Ako se djeca pokažu jačom nego njihovi očevi? Hoće li se Edipov kompleks pretvoriti u Abšalomov?

Već je skoro pao mrak kad se Joöl Lock vratio kući sa sveučilišta, gdje je predavao psihodinamiku.. Mirnim je korakom ušao, zaustavio se načas i osluhnuo. Bio je to krupan čovjek četrdesetih godina, hladna siva pogleda, na usnama mu je gotovo neprekidno titrao ironičan osmijeh, čuo je šum separatrona, pa je znao da odgajateljica Abigail Schuller posprema. Nasmiješio se jedva primjetno i prišao otvoru na zidu, koji je rastvorio čim se približio. Malo dizalo odvelo ga je na kat. Ondje mu je, začudo, korak postao tiši. Na prstima je prišao vratima jedne sobe i sagnute glave poslušao. Ništa. Otvorio je vrata i ušao. Pogled mu bljesne. Promotrio je sobu. Prostorija je mogla služiti i đvadesetogodišnjaku, ali i dječaku od osam godina. Reketi za tenis naslonjeni na kazete za učenje. Lock isključi vitaminizator, zatim se naglo okrene. Bio bi se zakleo da ga netko promatra. No ekran televizora bio je isključen.

Sagne se i dohvati jednu od naslaganih kazeta. Na njoj natpis: Udžbenik entropijske logike. Lock je uzme i ogleda sa svih strana. Zatim je stavi na mjesto, okrene se, pogleda još jednom prema televizoru i iziđe.

U donjim je prostorijama Abigail Schuler upravo spremala večeru u programatoru.

— Dobar večer — pozdravi Lock. — Gdje je Abšalom?

— Igra se vani, Lock — odgovori žena izvještačenim glasom. — Još nisam pospremila salon.

— Dobro, uključite jonizator. Neće zadugo. Imam još posla.

On se okrene, ali ga zaustavi pretjerano kašljucanje odgajateljice.

— Što je?

— Vaš je sin tako bljedunjav — odgovori žena.

— Potrebna mu je rekreacija — odreže Lock. — Poslat ću ga na

logorovanje.

— Lock — prekine ga Abigail — zašto ga ne biste pustili da pođe na sveučilište. Baja Kalifornija? Umire od želje za njim. Dosad ste mu dopuštali da studira po volji. Sad mu to uskraćujete. To se mene, dakako, ne tiče, ali vas uvjeravam da mu je teško zbog toga.

— Bit će mu još teže ako prihvatim njegove želje. Imam svojih razloga zbog kojih ne želim da studira entropijsku logiku. Znate li vi, uostalom, o čemu je riječ?

— Ne znam, Lock. Nisam školovan. Ali Abšalom je sjajan kao zvijezda.

Lock je razdražljivo prekine.

— Zbilja imate dara da se kićeno izražavate. Sjajan kao zvijezda! — On slegne ramenima i približi se prozoru. Sin mu se loptao na tratini. Nije dizao pogleda. Lockovi se prsti stegnu. Dječak od osam godina, koji se doimao kao da mu je deset, a duhovno je bio razvijen kao dvadesetogodišnjak. Teret za oca. Lock, međutim, nije bio usamljen slučaj. Mnogo se drugih roditelja sukobljavalo s istovetnim problemom. Događalo se nešto zbog čega se u posljednje vrijeme naglo popela krivulja natprosječno nadarenih učenika, čuda od djeteta. Kao da je malo-pomalo nešto nicalo u mozgovima nove generacije. Nastajao je, čini se, dugoročan osvit i procvat nove vrste. Lock je bio svjestan te pojave. I on je, svojedobno bio genijalno dijete.

Ostali neka se pograbe sa svojim čudnim potomcima kako žele, ali on se neće prilagođavati i praviti im ustupke. On je znao što je dobro za Abšaloma. Drugi neka šalju svoje u te glasovite škole ako hoće, ali Abšalom neće ići.

— Mjesto mu je ovdje — reče on glasno. — Sa mnom. Ovdje gdje mogu... — Lock zamijeti odgajateljičin pogled i ponovno slegne ramenima. Zatim nastavi: — Dakako, on je vrlo inteligentan, ali ne dovoljno da bi polazio sveučilište u Baji Kaliforniji i studirao entropijsku logiku. To je za njega prezamršeno. Čak biste i vi to morali shvatiti. Abšalom još nije dovoljno zreo. Vi ne shvaćate koliko bi moglo biti opasno za njega naći se ondje i studirati s momcima triput starijima od sebe. To je intelektualno opterećenje. Ne želim da postane psihopat.

Abigail načini gorku grimasu.

— A ipak ste mu dopustili da studira infinitezimalni račun.

— Ostavite me na miru. — Lock se okrene i ponovo pogleda dječaka što se igrao. — Vrijeme je da uspostavim s njim drukčije odnose.

Odgajateljica ga je oštro promatrala. Otvorila je usta da nešto kaže, ali ih je i zatvorila gunđajući. Ona, dakako, nije shvaćala razloge i putove tih odnosa. Znala je samo da postoji način — većinom hipnoza — koji otvara put u mozak i otkriva sakrivene misli. Kimnula je

glavom, ali na licu joj se vidjelo da ozbiljno zamjera Locku.

— Ne pokušavajte se plesti u stvari koje ne razumijete — reče joj Lock. — Ja znam što je bolje za Abšaloma. Takav sam i ja bio prije trideset i nekoliko godina. Tko ga može bolje poznavati od mene? Zovite ga, molim vas. Neka dođe u moju sobu.

Abigail ga je namrštено gledala kako odlazi. Kako se danas može znati što je bolje? Sada su strogi običaji, ali je bilo teško odlučiti što je bolje. Nekada, nakon atomskih ratova, kad su bile dopuštene povlastice i strasti, kad je svatko mogao raditi što mu je volja, život je bio lakši. Sada, na zaokretu prema puritanskoj etici, trebalo je dvaput promisliti prije svakoga postupka. Abigail nije imala izbora. Uključila je zidni mikrofon.

— Abšalome!

— Da, sestro Schuler?

— Dođi, molim te. Otac te želi vidjeti.

Lock je u svojoj sobi razmišljao neko vrijeme.

— Sestro Schuler — pozove odgajateljicu. — Neko ću vrijeme biti zauzet. Neka Abšalom malo pričeka. — Zatim prekine vezu i brzo pritisne nekoliko brojeva na tipkama televizora.

— Molim vas doktora Ryana iz Škole za natprosječnu djecu u Wyomingu. Traži ga Joel Lock.

— Lock... — Na ekranu se pojavilo lice ugodnih crta, pojava srebrne kose. Lock podigne ruku na pozdrav.

— Oprostite, doktore Kyan, što vam smetam.

— Ništa, ništa. Imam vremena. Znate da sam postavljen za direktora škole, ali njome, zapravo, upravljaju učenici. — On slegne ramenima. — Kako je Abšalom?

— U škripcu sam s njime — počne razlagati Lock s gorčinom u glasu. — Pripremio sam mu opsežan program studija, a sada hoće studirati entropijsku logiku. Ona se uči na dva sveučilišta. Najbliže je Baja Kalifornija.

— Mogao bi uzeti pretplatnu kartu za helikopter — odvrati Ryan.

Lock zagunđa odbijajući.

— Oduzimalo bi mu previše vremena. A oni primaju samo učenike u internat, gdje je stroga disciplina. Surovost. Imam kod kuće neke udžbenike. Moram priznati da sam morao upotrijebiti trodimenzionalni čitač da bih uspio shvatiti temeljna načela.

Ryan prasne u smijeh.

— Našim učenicima to uspijeva bez teškoća. A jeste li sigurni da ste shvatili?

— Dovoljno da ustanovim da takav studij za dijete nije koristan dok ono ne proširi svoja znanja.

— Mi ipak nemamo teškoća kod nas. Ne zaboravite, Lock, da je Abšalom genij.

— Znam. Ali znam i svoje odgovornosti prema njemu. Želim da se osjeća sigurnim u normalnoj obiteljskoj okolini. Zato neću da ide u Baju Kaliforniju. Za sada.

— Već smo raspravljali o tome i nismo se složili. Znate, natprosječni su dovoljni sami sebi.

— Jest, Abšalom je genij, ali je i dijete. A kao djetetu nedostaje mu osjećaj za mjeru. Opasnost je veća nego kod normalne djece. Mislim da je pogreška ostavljati potpunu slobodu natprosječnima. Vaš način okupljanja i natjecanja svih tih genija čini mi se kao stvaranje izvještačene okoline. Zato ne dam Abašaloma u tu školu — rekao je Lock. Ryan ga smiri kretnjom ruke.

— Ne bih o tome raspravljao, To je vaš problem. Čini mi se ipak da ne želite priznati da posljednjih godina raste postotak genija.

— I ja sam bio čudo od djeteta — prekine ga Lock nervozno. — Jedva sam se izvukao. Imao sam teškoća sa svojim ocem. Bio je pravi tiranin. Da nisam imao sreće, sve bi mi poremetio. Uspio sam se prilagoditi. Ne želim da tako bude s Abšalomom. Zato se prema njemu služim psihodinamikom.

— Narkoanalize i prisilne hipnoze?

— Nisu prisilne — zabrunda Lock. — To je duhovno čišćenje. Pod hipnozom mi Abšalom kaže sve što misli. Tako mu mogu pomoći.

— Nisam znao da to radite sa svojim sinom — polako će Ryan. — Nisam siguran da baš dobro postupate.

— Ja vam ne dajem savjete...

— Doista, ali mi daju djeca. Većina od njih inteligentnija su od mene.

— Ta je inteligencija još nedozrela. I opasna. Dijete pođe na klizanje i ne provjerivši čvrstoću leda. Ne želim kočiti ili usporavati Abšaloma. Samo se hoću uvjeriti je li na dovoljno čvrstom ledu. Shvaćam entropijsku logiku, ali on... on je za to zasad nesposoban. Treba da čeka.

— U redu. Još nešto?

Lock je oklijevao.

— Znate li možda da li se tko od vaših družio s Abšalomom?

— Ne znam, ne miješam se u njihov život.

— Dobro, neka se ni oni ne miješaju u Abšalomov. Možete li saznati da li su s njime kontaktirali?

Nastala je duga stanka.

— Pokušat ću — odgovorio je napokon Ryan. — Ali, Lock, da sam na vašem mjestu, dopustio bih Abšalomu da pohađa sveučilište Baja Kalifornija.

— Ja znam što radim — suho je zaključio Lock i prekinuo vezu.

Entropijska logika! Kad Abšalom bude zreo, njegove će se psihomatske karakteristike stabilizirati. A dotad treba čekati. Njemu je

potrebna stroga paska. Zbog nekog nepoznatog razloga dječak je u posljednje vrijeme izbjegavao hipnotičke veze. Nešto se događalo...U Lockovoj su glavi kipjele svakojake misli. Nije mislio na vrijeme, zaboravio je da ga Abšalom čeka. Iz razmišljanja ga je trgnuo glas odgajateljice Abigail koja ga je pozivala na večeru.

Za večerom je Abigail Schuler sjela autoritativno između oca i sina da bi prekinula svaku nemilu raspravu. Držala je da joj je dužnost štititi Abšaloma od njegova oca. A to je ljutilo Locka. Vjerojatno je zato načeo tu temu.

— Pričinilo mi se da si učio entropijsku logiku u posljednje vrijeme.

Abšalom se nije začudio.

— Jesi li se uvjerio da je to suviše nerazumljivo za tebe? — nastavio je otac.

— Nisam oče — odgovori dječak. — Nisam se uvjerio.

— Načela infinitezimalnog računa nisu ništa u usporedbi s tom materijom. Znaš, sine, bacio sam se na entropijsku logiku i nije bilo lako... čak ni za mene. A ja sam zreo.

— Znam, oče. Znam i da sam još dijete. Ali ne mislim da je to meni nepristupačno.

— Prava je opasnost u tome što bi takva zamršena građa mogla u mladom mozgu učenika izazvati psihotične smetnje koje ti ne bi mogao otkriti na vrijeme. Kad bismo mogli biti u vezi svake večeri ili svaki drugi dan dok studiraš...

— Studij je u Baji Kaliforniji.

— U tome je teškoća. Možda bi mogao početi u nekom bližem sveučilištu. Ne želim te sprečavati, sine. Logika bi ti morala govoriti da su moji razlozi ispravni.

— Jest, znam — odgovorio je Abšalom. — Teškoća je u tome što ti misliš da se ja ne bih mogao nositi s problemima entropijske logike bez psihičkih rizika. Ja sam pak uvjeren da bih mogao to svladati.

— Ti, dakako, bolje poznaješ sebe. Ali s druge strane, protiv tebe govori tvoja nezrelost i pomanjkanje osjećaja za mjeru. Ja sam u prednosti zbog iskustva.

— Osobnoga iskustva, oče. Ali, kako bi se ono moglo primijeniti na mene?

— O tome ja jedini mogu odlučivati, sine.

— Možda — dopusti Abšalom. — Ali ipak bih volio da me pošalješ u neku školu za natprosječne.

— Zar ti ovdje nije dobro? — trgne se Abigail nekako uvrijeđena.

— Jest, Abbie — odgovori dječak nježno je pogledavši.

— Misliš li da ćeš biti sretniji ako rano poludiš — zapita ga Lock ironično. — Entropijska logika zahtijeva, na primjer, shvaćanje prolaznih zemaljskih promjena primijenjenih na probleme relativiteta.

— Boli me glava od toga — nezadovoljno će Abigail. — Vi se brinete za duševno zdravlje i ne biste trebali ovako govoriti. — Odgajateljica spremi metalne tanjure u komoru za čišćenje.

— Kava za vas, Lock — reče zatim —... mlijeko za Abšaloma, a ja ću čaj.

Lock namigne svome sinu, ali dječak ne odgovori. Abigail primakne kaminu i pročeprka žaračem po pepelu pa sjedne. Lock je jedva suspregao zijevanje.

— Ostat ćemo na tome sve dok se ne složimo, sine. Nemoj ponovo čeprkati po toj entropijskoj logici. Jasno?

Nije bilo odgovora.

— Jasno? — ustrajao je Lock.

— Ne mogu te ostaviti u tom uvjerenju — odvrati napokon Abšalom. — Ona kazeta već me je mnogome naučila.

Činila se gotovo nepristojnom ova opreka između neobično razvijenog mozga i toga malenoga, još dječjeg tijela.

— Još si premlad — reče Lock pošto je zaprepašteno pogledao sina. — Nekoliko dana više ili manje... Ne zaboravi da ja imam zakonsku vlast nad tobom i da ne bih tako postupao da nisam svjestan svoje čestitosti.

— Biti čestit prema sebi nije isto što i biti čestit prema meni — odgovori Abšalom gledajući u stolnjak na kojemu je nešto risao noktom.

— Razgovarat ćemo o tome sve dok se ne složimo. Zasad imam posla. — I Lock izađe.

— On ti hoće samo dobro — primijeti Abigail.

— Dakako, Abbie, dakako. — Abšalom je ostao zamišljen.

Sutradan je Lock bio zauzet i rastresen, čak i na predavanjima. U podne je pozvao dra Ryana iz Škole za natprosječnu djecu. Ryan je odgovorio okolišajući. On je bio pitao učenike da li je tko od njih bio u vezi s Abšalomom.

— Svi su odgovorili da nisu — reče Ryan nasmijavši se — ali oni lažu kad god to drže korisnim.

— Što tu ima smiješnoga? — zanimalo je Locka.

— Ne znam. Možda način na koji me oni podnose. Možda zato što sam im povremeno koristan. Najprije sam ja bio određen da ih nadzirem. Sad oni nadziru mene.

— Ozbiljno govorite?

— Mnogo poštujem tu djecu — ozbiljno će Ryan. — I mislim da griješite u odgoju svoga sina. Bio sam kod vas prije godinu dana... Vidio sam da Abšalom ima samo jednu prostoriju da se mora izolirati u tu jedinu prostoriju u koju može stupiti. Vi tiranizirate svoga sina.

— Pokušavam mu pomoći.

— I mislite da je to najbolji način?

— Uvjeren sam! — zamumlja Lock. — Pa ako se i varam, ne možete me optužiti za... za... zbog sinoubojstva... pucrocida.

— Zanimljivo je to vaše traženje pravog izraza — primijeti Ryan. — Riječ ne ide tako lako na usta.

Lock oštro pogleda ekran pred sobom.

— Koga vraga hoćete reći?

Ryan se nije zbunio.

— Želim samo istaći da treba da budete oprezniji. Već sam petnaest godina među tom djecom i sve sam više uvjeren da je opravdana teorija o mutacijama.

— Ali i ja sam bio genijalno dijete!

— Dakako — dopusti Ryan a oči mu zasvijetle neobičnim sjajem. — Znate li da su mutacije kumulativne? Prije tri generacije bilo je samo dva posto genijalne djece. U slijedećoj generaciji postotak se popeo na pet. Još jedna generacija... Krivulja se penje, Lock, i raste kvocijent inteligencije. Zar nije i vaš otac bio genijalan?

— Jest — prizna Lock — ali neprilagođen.

— Mutacije traju dugo. Ali teorijski je već u toku prijelaz od homo sapiensa prema homo superioru.

— Znam. To je logično. Svaka generacija mutacija znači jednu etapu prema homo superioru. Što će biti...

Ryan ga mirno prekine.

— Mislim da to nećemo nikada saznati. Ni shvatiti. Koliko će vremena proći otad? Ne vjerujem da će to biti u slijedećoj generaciji, možda za pet generacija. Svaka će generacija biti nova stepenica, što otkriva i ostvaruje novi aspekt svih čovjekovih već zaboravljenih mogućnosti. Sve dok jednog dana ne bude dosegnut vrhunac. I taj vruunac, Joele...

— Abšalom nije nadčovjek — prekine ga Lock. — Nije čak ni naddijete.

— Jeste li sigurni?

— Pa zar mislite da ne poznajem svoga sina?

— Ne bih odgovarao na takva pitanja. Ja sam sa svoje strane siguran da ne poznajem djecu iz svoje škole. Isto mi je rekao i Beltram, direktor škole u Denveru. Natprosječni su iduća etapa mutacije. Vi i ja, Lock, pripadamo vrsti što je na putu da nestane.

Lock je problijedio i bez riječi ugasio ekran.

Zazvonilo je zvono najavivši početak predavanja, ali ga Lock nije čuo. Bio je oznojen, usta iskrivljenih u grimasu.

*

Kući je stigao u pet sati. Dizalo ga je odvelo na kat. Vrata Abšalomove sobe bila su zaključana, ali do njega su dopirali glasovi. Lock je neko vrijeme slušao, zatim žestoko zalupa na vrata.

— Abšalome, siđi, moram razgovorati s tobom!

Stigavši u salon, zatražio je od Abigail da se povuče.

Okrenuo je leđa vatri i čekao da ude sin.

Abšalom je stigao mirnim korakom i nije bio zbunjen. Približo se ocu i stao spokojna i vedra lica. »Čvrst je« — pomisli Lock.

— Čuo sam neki razgovor gore, Abšalome — počne on.

— Nije važno — hladno će dječak. — Upravo sam htio o tome svemu razgovarati s tobom. Oče, treba da prionem na entropijsku logiku.

Locku se činilo da ne čuje dobro.

— S kime si ono razgovarao?

— S dječakom Malcolmcm Robertsom. On polazi Školu za natprosječne u Denveru.

— Razgovarali ste o entropijskoj logici, zar ne? Poslije našega sinoćnjeg razgovora?

— Nemoj zaboraviti da se nisam složio s tobom.

Lock stavi ruke na leđa.

— Nemoj zaboraviti da ja imam zakonitu vlast nad tobom.

— Zakonitu da, moralnu ne.

— Moralno nema s time veze.

— Ima. To je pitanje morala i etike. Mnoga djeca moje dobi, pa i mlađa, u školama za natprosječne uče entropijsku logiku. I nisu imali štetnih posljedica. Treba da idem u jednu od tih škola.

Lock je pognuo glavu i gledao u vrh svojih cipela.

— Samo trenutak, sine. Vratimo se na područje čiste logike.

— U redu — reče Abšalom i neznatno uzmakne.

— Uvjeren sam da je studij takve materije osobito riskantan i opasan za tebe. Ne bih htio da te to uništi. Želio bih da ti imaš sve one mogućnosti koje su meni bile uskraćene.

— Ne bih tako rekao — u dječakovu se glasu osjećala zrelost. — Nisu to bile uskraćene mogućnosti. Bila je to nesposobnost.

— Kako? — trgne se Lock.

— Nikako ne možeš prihvatiti pomisao da bih ja mogao bez štetnih posljedica studirati entropijsku logiku. Razgovarao sam o tome s drugim dječacima.

— Razgovarao si s njima o osobnim teškoćama?

— Pa oni su isti naraštaj kao i ja. Ti nisi. I nemoj mi, molim te, govoriti a ljubavi prema ocu i slična trabunjanja. Te si parole ti sam učinio izlizanim i ispraznim.

— Nastavi — reče Lock drhtavih usana, premda je nastojao da mu glas bude smiren. — Ali budi logičan.

— I bit ću. Nisam znao da te će taj trenutak doći tako brzo. Nećeš me spriječiti da izvršim ono što moram.

— Ah, ta teorija o mutacijama... kumulativni karakter... već vidim.

— Lock se odmakne od vatre. Abšalom se pri tome opet malo povuče. Lock je znatiželjno promatrao sina.

— Jest. Mutacija — odvrati dječak. — To još nije posljednji stadij. Djed je bio prva stepenica, ti si druga, a ja sam drukčiji od vas dvojice. Moja će djeca biti još bliža krajnjoj mutaciji. Posljednji stručnjaci za psihodinamiku što imaju genijalnu djecu iz tvoje su generacije.

— Hvala.

— Ti me se bojiš — nastavio je Abšalom. — I ljubomoran si na mene.

Lock se pokušao nasmiješiti.

— Gdje ti je tu logika?

Dječak se nije zbunjivao.

— Logičan sam. Kad si postao svjestan kumulativnoga karaktera te nove mutacije, nisi mogao prihvatiti misao da ću te ja jednog dana zamijeniti. I djed je pomalo bio takav. Zato si izabrao psihodinamiku. U tom si području mali bog, dubeš i kopaš po mozgovima svojih učenika modelirajući njihov duh kao što je bog modelirao Adama. Bojiš se da te ne nadmašim. Imaš pravo što se bojiš, jer ću te nadmašiti.

— A zašto sam ti dosad dopustio da učiš sve ono što si želio?

— Znao si da mnoga djeca izgaraju i usahnu učeći, da bi na kraju izgubila intelektualne sposobnosti. Ovo s entropijskom logikom bila je tvoja fiksna ideja. Dakako, inteligenciju sam naslijedio od tebe, ali ti se nesavjesno nadaš da će i mene uništiti učenje. Tada ti ne bih mogao biti suparnikom.

— Vidim...

— Dopustio si mi da studiram matematiku, geometriju i infinitezimalni račun, ali si me nadzirao. Kad bih se prihvatio nečega što ti nisi shvaćao, potrudio si se da to najprije prostudiraš kako bi se uvjerio da si isto toliko inteligentan kao i ja. Htio si biti siguran da te neću nadmašiti, da mi onemogućiš pristup znanju koje je tebi pristupačno. Zato mi i ne dopuštaš da studiram entropijsku logiku.

Lockovo je lice bilo zatvoreno, bezizražajno, kao da ga se taj razgovor uopće ne tiče.

— Zašto? — pitao je.

— Zato što je ne možeš shvatiti. Pokušavao si, ali nisi uspio. Nisi dovoljno elastičan. Tvoj smisao za logiku nije dovoljno elastičan. Temelji se na činjenici da minuta mora imati šezdeset sekundi. Izgubio si mogućnost da sam sebe iznenadiš. Svaka apstrakcija za tebe mora postati konkretna. A to je pogrešno. Ja mogu asimilirati entropijsku logiku.

— Proteklih tjedana su te ispunili svim tim budalaštinama? — zapita Lock.

— Već sam odavno naučio zatvoriti dio mozga na ta tvoja kopanja

i istraživanja po njemu.

Lock nije bio u stanju prihvatiti takvu okolnost.

— To je nemoguće.

— Za tebe, možda, ali ne zaboravi da sam ja posljednja stepenica u mutaciji. Imam sposobnosti koje ti nemaš i o kojima i ne slutiš. A nisam čak ni natprosječan za svoju dob. Ima i boljih od mene. Njihovi se roditelji podrgavaju prirodnim zakonima. To je uloga homo sapiensa da štiti homo superiora, kao što roditelji treba da štite djecu i pomažu im. Samo nezreli roditelji kao što si ti odbijaju taj neizbježni put.

Lock se nije micao.

— Znači ja sam nezreo? Mrzim te i ljubomoran sam na tebe? Jesi li uvjeren u to?

— A je li to istina ili nije? — odrvati pitanjem dječak.

Lock nije odgovorio na pitanje:

— Ti si još duhovno slabiji od mene i bit ćeš to još nekoliko godina — rekao je. — Recimo da je tvoja superiornost u elastičnosti i mogućnostima homo superiora. Ali ja sam zato fizički odrastao. Teži sam dvostruko od tebe. Jači sam od tebe, a i prema zakonu moraš me slušati.

Abšalom je progutao slinu, ali nije ni trepnuo. Lock se diže. Kao da je htio pokazati da i veličinom nadvisuje dječaka. Rukom je posegnuo prema svom pojasu, ali nije našao sto je želio. Zatim pođe prema vratima.

— Pokazat ću ti da si slabiji i inferiorniji. — Lockov glas bio je hladan. — Morat ćeš me slušati.

Lock se popne na kat i u ladici stola nađe plastični remen. Na usnama mu opet onaj zajedljivi osmijeh. Sišao je. Kad je ušao, vidio je da se Abšalom nije pomaknuo s mjesta, ali je između njega i vrata stajala Abigail, uspravna i gorda.

— Izađite, sestro Schuler! — naredi Lock.

— Nećete ga tući! — usprotivi se ona dignute glave i stisnute vilice.

— Izlazite!

— Neću! Ćula sam sve. Istina je sve što je rekao Abšalom.

— Izlazite, kažem vam! — zaurla Lock i korakne prema njoj i dječaku. Tada dječaku popuste živci i on ustukne tražeći zaklon. Lock potrči za njim: Tada Abigail zgrabi žarač i baci ga pod noge razjarenom Locku. On krikne i izgubi ravnotežu. Ispružio je ruke naprijed. Glavom je tupo udario u naslon naslonjača. Ostao je ležati na podu. Abšalom i Abigail pogledali su se iznad nepomična tijela. U Abigailinim očima bijesnu suze. Noge su joj se podsjekle i pala je na koljena.

— Ubila sam ga! — jecala je. — Ubila sam ga! Ali nisam mogla

dopustiti da te istuče. Oh, Abšalome, nisam mogla...!

Dječak je grizao donju usnu. Sagne se i pogleda oca.

— Nije mrtav — reče.

Abigail duboko uzdahne.

— Pođi gore, Abbie — reče dječak. — Pružit ću mu prvu pomoć. Znam kako se to radi. — Dječakov je ton bio autoritativan. — Hodi i prilegni. Ne uznemiravaj se.

Abigail posluša. Kad je zatvorila vrata, Abšalom pogleda oca i približi se televizoru. Uskoro je uspostavio vezu sa Školom u Denveru. Izložio je Malcolmu situaciju.

— Što da učinim, Macolme? — zapita na kraju.

— Pričekaj malo — odvrati Malcolm. Začas se na ekranu pojavi lice drugog dječaka i dade neke upute.

— Neće li ga to boljeti? — zapita na kraju Abšalom.

— Ne uznemiravaj se, ostat će živ. Ali znaš da je već duhovno izopačen. To će ga, kako da kažem... razdvojiti, tako da to bude povoljno za tebe. On će se projicirati kroz tebe. Preko tebe će zamišljati sve svoje želje, osjećaje i snove. Ti ćeš postati jedini izvor njegove radosti, ali on te neće moći nadzirati. U tvojim će rukama biti psihodinamički ključ njegova mozga. Pozabavi se najprije čeonim režnjem. Pazi da ne ozlijediš Brokin centar za govor, da ne dođe do afazije. On mora ostati neopasan za tebe. Ako ga ubiješ, mnogo riskiraš. Imat ćeš neugodnosti. A to i nećeš...

— Neću — odgovori Abšalom. — Otac mi je.

— Dobro. Ne prekidaj vezu. Možda ćeš me trebati.

Abšalom se okrene i pođe prema tijelu oca.

*

Kao da se između Locka i stvarnosti ispriječio neki magloviti sloj. Sad se već bio naviknuo na nj. Nije bio lud. Ispunjavao je svoje svakodnevne funkcije. Utvrdio je istinu, ali je nije nikome mogao otkriti. Uspostavili su u njemu neku duhovnu blokadu. Polazio je svakog dana na sveučilište, gdje je predavao psihodinamiku. Zatim se vraćao i žarko čekao da ga pozove Abšalom. Dječak bi dolazio ili uspostavljao vezu preko ekrana i obavještavao ga o radu na sveučilištu Baja Kalifornija. O istraživanjima i uspjesima. Sad je samo to bilo važno za Locka. On je projicirao kroz sina, vidio je sebe u njemu. A dječak se pokazao kao dobar sin. Svakog se dana javljao. Katkad kratko, ako je bio zauzet. A Lock je imao i golem album, u kojem je čuvao izreske iz novina i fotografije Abšalomove. Pisao je i životopis svoga sina. Maglovita prepreka raspršivala bi se katkad nakratko kad bi se Abšalomovo lice pojavilo na ekranu. A tada bi Lock živnuo. Ništa on nije zaboravio.

Mrzio je Abšaloma. Mrzio je i tu neraskidivu vezu koja ga je držala

zarobljenikom djeteta svoje krvi. Abšalom zapravo i nije bio njegov sin nego samo karika u dugom lancu nove mutacije.

Sjedeći u sumraku nestvarnosti, otvorena albuma pred sobom, pred ekranom koji se palio samo na vezu s Abšalomom, Joel Lock je pothranjivao svoju mržnju. Odnedavno je u njegovu srcu niknula nada, koja je trgala koprenu mraka. Jednoga dana... jednoga će dana i Abšalom imati sina.

(Objavljeno prema dogovoru s G. P. A., München)

Točka divergencije

Branko Pihač

Nastavljati bilo kakve pregovore više nije zaista imalo nikakva smisla.

— Prokleti glupavi primitivci.

Članovi vrhovne komande broda već odavno nisu imali prilike vidjeti svog kapetana tako crvena u licu od bijesa dok je lamatajući rukama nervozno obilazio oko svojeg mjesta za velikim okruglim stolom brodske konferencijske dvorane. Strijeljao je očima prisutne koji su poslušno sjedili svaki ispred svog monitora, njih oko desetak, a bili su sazvani da kažu što misle o konačnom ishodu ekspedicije.

— I što oni uopće hoće, do đavola — bio se upravo razgalamio sa svog kraja dvorane. — Valjda da im prodamo cijelu Zemlju!

— Pa, zapravo, problem i jest u tome što oni neće ništa, baš ništa — javio se onaj u uniformi glavnog navigatora sa suprotne strane stola.

— Gluposti! — odsiječe kapetan. — To je posve nelogično! To... to je apsurd! — nastavljao je tražeći pravu riječ. Kapetanu je više nego ijednom drugom članu posade bila nepodnošljiva pozicija u kojoj su se našli on i njegov brod. — Besmislice — opsuje ponovo sijekući pogledom preko sjajne površine masivna stola, koju su sa stropa dvorane osvjetljavale snažne neonske svijetleće površine.

Ovaj put je kapetan bio zaista ljut. Već skoro punih trideset tirgonskih dana i noći stoji njegov brod, kojemu je povjerena značajna uloga u pronalaženju i dobavljanju specijalnih materijala za zemaljsku civilizaciju, praktički zarobljen u stratosferi planeta Tirgon. Sve to vrijeme oni uzalud pokušavaju od Tirgonaca kupiti pišljivih nekoliko kilograma tirgonija, koji je toliko važan za pokretanje zemaljskih brodova bržih od svjetla.

Taj neugledni kristal, koji je na izgled po svemu nalikovao na običan kristal kvarca bio je pronađen prije nekoliko desetaka godina na nekakvu asteroidu koji je poput bezbroj ostahh sebi sličnih, besciljno lutao svemirom. Nitko zaista nije o tirgoniju ništa znao kada su ga, tek onako, uzeli sa sobom na brod gdje su nešto kasnije uočene njegove izvanredne osobine. Pod elektronskim mikroskopima ukazala se poput simfonije profinjena raskoš superfine vrpčaste strukture, dok je akceleracijski mjerač mase pokazivao da mu je težina otprilike pet

puta veća od one istoga volumena olova.

Nakon nekoliko godina ispitivanja moglo se sa sigurnošću tvrditi da je riječ o jedinstvenom elementu čiji se atomi sastoje od sparenih jezgra. A to je bojažljivo bila pretpostavljala najmodernija atomska i subatomska fizika XXIV stoljeća. Proricalo se tada da se nalaze negdje iza ekstremnih transurana kad je trebalo da se pojavi nov moment u konstrukciji atomske jezgre.

Zbog svega toga je tirgonij bio neobično tvrd, ali istodobno i vrlo krhak. Na najmanji udarac raspadao bi se i to u milijune mikroskopskih tankih niti koje bi odjednom napunile cijelu šaku, pa je zbog toga bio i isto tako opasan. Kemijski je bio savršeno stabilan, što se moglo i očekivati jer je očito predstavljao nov i grandiozan skok u lepezi nastanka materije iz kozmičke prašine, a što se moralo dogoditi prije nekih pet milijardi godina. A tada je već odavno bio stabiliziran niz klasičnih elemenata s jednom jezgrom.

Svoju je golemu važnost stekao zato što se iz njega vrlo jednostavnom obradom moglo dobiti golemo mnoštvo tahiona, subatomskih čestica koje su se kretale nadsvjetlosnom brzinom imajući pri tom i sve moguće pogodnosti za tehničku eksploataciju. Te bi čestice izvirale izravno iz same posve jednostavno iritirane površine niti i trenutno nestajale nastavljajući zadržavajući u mlazu savršeno pravčastu strukturu i usmjerenost vlakana iz kojeg su bile emitirane. Najjednostavniji pogon koji se može zamisliti i preobrazba nuklearne energije izravno u mehaničku.

Naziv je materijal dobio po imenu asteroida i sada je cio planet dobio ime po njemu; zaista, to nije bilo bez razloga. Taj planet nosio je u sebi čitava mora toga kristala. »Kako samo to dolje izgleda?« — pitali su se članovi malog, ali vrlo snažnog, dobro naoružanog i brzog broda dok su željno očekivali prvo spuštanje na planet. Bit će to i prvo spuštanje nakon tolikih godina provedenih na putovanju i svih onih petljanja oko režima života koji ih je pratio kroz sve te godine. Izlazak iz komore devitalizatora, rutinske kontrole i teška dosada u toku onih dva-tri mjeseca obavljanja dužnosti, da bi opet nakon toga uslijedio ponovni ulazak u sondu, osjet obamrlosti i pospanosti. Zatim osjet nestajanja i utapljanja u ponorima nemoguće praznine i ništavila, sav prožet gotovo životinjskom nadom da će za nekoliko godina isto tako sve biti u redu. Kad se iznova počinju nazirati konture u vremenu zaleđene svijesti, goleme radosti prilikom ponovnog buđenja što se ponovo miješaju sa svakodnevnim rutinskim poslovima, novim zadacima, dosadom...

A za sve to vrijeme brod je prevaljivao bezbrojne kilometre i iza sebe ostavljao svjetlosne godine prijeđenih svemirskih prostora. I na koncu se zaustavio u putanji tog planeta i njegova sasvim povoljnog rasporeda sunaca, negdje u tihoj i sigurnoj oazi, daleko od ključnih

točaka galaksije.

Što se tiče opaske o samo nekoliko kilograma, stvar je bila u tome što je za pouzdano čuvanje tog elementa bilo potrebno osigurati velike količine energije, ako se htjelo spriječiti da se on odjednom sam od sebe počne raspadati, što se redovito i iz još neobjašnjivih razloga događalo kada bi se brodovi udaljili od mjesta gdje su ga našli. Naravno, nije to bio onaj fini tahionski raspad, niti nevino mrvljenje grudice zemlje, već trenutna preobrazba u najstrašniji materijal koji se samo može zamisliti: u plutonij, onako gust i ljepljiv, podmukli kotao pun uzavrelih neutrona koji samo otpadaju popunjujući svaku i najmanju poru bilo gdje oko sebe i tu, čekajući u smrtonosnoj zasjedi tisućama godinama, šire oko sebe u spektrima gama-zračenja ekvipotencijale krikove vlastitog polaganog raspadanja.

Kapetan o svemu tome nije znao gotovo ništa. Jedino čime je on mogao manipulirati bila je spoznaja da tamo dolje postoji nešto što je isuviše vrijedno da bi se pored toga moglo proći tek tako; uostalom, za njega je sasvim svejedno što je zapravo posrijedi. Dobio je zapovijed da istraži ta područja s obzirom na materijale svrstane po redu važnosti i ta naredba mora biti ispunjena po svaku cijenu. Zato će bez suvišnih predrasuda i obzira koji ionako samo opterećuju čovjeka, nastojati da od tog prebogatog nalazišta (koje tako i tako tamo dolje ne služi ničemu) otrgne najviše koliko je moguće s obzirom na transportni kapacitet broda. Nije bilo mnogo posuda na raspolaganju.

Tek, popunit će ta dva magnetska spremnika (imaju jedino ta dva, do đavola, a tako im je dosađivao da mu ih dadu bar još toliko; na koncu, tu su i njegova odlikovanja koja...), zatim rezervoare motora, i naravno, baterije moćnih tirgonskih topova, koji su, u krajnjoj liniji, najvažniji. Tada će se vratiti, gdje će dobiti zasluženi polugodišnji odmor i zacijelo nekakvo unapređenje.

Zato nema nikakva smisla da ostanu bez ovog, do sada najbogatijeg nalazišta koje im je tamo mnogo obećavalo.

Posljednji ultimatum Tirgoncima isteći će nakon otprilike četiri sata i tada će na Tirgonu ispod njih biti kasno poslije podne, iako oni na toj visini neće imati baš ništa od tog ugođaja. No, ako ništa drugo, imat će mirnu noć, jer će konačna odluka u ovih nekoliko preostalih sati svakako već biti donijeta.

Ono što je kapetana najviše raspaljivalo jest da je u ovih dvadesetak dana komuniciranja — ta kompjutoru je trebalo čak deset dana da uzmogne analizirati i prevesti njihove poruke. I poslije svega, zar se sve to uopće može nazvati komuniciranjem? Tirgonci nisu promijenili ni riječi, ni onaj njihov čudovišno hladan ton oko kojega je stalno lepršala tajanstvena koprena odjeka koje je kompjutor našao jednostavno besmislenim. Nastanak tih odjeka kompjutor nikako nije mogao protumačiti, jer bi dvorana u kojoj bi oni mogli nastati morala

imati bar dva do četiri kilometra u promjeru i sve to se trebalo razvlačiti do nevjerojatnih oblika pa opet skupljati poput žive stanice. Ne, to nije mogla biti jeka dvorane. Bio je to ton vrlo brižljivo isplaniran, koji je imao zanimljivu karakteristiku da upravo ti daleki odjeci prošlih misli vezuju na sebe i jednostavno prikuju uvijek postojeće slobodne periferije svijesti i daju svemu tome mističan karakter ledenog i stoljećima ničim nenarušenog carstva kojem je jedina svrha postojanja ono samo i njegov hladni mir.

Baš ta mirnoća, ta monotona i gotovo matematički pravilno strukturirana poruka koja kao da zrači nepristupačnost i lagana nenametljiva uzvišenost, što su gotovo jednako osjetili svi, ali nitko to nije priznavao ni sebi a kamoli drugima. (»Drskost prije svega« — govorio je kapetan ne dopuštajući da bilo kakva sumnja i nesigurnost smanjuju moral i snagu posade, ali i vjeru bilo kojeg člana u veličinu i snagu matičnog planeta.) Ta je mirnoća ulijevala u skupinu u konferencijskoj dvorani komandnog mosta nekakav neodređeni osjećaj nelagode.

Ucjepljivala je u njih potmuli osjećaj da se kao nepozvani uljezi nalaze negdje na beskorisnoj i jadnoj periferiji zbivanja koja idu svojim neumitnim tokom što ne pripada čak ni tim istim zbivanjima, nego je opći, sveopći i oni su ovdje izvan svakog postojanja koje u sebi sadrži život, a to ih sve polako uništava i teži smanjiti do ništice. Katkada im se činilo da se fizički analogon tog uništenja nije zbio upravo i samo zbog iste te neumitnosti i beskonačne nedodirljivosti nečega što postoji na ovom planetu i što oni nikakvim načinom ne mogu dokučiti i baš zahvaljujući tome još uopće postoje.

— Sve je to mora, razumijete li, teška, istina, ali samo mora. Nikada nismo bili toliko mnogo udaljeni od najbliže zemaljske kolonije — sjećali su se tumačenja brodskog psihologa.

— Štoviše, nismo ni očekivali inteligentan život u ovom dijelu galaksije. Planeti na kojima smo nalazili tirgon bili su u pravilu nenastanjeni — dodavao je njegov pomoćnik. — O asteroidima da i ne govorim.

Sve to miješalo se opasno sa spoznajama o samom tirgoniju kao »idealnom« i »savršenom« elementu i davalo nepoželjne asocijacije o Tirgoncima; no, na svu sreću, to štetno ispreplitanje pojmova ubrzo je, zaslugom i umješnošću brodskog psihologa, proglašeno jedinim uzorkom svih nevolja i na kraju postala ishodište za sasvim suprotna uvjerenja temeljena na nekim postavkama teorije komplementarnosti.

Slična uvjerenja potpuno su prevladala u trenutku kada je kompjutor tu kulturu usporedio sa prastarim i odavno propalim kulturama na matičnom planetu kojima je asimptota razvoja bila dosegnuta srazmjerno dosta rano, ali je zato ostala na vrlo, vrlo niskoj razini svih parametara društvene formacije kao takve i takvom bi bez

svake sumnje ostalo do danas da nije ratom stvorena Planetarna unija...

Sve je to bilo davno, još prije neka tri stoljeća. Sada imaju pred sobom problem praktički iste vrsti i postupit će isto, bez mnogo oklijevanja.

Tirgonci su, istina, spominjali nešto o simbiozi planeta i integraciji svega što je u njemu i na njemu u jedinstven sistem koji teži savršenstvu. To je bilo vrlo zanimljivo slušati, no ne i ozbiljno uzeti u obzir, kada se sve to ubrajalo u integralnu povijest starog planeta i na njoj odavno iščezlo i proglašeno nužnim mrtvim rukavcima kompliciranog razvoja ljudskog društvenog sistema, na isti način kao što je mnogo bioloških sistema završilo svoj put u bezizlaznim čvorovima evolucije.

Sve to, potpomognuto obilno i prirodnom arogancijom Zemljana — stanovnika prebogata planeta koji je pod vlastitom upravom imao više od dvije stotine ne manje bogatih kolonija — svela je posada broda na biološku superiornost i inferiornost, posebno pošto je kompjutor, konzultirajući po stoti put masu informacija iz historijske arhive perifernih memorija, suvereno došao do slijedećeg tumačenja tirgonskog držanja u vezi s trgovinom tirgonijem:

— U vezi s navedenim upitom moguća su ovakva samostalna rješenja:

1) Tirgonij je potreban Tirgonincima u nepoznate svrhe i oni tu potrebu skrivaju iz nejasnih razloga;

2) Nalaze se u fazi ranog razvoja i još primarno nediferencirane svijesti u kojoj postoji jaka atavistička integracija i poistovjećenje s prirodnim fenomenima (usporedba Zemlja: paleolit neolit);

3) Zafrkavaju vas, momci!

Treća je mogućnost netragom nestala, a prva svedena pod drugu.

Senzoni nisu otkrili nikakvu industriju, nikakve konstrukcije koje bi u određenom trenutku mogle biti agresivne, ni na površini planeta ni ispod njega, osim tek nekoliko zgrada u kojima nitko nije živio i koje su bile vrlo neobična, čak raskošna oblika (»Čisto rasipanje novaca«, komentirao je kapetan. »Oni dakle nemaju smisla ni za ekonomičnost, funkcionalnost i praktičnost« — glasio mu je konačni zaključak). Za te zgrade nekoliko je članova posada ustvrdilo da djeluju vrlo umirujuće. Kad je jedan spomenuo riječ »pasiviziraju«, kapeje smjesta naredio da se stereometrijski podaci o zgradama stave u kompjutor, a ovaj je odgovorio: »Postoji veliko polje vrlo slično elementarnim biološkim oblicima što može dovesti do osjeta ugode. Stupanj opasnosti: nala, ako ne dođe do izravnog uništenja zgrada. Nepotrebno je ulaziti u prostore omeđene koincidentnim geometrijama. A ako bi to bilo nužno, tada konzultirati programe dopunske psihološke stabilnosti ili formirati područja odgovarajućih

uvjetnih refleksa«.

Sve ostalo teklo je inače u najboljem redu: instrumenti, čak svi, radili su savršeno a što je jedino moglo biti sumnjivo. Ali, to ionako nitko nije ni opazio, a kamo li pripisivao nekakvu djelovanju planeta i tome slično.

Pregovori s Tirgoncima više su nalikovali na onu bedastu atmosferu kupovanja krumpira na nekoj oglupavljeloj tržnici na starom planetu — koja je nekad bila sasvim normalna, dok je sada predstavljala pravu rijetkost koja se uspjela očuvati još samo u najzabitnijim predjelima ili na hologramskim zapisima u prašini muzeja koje tako i tako nitko više ne posjećuje — nego na dogovor dviju suverenih civilizacija.

Tirgonci (još) nisu imah formiranu jedinstvenu vladu, a takvu primitivnost nikako nije mogla opravdati geološka jednoličnost planeta.

Pa ipak, odgovori dobiveni s raznih meridijana, dok još nisu bili u stacioniranoj orbiti, bili su zapanjujuće slični, kao da je dolje postojao neki tajanstveni sistem komunikacije, što je, međutim, bilo potpuno neobjašnjivo. (»Slučajna podudarnost«, mislio je veći dio posade. — Uostalom, ako ništa ne znaju, osipanje njihovih mišljenja bit će minimalno — i na tome je ostalo.)

Ta jednostavna struktura organizacije i ona stravična rascjepkanost konverzacije išla je posadi sve više na živce, koja je, kao što je to bilo često i prije, sve to shvaćala kao priliku gdje će pred novim planetom i domorocima pokazati moći svoje civilizacije i osjetiti svoju superiornost u izrazima divljenja koje bi trebali prema njima iskazati ti divljaci odozdo. I, konačno, ta famozna trgovina trebala je biti trampa tipa »zlato — za — staklene drangulije«. Kapetana počne hvatati bijes već i pri samoj pomisli što im je sve zauzvrat bilo ponuđeno: od letiguma i ostalih tričavih i bučnih sitnica, a i nekih čak korisnih stvari, sve do (ovo neće spomenuti u izvještaju) malih portabl lebdjelica koje su satima mogle lebdjeti u zraku sa samo jednim punjenjem baterija.

Pokazivati bijes nije imalo smisla, od toga svega ovdje nije bilo ništa: čak i pri posljednjoj opomeni — ultimatumu — stav Tirgonaca nije se nimalo izmijenio i kapetanu i komandnom savjetu broda još su u ušima odzvanjale riječi upućene iz jednog od mnogobrojnih kružnih hramova, obavijene tajanstvenom aureolom odjeka koje ne bi ni opazili, da kompjutor slučajno nije bio ugođen na prijevod svih šumova koje su osjetljivi laserski senzori hvatali na površini planeta.

— Naš susret nije predviđen... Ne možemo vam dati tirgonij... Ni tirgonij ni bilo što drugo što je priroda ugradila u žile planeta... Odlazite... — prevodio je metalni glas kompjutora, dok su glavni slijed misli pojačavali i slabili valovi već prije izrečenih misli.

Svaka je nova rečenica ustalasala svijest i članovima posade, kojima je bilo omogućeno da to čuju, trebalo je katkada dosta vremena da se oslobode misli koje su im još znale pulsirati u mozgovima, polako se približavajući prema nuli.

»Susret... Odlazite... Ne možemo vam dati... To nije predviđeno... Vi se možete vratiti... To je dovoljno... Vratite se... Odlazite...«, šaptao je i dalje metalan glas, ugoden da oponaša intonaciju datog originalnog zvuka i da način izgovora prilagodi ljudskom biću pri odgovarajućem emotivnom stanju. Ovdje je to bilo više nego potrebno jer je originalni zvuk dolazio velikim dijelom kao ultrazvuk i istodobnost prijevoda bila je problem koji je brodski kompjutor riješio tek upotrebom dopunskih jedinica.

Sam signal nisu mogli čuti, mogli su čuti samo rezultate njegove višestupne elektroničke obrade a to je zvučalo kao neka vrst prilično dobro strukturirane klasične muzike samo izvedene na čudan, lepršav način poput klasičnih arapskih simfonija i s izuzetno suptilnom glavnom melodijom koja se provlačila kroz izrazito pune akorde te ponirala u intervalima snažnih disonanca.

Nisu pomogla nikakva prijateljska uvjeravanja o potrebnosti tirgonija. Njima se — Zemljanima — dapače, činilo da Tirgonci uopće ne razumiju slijed logičnih činjenica kojim su oni htjeli postići sporazum. Ili su sasvim nesposobni za normalan razgovor, ili su odnekud ranije znali za njih, ili su jednostavno tvrdoglavi, a ako je ovo posljednje, onda će...

Posada je, osim toga željno očekivala spuštanje: do sada se nisu htjeli protiviti »sugestijama« Tirgonaca koji su takvo što proglasili »sasvim nepotrebnim«, ali oni će to učiniti bez obzira na jalove i nezrele prijetnje tih glupavih muzicirajućih zrikavaca ako to samo bude jednostavniji način da uzmu tirgonij. Zapravo, pitanje je samo u tome da li će se spustiti sve ili samo nekolicina dovoljna da izvadi i dopremi tirgonij. Čak i da je baš na samoj površini ne bi ga mogli dignuti dematerijalizacijskim transporterom, jer taj ne bi nikada na prijemnoj strani mogao sintetizirati hiper-barijere unutar njegove jezgre i u takvim slučajevima nastajao bi plutonij — što je bio jedan od dva principa tirgonijskog topa (drugi je bio upotreba snažnog tahionskog mlaza).

Čini se pomalo čudnim, ali zaista su ovako daleka putovanja nalikovala na drevna putovanja onih krhkih karavela i dubrovačkih karaka sve tamo do šesnaestog-sedamnaestog stoljeća, kada je dolazilo do organiziranih pobuna na brodovima ako samo među članovima posade nije bilo sklada koji se morao temeljiti na uzajamnom razumijevanju, budući da je iz svijesti ljudi postupno blijedjela hijerarhija ustoličena diktatom organizacijske i svake druge moći koju su nazivali civilizacijom.

Ovdje je to bila samo dodatna okolnost zbog koje je trebalo ispuniti opću želju posade da stane nakon toliko godina bar na nekoliko dana na čvrsto tlo, koje je ovdje bilo više nego pogodno; tlo planeta izabrana između više desetaka sličnih.

I tako do isteka ultimatuma treba proći još nepun sat: složena razmatranja rezultirala su zaključkom da treba dobaviti tirgonij, i, ako bude štetnih posljedica, da ih se suzbije po principima minimalne aktivacije nužne i dovoljne da se ta operacija provede uspješno.

»Činite kako vam kazuje vaš put... Činite, ali brzo... A tada odlazite... Odlazite...«, slušao je kapetan po deseti put ono muzikalno zavijanje s magnetofonske trake razmišljajući o tome da je količina informacije koju mogu Tirgonci prenijeti sa svojih šezdesetak kiloherca negdje oko dvjesta puta veća od one koju međusobno izmjenjuju sami ljudi.

— Ipak, nije to tako jednostavno — govorio je sam sebi. — Potrebni su i drugi preduvjeti. S mozgom prilagođenim informacijskom kapacitetu ova bi rasa morala odavno vladati ovim dijelom galaksije... pa ipak, oni su prilično tupi — razmišljao je dok je slušao prijevod koji je nastavljao s »vaši nadomjesci nepotrebni« (glupost, a kome su uopće potrebni Tirgonci), pa »tirgonij mora ostati«, potom opet »nepotrebni« i, naravno, ono najvažnije: »odlazite«, »odlazite«. Pa dobro, otići će, ali tek kad nabave taj prokleti tirgonij, a dotle... i u glavi mu je odzvanjalo ono »nepotrebni«, »nepotrebni«, pa još ta ukočena ponavljanja. Kapetan zaustavi traku...

Bio je on star, energičan i hladnokrvan svemirski ratnik kojega su upravo njegovi postupci, katkada okrutni, ali uvijek savršeno i detaljno proračunati, spasili iz mnogih teških situacija, još tada dok je bio mlad, u doba formiranja Federacije trijumvirata planeta Karga, Terra i Scipio. A kad tek pomisli kolike je žrtve podnijela rodna Zemlja... I sada ti šuteći stvorovi, koji se ni jezikom ne služe kao ljudi (jer valjda za te svoje piskove imaju posve drugačije organe; hm, zacijelo nešto poput cvrčaka i zrikavaca), prave probleme oko te svoje rude i služe se izrazima kao da su, u najmanju ruku, oni ti koji imaju pod svojom kontrolom snažne tahionske topove (koji su sada prazni, ali neće biti više dugo prazni) i specijalne bio-dezintegratore (koji su sada puni, ali neće biti više dugo puni). Zlokobni osmijeh zatitra na kapetanovim usnama: oni naivni ideali sveopćeg kozmičkog prijateljstva bili su spontano izvrgnuti ruglu onog časa kad je želja za vlastitom potpunom sigurnošću i opuštenošću nadvladala ponos i obostranu radoznalnost prilikom upoznavanja pripadnika druge (jasno, jednako snažne) civilizacije i kada je konačno razvojem tehnike opasnost koja je vrebala iz samih uređaja odjednom postala vrlo malena prema onoj, uvijek postojećoj, koja je dolazila od druge

civilizacije. Bio je to najprirodniji zakon progresije interakcijskih formi vrste sa svojom okolinom koji se ni sa čime nije mogao negirati, već samo eventualno ublažiti ili formalno zaobići i sakriti duboko u lukavim višeznačnim diplomatskim formulacijama.

Postupno je onaj osjet promašenosti i uzaludna truda zbog indiferentnosti pripadnika nepoznate civilizacije smijenio osjećaj premoći i želja da njima, bezimenim stanovnicima tog slučajnog planeta, pokaže što znači odbiti tako prijateljsku ponudu za miroljubivom trgovinom jednom bojnom i transgalaktičkom brodu planete Terra, suverena i ravnopravna člana Velikog trijumvirata. (I, naposljetku, mnogo su dali da dođu do ove pozicije: ratovanje s planetom Scipio bilo je dugotrajno i iscrpljujuće — sva je sreća da su ratovi bili vođeni po kolonijama — i tko zna što bi se dogodilo da nije intervenirala vrhovna komanda Federacije Karaga koja je pametno na vrijeme uočila da nema smisla da pobjedom nad Zemljom postane Scipio jači od nje... da, stradalo je tamo mnogo ljudskog potencijala i strojeva.)

To već nije bila tako daleka povijest i sada će je povesti dalje, bezbolno i sigurnim rukama, i prvi je zadatak bio nabaviti tirgonij, pustiti da se posada odmori, doći zatim slavodobitno do najbliže Zemaljske kolonije i napisati opširan izvještaj o putovanju, a kao krunu svega predati sav taj prokleti tirgonij. A onda će zacijelo dobiti na raspolaganje veći, brži i značajniji brod, ljepši nego što je ovaj maleni dripavac u koji je ugrađena sva sila moderne opreme, a da se u njemu zapravo ne možeš ni okrenuti. Ako bude sretne ruke, možda dobije i glavni zgoditak, najmanju operacijsku flotilu od dva ovakva i jednog malo većeg broda. Možda je prekasno da misli na unapređenje, ta već mu je više od devedeset godina, i moći će raditi najviše još kojih stotinjak godina, ali će mu unapređenje mnogo koristiti kad jednom bude u mirovini: tako bi želio da to vrijeme provede na matičnom planetu, a takvo što mogu sebi dopustiti samo viši oficiri svemirske flotile.

Godine tako brzo prolaze u tim škrinjama...

— Gospodo — prene ga vlastiti glas. — Čini se da svi mislimo isto.

Pogled mu ispitivački prođe dvoranom i licima ljudi koji sjedili oko okrugla stola i zatim, očito umiren nastalom situacijom, oprezno nastavi:

— Ovo je vrlo ozbiljna stvar i ja sam apsolutno uvjeren da nema nikakva smisla dalje otezati s onim što se kad-tad mora dogoditi.

Ljudi u uniformama potvrdno kimnuše glavama, očekujući što će dalje reći; trenutak je bio odlučujući, ali atmosfera nije bila baš previše napeta.

— Mislim da možemo odmah prijeći u akciju, jer je upravo istekao posljednji ultimatum — reče oprezno.

Po licima ljudi moglo se zaključiti da su zabrinuti.

— Znam — preduhitri kapetan eventualne komentare i nakašlja se pripremajući izlaganje.

— Planovi još nisu doneseni, no ja i ne namjeravam bilo kojeg člana posade izlagati opasnostima još praktički neispitane površine starog planeta, koji se, doduše, čini vrlo pitomim, ali nikada ni u što ne možemo biti sigurni. Svi mi, nadalje, znamo da, ne uzmemo li gorivo, moramo ga vaditi iz tahionskih topova koji su ionako poluprazni, a što bi moglo ugroziti naš povratak. S druge strane je jasno — kapetan se vrlo znalački koristio općepoznatim činjenicama — da, po svemu sudeći, vrlo neobičan stav Tirgonaca nije ništa drugo nego izraz jednog... hm... drugačijeg mentaliteta koji se nama u jednom času učinio nerazumljiv i kao izraz implicitne moći, no ja bih prije rekao da je riječ o čovjekolikoj psihološkoj neartikuliranosti, koja može biti i rezultat još, kako da kažem, parazitskih pojava uvjetovanih klimatskim utjecajima, unekoliko i društvenih odnosa unutar njihovih lokalnih grupa i još velikog broja drugih faktora u koje nema smisla sada ulaziti, kao, uostalom, i u neke specifičnosti njihova... hm... komunikacijskog sistema međusobnog sporazumijevanja — parafrazirao je kapetan momente koji bi mogli utjecati na konačni ishod onako kako ga on (ni)je zamišljao.

— Zbog svega toga — nastavio je nakon kraće pauze nešto povišenim tonom — odlučio sam da, sve u želji da prema stanovnicima tog planeta pokažemo naše najbolje namjere, dignemo na brod nekoliko tih... stanovnika i da im pokažemo naše uređaje raspoređene po čelnim i bočnim površinama vanjskog oklopa i tako još više istaknemo naše prijateljske namjere.

— Ali...

— Da, otmica je ružna riječ — prekine kapetan naglo onoga koji je to htio reći, ošinuvši ga pogledom. — Svakako — doda. — Ali, vidite, ja zaista sve ovo vrijeme držim da je ovdje riječ o potpunom nerazumijevanju koje svakako treba eliminirati jednim malo... egzaktmjim korakom. Osim toga, oni nas se možda i boje. Nikada nas nisu vidjeli.

— Ali su nam na neki način i rekli — prihvatio je diskusiju jedan od okupljenih — da znaju o nama mnogo više nego što mi znamo o njima i čak više nego što mi sami znamo o sebi.

— Tja, ako i izuzmemo različite psihološke poremećaje, tada se te nebulozne izjave mogu protumačiti vrlo trivijalno kojekakvim mitovima i slično: sjetimo se samo poglavlja iz historije naše Zemlje. Ta sjećanja nas obavezuju da...

— Ti mitovi nikada nisu tvrdili da s neba dolazi nešto zlo. Mi smo sada gore, da li vam je jasno, gore i to je sasvim drukčije! — uznemireno će sugovornik.

— Ali, molim vas — uvjerljivo će kapetan — otkuda možemo znati što je u njihovim glavama. Zaključujete na osnovi analogije s našom najdrevnijom historijom.

— Pa, čini se da je to najjednostavnije i jedino logično to se u ovoj poziciji dade učiniti — prozbori šef odjela za sigurnost broda.

— Ako baš hoćemo uzeti tirgonij — doda jedan što je bio pored kapetana sarkastično, na što ga ovaj prostrijeli prijetećim pogledom.

— Vaša opaska nije na mjestu — nastavi šef sigurnosti. — Mi smo sve mogućnosti u daljem putovanju ubacili u kompjutor i upravo je točka uzimanja tirgonija ključna, a osim toga i najviše pridonosi sigurnosti broda i posade. A što se tiče eventualne koncepcije da napunimo samo rezervoare motora i topove a transportne komore ostavimo prazne, ona je idiotska, u najmanju ruku vrlo neozbiljna; pomislite samo koliko stoji ovo naše putovanje...

— A da i ne govorimo o tome što nas čeka kada se vratimo s tirgonijem — doda suvereno kapetan.

— Prema Konvenciji unije o metodama upoznavanja civilizacija usporedljivih s našom...

— Do đavola i te konvencije! — prodere se kapetan.

— Ako ne uzmemo tirgonij imate zaista dobru šansu da ih nikada više ne vidite. Osim toga, to nije Konvencija trijumvirata, Scipio takvo što nikada ne bi potpisao!

— Hoće li ipak sve teći bez problema? — upita nesigurno jedan član vijeća, očito na granici obiju tendencija.

— Mi nemamo razloga očekivati bilo kakvih teškoća u toku nabave. Osobno držim — doda kapetan susretljivo, nastojeći zadržati nadmoć — da je i sama ta igrarija s demonstracijom naše snage sasvim suvišna.

— Dakle, ipak demonstracija snage; lijepo je što ste to otvoreno rekli!

— Mislim da među nama ne bi smjelo biti nikakva zavaravanja. Prema jednadžbama moderne etike kvantum dobrote definiran je kao logaritam omjera onoga što možemo dobiti upotrebom totalne sile, koja nam stoji na raspolaganju, i one sile koju smo upotrijebili — zadovoljavajući se i s adekvatno manjom dobiti — zanemarujući, naravno, višeredne članove i pretpostavljajući normirane oblike logičko-emotivnih relacija prvog stupnja. Gospodo, mislim da s tog gledišta nemamo o čemu raspravljati.

— Ne mogu se složiti s vašom jednostranom upotrebom jednadžbe etike. Faktor potrebnosti ovdje je manji od jedinice a uz to ste zanemarili faktor popuštanja: mi ovdje nismo popustili ništa i taj je faktor jednak nuli. I sva ta vaša humanost jednaka je ništici; vi ste najobičniji sofist. Zanima me samo što ćete učiniti ako bude kakvih teškoća.

— Naša nam pozicija dopušta da... — kapetan nikako nije očekivao ovakav ton u diskusiji koju je držao tek formalnošću jer je konačno sve bilo unaprijed određeno.

— To je drugi aspekt. Jednadžbe humanosti uvode kategoriju dobre volje i ne sadrže u sebi komponente dinamike, ni kategoriju sile.

— Dobro, do đavola! — naljuti se kapetan. — Tada nećemo uzeti deset nego pet kilograma i stvar je u redu. Molim, gospodo, sve su to isprazne teorije i ja bih prije svega želio da vas podsjetim na stvarni problem pred kojim se ovog trenutka nalazimo, pa bih sugerirao da prijeđemo na glasanje... iako, dopustite, smatram da postoji samo jedno jedino ispravno rješenje.

*

Nakon pet sati diskusije, otprilike jedan sat poslije isteka ultimatuma, donesena je konačna odluka: nekoliko domorodaca ima se dignuti na brod i dati im priliku da ispravno shvate poziciju Zemljama. Ako to ne bi imalo nikakva efekta, bit će pušteni zbog ugleda planete Zemlje — člana Velikog trijumvirata — i prema potrebi — uzeta samo minimalna količina tirgonija, toliko da nadoknadi gubitke uslijed stajanja broda u toku neuspjelih pregovora, i ona će biti uzeta nasilno, budući da će u povećanoj nužnosti — koja postoji zapravo već sada — biti ispunjene jednadžbe humanosti i moći će biti upotrijebljen najveći, još vjerojatan, kvantum sile do kojeg može doći na osnovi rezultata kompleksnih ispitivanja snage Tirgonaca.

Odluka bi odmah proslijeđena do operatera dematerijalizacijskog transportera na donjem kraju komandnog mosta. Za to vrijeme sa svoga mjesta u komandnoj dvorani kapetan se obraćao posadi preko elasto-akustičkih traka ili preko audio-vizualnih monitorskih stupova.

— Da, ovo je zaista malen brod — mislio je kapetan polusneno dok su brodom odzvanjale njegove riječi, zapravo fraze o veličanstvenosti trenutka i miroljubivim namjerama, kontinuitetu svemirskog upoznavanja čiji je ovo maleni ali nužni dio. O zadacima i dužnostima prema Uniji, itd.

Za to su vrijeme i posljednji članovi posade izlazili iz bioloških komora i okupljali se ispred stereomonitora iz kojih je izvirala trodimenzionalna vizija komandnog mosta skupa sa dematerijalizacijskim transporterom u obliku pet providnih i izduženih elipsoidnih komora. Te su komore bile postavljene okomito na pravokutnu podiju, jedna do druge, pri čemu je svaka komora donjim svojim polom uranjala u polukružno udubljenje čiji je fokus ležao negdje u njoj samoj, dok je drugi i gornji kraj komore završavao u istu takvu udubljenju, koje je ovaj put pripadalo sondi u obliku zvonolike kacige i što je sve zajedno očito činilo sistem za de, odnosno rematerijalizaciju. Sa sužena vrha te sonde vodile su debele cijevi

isprepletene brojnim električnim kablovima u prikladne otvore u zidu kraj kojeg se nalazio dotični niz komora — one tek davale su nazreti kakav se monstruozni i veličanstveni istovremeno sistem materio-energetske konverzije nalazi onkraj tog zida i ispod podija, odijeljen teškim zaštitnim pločama, pri čemu je i njegova komandna ploča i čitava prostorija komandnog mosta samo nebitan i krhak dodatak na masivnu i moćnu čeličnu konstrukciju.

Oko receptora sada je u polukrugu stajalo deset stražara i svaki su zbog potpune sigurnosti držala na nišanu specijalnih bio-dezintegracijskih pištolja po dvojica, dok je kapetan, sjedeći za svojim mjestom, govorio o značajnim stvarima koje će se dogoditi kada Unija sazna za postojanje ovog planeta i njegova bogatstva. Već prvim slijedećim brodovima (baš bi bilo lijepo da njemu daju zapovijedati jednom od tih flotila...) bit će dopremljeno oruđe, materijal, specijalna oprema i ljudstvo za gradnju najnužnijih uređaja i lokalnih tranzitnih stanica (a ne da se ovako skrivaju u putanji poput štakora), da bi zatim nastala naselja i prvi veliki rudnici, pa formiranje većih gradova i industrijskih područja. Na kraju će doći neki predstavnik vrhovne komande Federacije Terra i u prisutnosti predstavnika ostalih članova Trijumvirata proglasiti sve to dvjesta dvadeset i četvrtom kolonijom matičnog planeta. I u bliskoj budućnosti tu će izrasti razvijena lokalna civilizacija prema ugledu na, jasno, Uniju. Baš tu, vidio je, ispod njih postoji gotovo savršena geografija za nuklearne energetske uređaje i kad bi posjekli svu tu silnu šumu dobili bi... Nakon svega trebalo je malo vremena da se rutinski obave tehničke pojedinosti i ubrzo je svaki član posade bio na svom mjestu, a brodskim prostorima nastavio zujati tihi zvuk koji je označavao radnu atmosferu i pojačavao volju za potpunim izvršenjem zadatka.

U potpunoj tišini, koju je taj zvuk, činilo se, još više pojačavao, svjetlucale su komande označavajući stanja i vrijednosti pojedinih parametara bezbrojnih varijabli najrazličitijih vrsta, dok je tim za stolom transportera pretraživao površinu planeta u potrazi za petoricom Tirgonaca koje je imalo smisla dignuti na brod.

Slikom na ekranu lagano je promicala pitoma dolina, pokrivena baršunastom koprenom plavičaste trave koja je treperila na laganu povjetarcu i koju su tu i tamo presijecali široki pješčani putovi s nivoima korigiranim mjestimice sa po dvije-tri široke i nadasve plitke kamene stepenice, sve do tihog jezera promjera kojih dvije stotine metara i koje se neobično skladno uklapalo u okolinu svojim nepravilnim oblikom.

Uzvici divljenja ispune prostoriju komandnog mosta. Zaista, jezero je bilo čisto i bistro i na dnu ocrtavale su se konture bijela kamenja i davale utisak kao da je tek očišćeno: ali okolina je bila posve pusta.

U sredini nije jezero bilo dublje od tri do četiri metra, omeđeno s

tri strane širokim pješčanim plažama koje su do čak pedesetak metara polagano uranjale u njegove modre vode, sve tamo do početaka prvih stijena koje kao da su nezaustavljivo izranjale iz sama pješčana tla ustremljujući se ravno uvis i derući svojim oštrim rubovima trome mase zraka koje su se valjale dolinom u crvenkastom odsjaju malog tirgonskog sunca što je sada počelo zalaziti, da bi se s druge strane počele survavati u zatalasane vode jezera na ovom mjestu očito vrlo duboke.

Bilo je jasno da jezero dobiva vodu podzemnim putem, isto tako da postoji i podzemni odvod vode; inače ne bi bilo tako čisto od kojekakva gadnog i ljigavog bilja što obično raste po dnu mirnih voda.

Ekranom su i dalje promicale desetine metara najvjeroatnije izuzetno plodne zemlje. Odjednom, na maloj kamenoj visoravni što se uzdigla na samoj obali jezera: hram, ih nešto lično. Skladna građevina sagrađena od materijala poput snježnobijela mramora, podignuta na ravnoj platformi što je obrubljena širokim plitkim stepenicama koje čak na jednom mjestu uranjaju u jezero, tako da se iz njega može u hram ući na isti načm kao i s kopna.

Da, to mora da je hram, poput onih obrednih hramova prastarih kultura na matičnom planetu, samo što je ovaj, za razliku od njih mnogo veći i prostraniji i ne nalikuje nipošto na građevinu podignutu da se u njoj prinose žrtve kojem od poganskih bogova. Ne, to nikako, ovo mora da je neki slavoluk, tko zna što je unutra. Oko građevine nema ništa osim prirode koja ga okružuje. Unutar nje, pokazuju senzori, također ništa posebno: samo golem prostor omeđen odozdo glatkim podom kružna oblika poput cijele građevine i u središtu kojega je zanimljiva kugla: ne, nije moguće da lebdi, mora da je ispod nje neki nosač od prozirna kristala, tako da se to ne može registrirati s ove pozicije. Prostor okružuje niz trorednih stupova promjera oko jednog metra, visine kojih tridesetak metara, od kojih su vanjski vrlo grubo a unutarnji neobično fino obrađeni, i ta suprotnost samo je dio opće koncepcije hrama. Sada su tek opazili da je on građen kao da izrasta iz kamena tla, tom su cilju podređeni stupovi prvog vanjskog kruga koji se još upravo rastapaju u podij, a također su i prvi nivoi stepenica još neprepoznatljivi od stijena i tek postupno ravniji i ravniji i diferenciraniji jedan od drugog; unutrašnjost je tako glatka da sjaji u polumraku. Kupola hrama iznutra je konkavna. Zanimljivo, ona kugla koja kao da lebdi točno je u središtu kuglina plašta čiji dio opisuje konkava unutrašnjeg svoda.

Zapravo cio ovaj krajolik djeluje sasvim umirujuće: od hrama protežu se obalom široki pješčani sprudovi koji prema kopnu završavaju prvim izdancima modrih vlati od kojih nastaje lelujavi travnati proplanak koji se prostire sve do početaka duboke šume purpurnih stabala. Šuma mora da je neprohodna — bar se tako čini s

ove visine — naročito tamo gdje se sudara i isprepliće sa strmim obroncima stjenovitih planina koje s te strane okružuju dolinu.

Klima mora da je vrlo blaga; to se vidi po izvanredno očuvanim bridovima stijena, ili su planine vrlo mlade.

Oči operatera instinktivno kliznuše do malog ekrana stereo-monitora koji je pokazivao pozicija broda u okolnoj konfiguraciji svemirskih tijela: udaljenost od najveće zvijezde u blizini — Rigela — oko 0.005 svjetlosnih godina, od Malog tirgonskog sunca ili Orga oko stotinu i pedeset milijuna kilometara. Na cijelom planetu sada je veliko tirgonsko proljeće, jer se Tirgon u ovo doba sve više i više približava svom Velikom suncu. U isto vrijeme je on sada i najbliži svom Malom suncu: na ovoj strani mora da je zbog toga ljeto. Dolje, dakle, vlada klima Šestog godišnjeg doba, od njih šesnaest Velike tirgonske godine, i ispod njih dolje je sada mirno i spokojno kasno poslijepodne jednoga sunčanog dana proljetnog ljeta. Pri crvenkastoj svjetlosti sunčanog zalaska modre poljane doimaju se mnogo tamnijima, ali zato purpurne krošnje kao da odišu purpurnim sjajem; danju je upravo obratno.

— To je nevjerojatno — začuje se jedan zapanjen uzvik.

— Nevjerojatno, ali se čini da to drveće noću fosforescira.

— Da, donje strane listova — upotpuni ga drugi.

— Imam osjećaj da ovdje treba tražiti Tirgonce!

— Noću...

— To je bilo dovoljno da se snažni objektivi usmjere prema rubu šume koja je počela sve više svjetlucati okolo sve tamnije i tamnije površine modre doline u čijoj se sredini sjajila modrikasto-crvena mrlja jezera: ta svjetlost će približno nesmanjena trajati cijele noći, jer u toku Velikih proljeća noći nikada nisu tamne, osim ako tajnovitu svjetlost zvijezde Rigela ne zaklone oblaci, koji često ovuda prolaze na putu prema jugu Tirgona, sve do Tirgonskog mora...

Zaista, nisu morali dugo tražiti. Gotovo u trenu opaziše svi uspravnu čovjekovu siluetu koja se kretala prema šumi — zacijelo neki zakasnjeli član, ostali su se valjda već davno izgubili među tim ludim drvećem.

Nakon svega tko od njih može biti siguran što je od svega dolje biljka a što životinja: ti Tirgonci mogu biti i neki prijelazni oblici, poput onih na planeti Eragasu, između biljaka i životinja, gdje su se razvojni putovi tih rodova vrlo rano slili u jedinstvenu evolucijsku liniju — za razliku od toka zemaljske evolucije.

No, u krajnjoj liniji, uopće nije važno kojemu od poznatih bioloških sistema, klasificiranih po Univerzalnoj integracijskoj ljestvici profesora Temboriusa, pripadaju Tirgonci. Čini se, ipak, da su to čisti životinjski sistemi i to vrlo razvijeni, gotovo kao sami ljudi: štoviše, čini se da su prosječno nešto viši i ovaj primjerak dolje djeluje čak

dosta dostojanstveno, odjeven u plašt sličan starorimskoj togi, iako bosonog. Hod mu je pravilan i vrlo miran: kao da ga sve čeka tamo kamo ide, sve što mu je iole potrebno (ako mu je uopće nešto potrebno, sudeći prema onom neartikuliranu vladanju u vezi s tirgonijem).

Svejedno, njega će dignuti na brod, ostaju još samo tehničke formalnosti.

Uh, proklestvo, taj maleni brod nema onih specijalnih jedinica za automatsko ispitivanje biološkog nivoa stanične integracije, a njega je po svim pravilima Unije potrebno konzultirati prije svakog tretiranja nepoznatih živih organizama, jer atomarno-molekularni sintetizator ne može na prijemnom mjestu sintetizirati strukture kompleksnije od određenog nivoa integracije, približno jednakog onomu najsloženije stanice ljudskog organizma. Zapravo, neke stvari ne mogu se njime sintetizirati ni unutar tog raspona, jer ima suviše malu dinamiku varijacija međumolekularnih sila i premali informacijski kapacitet (premda bi se ovo posljednje moglo srediti povezivanjem sa slobodnim memorijama centralnog kompjutora, ako ove nisu zauzete).

Ne bi nikako smio upotrijebiti transporter, koji je tako i tako bio određen kao sredstvo za brzo izvlačenje članova posade iz opasnih situacija s površina planete. Možda tek uz izričito i osobno naređenje samog kapetana, koji će time, jasno, na sebe preuzeti i svu odgovornost za neželjene posljedice.

Kapetan je sve pratio za svojim stolom na generalnom monitoru. Smije li aktivirati dezintegrator transportera — aparat je sam namjestio koordinate živog cilja, budući da je taj bio jedini u dosegu objektiva i nije moglo biti dvoznačnosti? — Pa jasno da smije, kakvo pitanje, svi ti faktori već su uračunati i uzeti u obzir prilikom zasjedanja u toku kojeg je i donesen dati zaključak; uostalom neka pažljivije sluša zapovijedi...

»To je ravno ubojstvu... Ovako neprovjereno« — razmišljao je u sebi glavni operater.

Ali ne, to bi značilo da su Tirgonci na višem nivou biološkog razvoja od ljudskog, a to svakako nije moguće: ta kako to smije uopće i pomisliti; i on se odjednom sjeti raskošnih oblina Helge, jedne od intimnih prijateljica s kojom je znao provesti nezaboravne sate dok nije bio na dužnosti. Taj ugodni podsvjesni konglomerat pretvori mu sva ta humanistička zaključivanja u praznu i dosadnu igru svjetlećih žaruljica na komandnoj ploči, kojoj je on morao dodati još jedan sjaj: sjaj žaruljice koja je označavala početak prijenosa.

Pritisne dugme na tasteru i žaruljica zasvijetli. Kazaljka monitora zaigra ples uspona, maksimuma i pada: valne fronte koncentrirane energije sunu iz radijatora na oklopu broda i okomiše se na nezaštićen lik daleko u dubini, kojega tek što nisu skrili svodovi svjetlucajućeg

lišća. Lik bi na tren obasjan žuto-zelenkastom aureolom, koja dostigne maksimum sjaja, i ubrzo nesta povučen nekamo u tamu nepostojanja zajedno s njom. Na tom mjestu ostao je samo plavičast oblak ionizirana zraka, koji zatomi ljeskajuća svjetlost lišća što je nastavilo šumjeti na povjetarcu kao da se ništa nije dogodilo.

U dvorani komandnog mosta polumrak od indirektne rasvjete u tome je času proparao jezovit krik koji sledi svaki pokret ljudi za monitorima. U djeliću sekunde oslobodi se masa svijesti, sapeta očekivanjem ishoda operacije, i udari svom silinom o neprobojni zid spoznaje onoga što se jedino moglo zbiti i odbije se od njega hvatajući svojom periferijom strašne slike koje su se morale stvarati u jednoj kaloti transportera, te se trgajući na njima raširi negdje u sumanutosti i unezvjerenosti emocija gađenja, sažaljenja, nemoći i nepromjenljivosti nastaloga.

Kapetan jedva smogne snage da ugasi reflektore pa su se sada u polumraku nazirala svjetla kontrolnih žaruljica i njihovi odsjaji na gustoj bjeličasto-crvenkastoj i žitkoj masi koja je već do polovice ispunila kalotu receptora pokazujući da je od ove tvari nekada bilo sastavljeno nešto živo, što je sada umiralo u jezivo stranim i neprepoznatljivim oblicima umiranja uopće.

U nastaloj tišini začu se jedino slomljen kapetanov glas koji je mnogo više nalikovao na molbu nego na zapovijed i koji je tražio da se sadržaj komore dezintegrira i rasprši u prostor pod maksimalnim kutem raspršenja.

I ova je zapovijed bila izvršena.

*

Aan se približavao šumi. Već je bio stigao do prvih omanjih stabalaca i daleko iza sebe ostavio rascvjetane grmove i cvjetne lijehe koje su mamile svojim širom otvorenim modrim cvjetovima.

Još malo i bit će među svojim prijateljima: i ove večeri će slušati kako se usijecaju strme bujice u kamena korita negdje na dalekim sjevernim predjelima planeta, ili će se sjećati zajedničkih igara sve dok ne utonu u ugodan san te požele da se ugase žmirkajuća svjetla sa lišća, i koja će se zatim početi prelijevati plavetnilom, onim istim poput sjaja Velikog tirgonskog sunca koje će vani sjati cijelu noć.

Aan pogleda prema nebu: ona točka još sja, mirna kao i proteklih tridesetak dana, mirna ali posve suvišna.

Odjednom osjeti da nešto nije u redu: onaj maleni val svijesti, koji obično vršlja u blizini mjesnih sudova da bi pokupio najglobalniju informaciju o stupnju opasnosti onoga što je vjerojatno da će se desiti u idućih nekoliko trenutaka, vratio se raspršen i nepotpun.

Svijest se još nije uspjela ni zaustaviti na ovom neobičnom stanju koje, međutim, nije davalo osjet bola, kad je u trenu bila silovito

povučena na sva područja tjelesnih osjeta. U očima se pojavi nejasna žućkasto-zelena maglica, ali se ona nije činila opasnom i svijest je nije dalje analizirala.

Područja sa svih dijelova tijela informirala su o neobičnom i nikad prije doživljenu stanju vlastitih stanica. U istom trenutku svijest osjeti kako ta sila nastoji razdvojiti molekule njezina bića i shvati da bi to moglo biti opasno. Svijest se počne odupirati tvoreći oko sebe mentalni oklop i to odupiranje izazva neizreciv osjećaj boli: ne, ovaj oklop neće izdržati. Vanjske senzacije bijahu prejake da bi pustile energiju svijesti u područja koja su garantirala obranu, i svijest se povuče u regije što (još) nisu bile napadnute, bježeći istovremeno i pred područjima samog mozga koje je zahvatio nezadrživ val raspadanja a koji se sve više širio.

U smrtnom hropcu egzistencije jednog bića, ono čas svog nestanka uobliči u jeziv mentalni impuls boli u sićušnom djeliću trenutka prije nego što mu je svijest, protjerana s uništenih otoka organske podloge, bila uvučena u oblak kozmičke Prasvijesti.

Drugi dio svijesti uspije se otrgnuti živom snagom vlastite volje i jurnuti u okolne prostore u obliku mentalnog vala tražeći mjesto svoje materijalizacije i svugdje gdje je naišao na drugo biće stvori u njemu malen osjet stanja posljednjih trenutaka bića što ga je emitiralo, nestavši u stapanju s matičnom sviješću koja ga je primila.

Kroz toplu noć tirgonskog ljeta i vlati duge planete trave kojom se igrao noćni povjetarac, ponad pitome doline koju je obasjavala blijeda purpurna svjetlost s Velikog tirgonskog sunca, kroz šuštave krošnje raskošne šume koja je već odavno bila ugasila svoje tajanstveno svjetlucanje dovedeno odnekuda iz dubine tirgonske zemlje, između masivnih stupova stoljetnih hramova i kroz svijest Tirgonaca strujala je još neko vrijeme — polako nestajući — mentalna energija s informacijom:

— Stranci... Ubili su Aana .,. Uništili su jednog od nas... Učinili su da ga nema... Oni će biti kažnjeni.

*

Unutar hrama, oko ruba tamnocrvenog podija, ispod masivnih stupova, sjede tirgonski mudraci i vijećaju. Do njih ne dopiru šumovi jezerskih valova koji zapljuskuju okomite stijene stepeničastih nivoa koji vode u hram, niti graja djece koja se natjeravaju po prostranim pješčanim plićacima i brčkaju u vodi, ni kriještavo graktanje golemih orlolikih ptičurina koje po cijeli dan nepomično sjede šćućurene na vijencu kupole. Te ptičurine su već davno načistu s tim da im je zabranjeno napadati ta dvonožna stvorenja koja, istina, ne mogu letjeti, ali imaju čudne moći koje njihov streloviti napad s ispruženim pandžama na kraju pretvaraju u strahovit sudar s nevidljivim zidom,

od kojega su se mnoge pripadnice njihova roda našle na zemlji prebijenih kljunova i slomljenih vratova. Stoga je bolje ljenčariti na toplom suncu i zadovoljavati se ribama kojih na drugoj obali ima u izobilju.

Unutrašnjost hrama je prohladna, hladna poput svijesti i likova mudraca koji će odlučiti o sudbini stranaca-došljaka, koji su ubili Aana.

U spektru valova mentalne energije struje im misli. Valovi stanja odbijaju se od glatkog svoda hrama prema lebdećoj kugli usred podija i raspršuju se u koncentričnim krugovima prema svim sudionicima vijećanja.

Lagano, bez suvišnih ceremonija, zatitra kugla usred podija:

— Došljaci... Ubili su jednog od nas!

— Vratili su ga u Pradimenziju! Nasilno.

— Napali su ga mučki. Nije se nadao.

— Nije očekivao napad s te strane. Bijednici!

— Bio je premlad da bi znao tehniku isključivanja boli... —... ili tehniku preseljavanja svijesti u mentalne memorije.

— Ubili su ga! Prasvijest je ponovo uzela jednoga od nas. Prvi put nakon više od tisuću Velikih godina...

— Njihova je krivica nesaglediva.

— Jedva je stigao odaslati dio svijesti. Prekasno da bismo mu mogli pomoći.

— Naša svijest nije stigla ojačati njegov mentalni oklop.

— Da, mi bismo mu prepustili dio naše energije...

— Izgubio je mnogo svijesti braneći tijelo... Trebalo je da pobjegne u akumulatore Stroja.

— Jednostavno izgnan iz života! Stranci zaslužuju da ih protjeramo u Prasvijest.

— To nije jednostavno. Naša moć ne dopire daleko iznad tla iz kojeg je crpemo. Osim moći slušanja, koja je pasivna karaktera...

— Možemo uz pomoć Stroja. Možemo na mnogo načina.

— Ipak, možda se oni ne osjećaju krivim... Možda im je žao... Možda nisu htjeli...

— To ne smije promijeniti visinu kazne. Ne smije!

— Njihov čin je istih posljedica bez obzira na namjere. One nisu važne. Nimalo...

— Ti stranci... čini se da nisu bili neprijateljski raspoloženi...

— Pokušajmo analizirati posljedice njihova čina. Možda još ima vremena da ga izvučemo iz tmina Prasvijesti, dok još nije sasvim izblijedio. Svatko se od nas sjeća Aana...

— Reinkarnirali bismo ga?

— Nemoguće! Nitko se od nas ne može približiti osjetima i stanjima koja graniče s ništavilom. Tu ostaje sam na milost i nemilost

plazmodijalnim potencijalnim jamama Prasvijesti. Od toga su mnogi već stradali...

— Osim toga, bez jake volje mi smo nemoćni. Ne možemo se voljom približiti barijerama Prasvijesti.

— Ali da pokušamo zajedno...

— Neka svaki od nas dade dio svijesti... Ostaci svijesti spriječit će da nestane u jami...

— Nemoguće! Nikada ne bismo postigli zajedničku svijest. Nemamo dovoljno snažne spajatelje.

— Da ih formiramo?

— Nemamo dovoljno vremena za to. Ne bismo ga dovoljno imali čak i da smo to odmah pokušali. Za to bi vrijeme njegova svijest bila potpuno stopljena s neupotrebljivom energijom Prasvijesti.

— Da... daleko ispod razine naše osjetljivosti.

— Imamo... možda... Aana...

— Ne možemo pretpostaviti vladanje konektora ako je on i element koji treba izlučiti osluškivanjem Prasvijesti. Može nastupiti pozitivna reakcija.

— Stroj...

— Stroj je mnogo manje osjetljiv od nas. Samo našom voljom i preko nas mogu valovi njegove svijesti biti spremljeni u mentalne akumulatore Stroja... i zatim reinkarnirani.

— Pozitivna reakcija značila bi našu totalnu smrt.

— Pred barijerama Prasvijesti naša je svijest oslabljena. Tamo može njegova probuđena svijest nadvladati osobne svijesti i preko toga postati još jača. To bi izgnalo našu svijest iz naših tijela... i on bi se mogao reinkarnirati i bez Stroja.

— Njegova svijest mogla bi biti multiplicirana.

— Ili možemo ostati zarobljeni u ponorima Prasvijesti i bez mogućnosti slučajne reinkarnacije... Ne smijemo to nikako iskušavati!

— Da, ne znamo još mnogo toga.

— Možda najčišćom voljom?

— Takvo nešto nikad nismo pokušali. Ne postoje kozmički mehanizmi koji bi čistu energiju preveli u takav čin.

— Kako bi bilo da konzultiramo Stroj?

— Sumnjam. On nije sposoban da sluša.

— Ali svaki osjet stanja je reprezentiran i leži suvislo kodiran u njemu. Logična obrada je apsolutno moguća.

— Stroj neće dati odgovor ako je u pitanju stanje koje nikada nismo osjetili.

— Možda logičnim proširivanjima?

— To su hipotetičke konstrukcije i za njihovu dovoljno sigurnu analizu treba mnogo vremena. Nije ni sigurno...

— Možemo načiniti kopiju... ali to neće biti on. Više nije moguće

da se njegova komponenta Prasvijesti vrati u fizički jednak identitet.

— Pogotovo jer postoji inercija u suprotnom pravcu.

— Ne možemo pustiti da naša svijest rezonira s ostacima njegove svijesti koja se rasplinjuje u Prasvijesti.

— Ne dolazi u obzir. Prepreka je neprobojna. Hrabri koji su u nju pokušali ući osluškivanjem više se poslije nikada nisu vratili... Niti danas ne znamo što je s njima.

— Svaka je interakcija potpuno nemoguća.

— Ne možemo učiniti ništa. Ništa!

— Osim da kaznimo njegove ubojice...

Vijećanje tirgonskih mudraca trajalo je sve do sumraka, kada je potpuno nestalo diskretnih tračaka svjetlosti koja je dolazila izvana. Unutrašnjost hrama sada se činila oblivena žutozelenkastom svjetlošću koja se rasipala sa stijena unutrašnjeg svoda hrama niz zidove stupova i blijedo ocrtavala umrtvljene likove Tirgonaca okupljenih oko tamnog podija.

— Njihova energije bila je jača od naše. Zar su oni moćniji od nas?

— Ne stvaraju je oni... — zastruji misao stanja prema kugli u centru podija iz čela jednog mudraca. Val je pitanja nahrupio u prostoriju hrama.

— To je duga priča — skoncentrira se stari mudrac na kuglu usred podija, odakle je valove njegovih misli mogao hvatati svaki sudionik vijećanja.

— To je duga priča i znamo je samo nas nekoliko, koji smo najdalje doprli u samorazvoju — prostruji iz središnje točke hrama.

— Ispričaj nam je!

— Ispričaj, reci nam...

— Dobro — emitira središnja točka hrama. — Doznat ćete priču i dat ćete svoj sud. Ja... ja sam jedan od onih koji su o njima uspjeli saznati mnogo, vrlo mnogo, sve. Još dok su se oni u tom svojem smiješnom vozilu približavali našem svijetu. Za svaki slučaj... za svaku sigurnost i iz jednostavne znatiželje osluškivao sam valove stanja koji su nastajali u njihovu brodu, u njihovim glavama, u informacijskim spremnicima njihovih uređaja i iz njihovih zbrkanih predodžbi, saznao sam odakle dolaze i što hoće. Potražio sam njihov svijet i našao sam ga. O njemu hoćete da vam pričam? Tako ćete ih jedino moći razumjeti...

Val mentalnog šuma zastruji hramom. Da, Torga je bio jedan od najvećih mudraca koji mogu slušati i koji su uspješno osluškivali događaje iz epoha udaljenih na stotine svjetlosnih godina i od čijeg je davnog postojanja ostao do danas jedino sablastan ostatak valnih periferija, koje su još nesmanjenom brzinom, ali umiruće, lunjale kozmičkim prostorima tvoreći muklu jeku dalekih i odavno nestalih svjetova. On to zna i njegovo će izlaganje možda imati odlučan utjecaj

na ishod suđenja.

— Ovi došljaci dolaze s planeta koji gotovo u svemu sliči našem. Iz početka, prije nekoliko desetaka tisuća godina, naših Malih godina, koje traju otprilike kao i njihova godina... jer oni imaju samo jedno sunce... razvoj naših civilizacija tekao je usporedo. Naši planeti imali su slični položaj u galaksiji, koji im je omogućio nesmetan razvoj, daleko od mjesta čestih kozmičkih katastrofa. Sve je išlo prirodno i u redu: njihovi umovi razvili su se do takva stupnja da su mogli otkriti vatru, koplje, luk i strijelu, pripitomljavanje životanja, kotača, sadnju biljaka... ali to ih je izmijenilo. Njihov razvoj je iz nekog razloga negdje na tom stupnju postupno bio prekinut. Izgubili su osjet osluškivanja prirode. Još u kamenu dobu, koje smo imali i mi, oni su mogu predočenjem slike događaja koji su željeli da se dogodi utjecati na prirodne sile. No, moć im je s vremenom blijedjela sve više i više, dok je naša sve više i više rasla. Nama su slike bile potrebne sve manje i manje, dok su njima istodobno mogle pomoći sve manje i manje. Oni su gubili sposobnost da izravno spoznaju stvari oko sebe; misli su im postale krute i mozak im se stao razvijati u smislu inteligencije kakvu posjeduje naš Stroj. Oni su takvim razvojem izgubili ono, što im inteligencija nije mogla nikako naknaditi osim posve parcijalno i u dijelovima koje moraju s mukom sastavljati — sposobnost osluškivanja.

Čuđenje ispuni prostor u kupoli hrama:

— Oni ne mogu slušati? Životinje...

— Shvaćam vaše nerazumijevanje — nastavi pulsirati središnja točka hrama isijavajući impulse stanja i izlijevajući ih u koncentričnim valovima prema periferiji.

— Spoznaja tih bića bila je na mnogo višem stupnju nego naša sve do jednog trenutka u našem razvoju: sve dok se naša sposobnost slušanja nije toliko razvila da smo mogli osluškivati kretanja u vlastitom mozgu. Mi smo tada u hipu od nekoliko stotina Malih godina uspjeli do maksimuma razviti svoje intelektualne sposobnosti, i ostaviti ih, tako razvijene, po strani našeg samorazvoja. Kod njih je, međutim, inteligencija zaposjela sve dimenzije njihova mozga i on je u tom smislu sve više kržljao. Tako je bilo određeno još davno: još u trenucima kada su oni, da bi došli do novih domova, medvjede elegentno vatrom istjerivali iz njihovih pećina, shvativši i uvidjevši da se medvjedi boje vatre, dok smo mi činili to isto na jedvite jade, pokušavajući iz prikrajka netremice bojažljivim fiksiranjem zvijeri s kojima smo imali sličnih problema stvoriti u bar jednoj od njih čvrstu odluku da se nikada više neće vratiti u svoju spilju. Zapravo, mi nismo još tada mogli u sebi stvoriti logički strukturiranu želju; bilo je to mnogo prije jedno stanje nužnosti, očajničko htijenje koje je kroz putove naše vitalnosti odnekuda dovelo energiju koja je činila da se

naša svijest i volja projiciraju u niže organizme, koji su prema nama bili neprijateljski. Za to vrijeme oni, Terranci — jer svoju planetu zovu Terra — pokazivali su sve više sile prema prirodi oko sebe i u toku vremena jedini njihov odnos prema prirodi postajao je specifični stav koji se sastojao od dvije komponente: od sile manipulirane inteligencijom.

— Ali postoji uvjerenje da su prijelazi s visokih razvojnih nivoa obiju vrsta razvoja na niže razine one druge vrste mogući, dapače nužni...

— Znam... — repulsirala je središnja točka hrama. — To je točno, ali samo u idealnom slučaju. Mi znamo da inteligencija čak i u najvišim njezinim oblicima čini nekoliko vrlo običnih principa: autonomizacije, udruživanja, prisile i tome slično, kojima stanice u mozgu djeluju jedna na drugu. Uzimamo, na primjer, pojavu uvjetnog refleksa: nakon nekoliko ponavljanja događaja, stanica koja reprezentira prvi događaj stječe moć da se nesmetano širi na područje druge stanice prenoseći na nju svoju unutrašnju snagu ali je time i sputavajući. Ako pak prvu stanicu u tom procesu (koji zovemo procesom generalizacije) pokuša nešto spriječiti, obje strane koncentriraju svoje snage, a pobjeđuje ona koja za sebe pridobije većinu okolnih stanica, istodobno omogućujući veću integralnu moć svakoj od njih. Udruživanja su samo metode postizavanja najveće moći koja je suvislo moguća u određenom trenutku. Sistem teži najvećem skladu i najvišem stupnju suradnje kojemu odgovara i određena stabilnost njega samoga, ako su samo stanice međusobno jednakovrijedne, a ta je pretpostavka ispunjena u svakom zdravom misaonom sustavu...

— Ali...

— Znam, to još nije razlog jer tako rade i naša djeca i mi kada logički obrađujemo materijal dobiven osluškivanjem. No, ta borba između njihovih stanica projicira se i među njih kao borba među njima samima, preplavljuje ih i dosiže sve do njihovih grupacija koje se protiv isto takvih grupacija bore na sasvim istim načelima. U društvu oni su postigli stanje nesigurnosti koje im ne dopušta i nikada više neće dopustiti da se misaono udalje od surove borbe za karijeru ili za goli opstanak.

Osim toga, udaljavanjem od prirodnih oblika života, oni su tvorili nakaradne nadomjestke koji su imali zadatak da im djelomično naknade izgubljeno i koji su to i činili, ali time uništavali, svaki pomalo, slobodno gibanje atoma i atomarnih skupova u njihovim stanicama; svaka molekula smeća kojim su se okruživali smanjivala je stupanj te slobode, a time i razinu jedne komponente razvojnog stanja, koja bi im i te kako dobrodošla u kasnijoj evoluciji. Barijere njihovih molekula su uske i malih visina, a područja stabilnosti gotovo nikakva.

Stupnjevi integracije tijela počeli su im kržljati i kod velikog broja pojedinaca snažniji dijelovi stali su potiskivati deformacije prema bilo kojem najslabijem dijelu organizma. Kad bi snagom cijelog bića većina onoga što je bilo destrukturirano bila u odgovarajućoj mjeri usredotočena u taj dio organizma, on nije mogao izdržati pomake razina molekula iz prijašnjih stotina tisuća godina prirodne evolucije namještenih orbita i ta su se tkiva počela raspadati. Sve u grozničavom htijenju tijela da se stabilizira, učvrsti i obrani od nasrtaja oblika koji su bili nasilno izvučeni iz svjetova mogućeg. Oni misle da je takvo stanje bolest koju tek što nisu uspjeli izliječiti; ali ne znaju da je više nikada ni neće. Nadalje, pojedinci koji su ostali fizički zdravi, imajući statistički više stupnjeva slobode u svojim molekulama, trpjeli su, njima neosjetno, promjene u vlastitom mozgu. Snaga njihova mozga postajala je sve ograničenija, uža, i oni više nikada neće moći konstruirati Stroj niti bilo što slično. Naravno, ne treba uzimati u obzir kojekakve djetinjarije koje samo oponašaju i stimuliraju ono što mi zovemo misao i koje skupljaju i proučavaju statistički otpad, što je dostupan njihovim uređajima za promatranje svijeta u kojem žive.

Prostorom ponovo zabruji čuđenje:

— Oni nemaju Stroja!?! Pa što su radili tisućama godina?

— Da, oni nemaju Stroja... — ponovi smireno stari mudrac prema središnjoj točki hrama, koja načas zašuti.

Misao prisutnih otrgne se od kugle i vine iz hrama prema jugu, sve do obale Origo-jezera u čijim se dubokim vodama dizala golema sjajna metalna kugla širine kojih stotinjak metara plutajući do polovine uronjene u jezero. To je bio Stroj, fantastična naprava koja se skrivala višeslojnim omotačem i koja je bila dovršena prije otprilike dvije tisuće Velikih godna i radila stoljećima stalno se izgrađujući. Samo su vrhunski stručnjaci znali kako je konstruirana i samo je još mali broj drugih smio s njome kontaktirati. Bila je sagrađena u slavu Tirgonaca, da im osigura najviši razvitak u potpunoj sigurnosti i mogla je u sebi na najsavršeniji način integrirati sve moguće spoznaje dokučene širom planeta u toku prohujalih stoljeća.

Nije bila ograničena ni energetski, ni materijalno, kao ni konstrukcijski, prostomo-vremenski, ni informacijski. Ta je naprava sintetizirala najkompleksniju spoznaju o strukturi svemira u krugu od nekoliko tisuća svjetlosnih godina i oslobađala je svakog pripadnika tirgonske civilizacije svakodnevnih misaonih procesa koji bi zbog nečega morali biti vođeni, pa su i tirgonski mozgovi, nesputani nužnostima geneza prljavih procesa dedukcije, postali otvoreni totalnom razvoju, koji bi bez te naprave bio vrlo težak i usporen.

Gradnja Stroja trajala je nekoliko desetaka Malih godina, sve dok on nije postao sposoban da se dalje sam izgrađuje i proširuje svoj

zaštitni omotač, istovremeno nadzirući tehničke i sigurnosne parametre jednostavnom automatikom.

Asocijacija na Stroj počne blijedjeti dajući mjesta valovima koji su naviještali namjeru mudraca Torge da nastave svoju priču.

— Mi smo u toku vjekova shvatili neumitnost beskrajnosti svemira i divergenciju spoznaje koja nikada neće biti totalna, kao ni naša moć koja bi iz nje proizlazila. Naše razvijanje teklo je stoga u drugom pravcu. Težili smo da širom otvorimo vrata prirodnim tokovima i da ih što je najviše moguće ubrzavamo, ispravno misleći da krivulja evolucije ima horizontalnu asimptotu koju je umjetno moguće samo sniziti... — neumorno je nastavljala pulsirati središnja točka, izlijevajući u okolinu valove.

— Mi smo odlučili da djelujemo na naš razvoj najprirodnijim i najčišćim oblikom energije koji nam je stavljen na raspolaganje: našom voljom. Njihov se razvoj međutim praktički završava na tom najosnovnijem stadiju koji predstavlja intelektualna spoznaja i oni se već po tome neobično razlikuju, dok je u nas inteligencija samo osnova razvitka i među nama je praktički jednaka. Naučili smo da svoj mozak ne koristimo poput mišića za logičke kontrakcije, već kao senzore: rezultate mučnih i drugih misaonih procesa, rezultate koji su katkada potpuno pogrešni i vode u još veće zablude mi smo naučili crpsti bezbolno, samo usredotočivši našu svijest na vizualnu predodžbu onog što smo htjeli saznati. Sama materija objekta modelirala bi našu svijest, koja za to nije trebala ulagati nikakve dodatne napore osim početnog poticaja: htijenja.

Sad znamo i to da nam mozak nije samo mehanički uređaj — pa makar kako složen — već da njime i našom voljom možemo upasti u kodove stvaranja kozmičkih formi. Mi smo tada na otponcima bilo kojih događaja unutar dopuštene dinamike i prostorno-vremenskog egzistencijuma i možemo ih u određenom opsegu i sami diktirati, a ne samo pasivno osjetiti.

Oni toga nemaju i uvijek moraju sa sobom voditi te priglupe naprave kojima sve to kompenziraju...

Ovo izazove val zamišljenosti među prisutnima; s njihovih lica nestao je izgled hladne, ali ne i okrutne odlučnosti za osvetom ili kaznom, ne bez osobne mržnje. Osjećaj mržnje naime još nije bio iskorijenjen iz genetičkih kodova tirgonske rase.

— Takvim i sličnim strojevima oni su uništili jednoga od nas... — treperila je središnja točka hrama. — Bez njih oni su nemoćni poput podivljalih sabljastih tirgosa koji bjesomučno zamahuju posvuda oko sebe teškim šapama i urlaju krvoločni, razjapljenih čeljusti, dok ih naša djeca igrajući se svojom voljom odvajaju od tla i bacaju u vodu koju oni mrze više od svega.

Na trenutak prestane da struji spektar valova stanja. Mudraci su

duboko razmišljali o sudbini roda čiji je izdanak tako okrutno upao u njihov svijet i u svojem divljenju uništio jednog od njih.

— To je njihova historija... Možeš li nam, o poštovani Torga, prikazati površinu njihove planete sada... ili život na nekoj od njihovih kolonija... zacijelo ih imaju — do svijesti glavnog mudraca stiže želja članova vijeća.

— Mogu... — reflektira se upit od čela mudraca i, došavši do kugle u središtu hrama raspršise prema drugim sudionicima vijećanja. — Ja sam tamo već bio. To je teško putovanje, ali... Gledajte i vidjet ćete svijet koji ste htjeli vidjeti. — Njegov lik poprimi zagonetan izraz i počne dobivati boju okolnih kamenih stupova, da bi na kraju od njega ostala prisutna samo nepomična i umrtvljena statua, kao isklesana u živoj stijeni, poput stupova što su okruživali prostor unutar hrama.

Odjednom se u dubini podija počnu pojavljivati neodređene maglice iz kojih uskoro počeše izranjati pojedine svijetle točkice koje su ocrtavale najbližu okolicu Tirgona. Poslije nekoliko trenutaka slika se stade pokretati, najprije nesigurno i krivudavo, da bi zatim jurnula prema jednom mjestu u svemiru na kojemu se još nije ništa vidjelo, osim bezbrojnih točaka koje su izranjale iz tog mjesta bivajući gotovo trenutno silovito razmaknute u stranu: svijest Torge putovala je svemirom golemom nadsvjetlosnom brzinom prodirući nezaustavljivo prema sitnoj točkici koja se tek sada počela nazirati i u čijoj su se blizini i dalje rađali krugovi koji su postojali sve veći, dok se u samom središtu napokon ne pojavi svijetli krug koji se stade povećavati i dobivati boju dok ne zaokupi cio podij. Zatim ponovo ona ista maglica, ali ovaj put, činilo se, nekako stvarnija, i konačno neke prepoznatljive diskretne konture: reljef sličan onomu planetu Tirgon, bar s ovakve visine.

— Evo... — začuju u sebi mentalni glas najmudrijeg. — To je planet s kojeg dolaze. Takav je on.

Glas kao da je dolazio iz neizmjerne daljine, daljine upravo one gdje se u tom vremenu nalazila njegova svijest, povezana sa svojim fizičkim nosiocem: beskonačno tankom linijom dugačkom pet stotina svjetlosnih godina.

Na podiju i u svijesti sudionika vijećanja počeše se nizati plastične slike prenaseljenih gradova: bogate i raskošne avenije s palminim drvoredima pod tropskim suncem Palm Beacha, jutarnje sivilo New Yorka i Statua slobode na ulazu u luku, Chinatown-kolonije i buran noćni život po barovima San Franciska. Tu su i nizovi kockarnica Las Vegasa, nepregledna hotelska naselja uz plažu Copacabane u Rio de Janeiru. Zatim su Tirgonci vidjeli odsjaj zelenih kupola sultanskih mauzoleja i mnoštvo prljavih tržnica s periferije velegradova, ušća rijeka gotovo zakrčena trošnim i natrulim čamcima-stanovima, predgrađa i u njima i ljude koji cio svoj vijek provode među izbama

ispletenim od šiblja i zalivenim blatom, onim istim blatom koje za kišnih razdoblja stvara gotovo neprohodne kaljuže na putovima.

Svijest mudraca lebdjela je poput nevidljiva, vrlo pokretna oblačka i našla se na stovarištima gradskog otpada, nailazeći na djecu koja se igraju u neposrednoj blizini svojih kuća sagrađenih od polutrulih dasaka, jednostavno složenih opeka, dobivenih iz tko zna kojih ruševina, starih i zarđalih limova povezanih žicom i starih kartonskih ploča. Svijest je osjetila i ono malo i nevino htijenje za životom koje je izviralo iz te djece dok su se, ne shvaćajući još ništa, radosno zavlačila u svoje kutije-igračke pored svojih pravih kuća od davno odbačenih katranskih bačava i tako iz dana u dan, po cio dan, prolazeći pored života, dok gruba stvarnost ne sruši sva nadanja i iluzije i utopi maštanje i ono zrnce htijenja u prerano probuđenim nagonima i alkoholu.

Svijest je mudraca dopirala sve do područja na dnu oceana, dubokih napuštenih rudnika soli i isušenih podzemnih rezervoara, gdje je na tisuće tona davno zaboravljena radioaktivna otpada strpljivo čekalo da do kraja istrunu posebne posude u koje su ih zatvorili prije nekoliko stotina godina, da bi se na kraju razlio i uništio sve oko sebe žestinom gotovo nesmanjenom od dana kad je nestao u šupljikavim ležištima reaktora.

Svijest je upila i slike golemih raketnih poligona smještenih u hladnim prostorima Sibira, suhim pustinjama Teksasa, Saudijske Arabije, Sahare i na visoravnima Tibeta, te slike podvodnih naselja, podzemnih gradova i golemih umjetnih višekatnih poljoprivrednih površina u ravnicama Ukrajine, Zapadne Evrope i argentinskih pampasa. A nije joj umakao ni uznemiren glas spikera koji je stanovnicima Japana javijao nesreću u naučno-istraživačkim laboratorijima Kobea kojom prilikm su iz eksperimentalnih kaveza pobjegli homoidni mutanti neizrecivo opasni uslijed molekularnog astabiliteta...

Svijest je još dugo lutala Zemljom u potrazi za ljudskim i zaustavila se načas u slikovitim predgrađima Amsterdama. Zatim na usamljenim kolibama, u suhim stepama, malim oazama po zabačenim dijelovima pustinja, na krčevinama neprohodnih prašuma Amazone, pronalazeći ostatke prirode negdje na bezimenim otocima Polinezije u crvenom zalazu Sunca, u prolazima i kućnim vežama starog Nürnberga, prolazeći poput sjene avenijom Kurfürstendam u Berlinu i zalazeći u snježnim nanosima zavijana i opustjela dvorišta raštrkanih sela smještenih negdje na obroncima Karavanki.

Milijuni bitova informacije stizali su do skupa u mramornom hramu u dolini na planetu Tirgon, dok slika ne počne blijedjeti i odlaziti s tog dalekog svijeta povlačeći strelovito zvijezde koje su stizale s krajeva podija u malu točku, da bi se na kraju pretvorila u

sivu i nerazgovijetnu maglicu i nestala poniranjem u dubinu iz koje se tako tajanstveno uopće pojavila i podijem je opet prostrujala ledena i gluha mirnoća...

Još je neko vrijeme u hramu vladala tišina; kad odjednom lagano zatreperi točka u središtu hrama:

— Stranci su zli.

— To je primitivna riječ!

— Možda. Ali dovoljno jaka da goni njihova djela ,..

— Oni nisu htjeli počiniti zlo. Vidio sam strojeve kojima transportiraju robu. Takav je stroj ubio jednoga od naših.

— Oni su postupili najhumanije što su mogli.

— Drugi slične vrste bili bi gori.

— Da... ali bi zato bili i strašnije kažnjeni...

— Humanost im je preslaba... Njihova nerazvijenost i primitivnost daje nam pravo da ih kaznimo najokrutnije...

— Ili da ih upravo zato oslobodimo.

— Zašto ne žive u miru?

— Ne znam. Valjda osjećaju potrebu da divljaju.

— Ne divljaju oni, nego sva sila iskidanih misli u njihovu mozgu koje ne znaju učiniti suvislima.

— Njih vode propali zaključci.

— Nemogućnost spoznaje totaliteta prirode...

— Ne možemo rasuđivati na taj način!

— Moramo imati početan sud.

— Ne smijemo dopustiti da nas pregaze u svojem slaboumnom divljanju... Ako odu, oni će se i vratiti... i svakako neće biti sami!

— Tako oni uvijek rade.

— Takvo što ne smijemo dopustiti. Iako smo s našim Strojem jači od njihovih igračaka...

— Ali Stroj je dopušteno upotrijebiti samo u krajnjoj nuždi... Njegova energija gomilana je tisućljećima, upotrijebiti je bilo bi katastrofalno... — titrala je središnja točka hrama tvoreći informacijske mreže u mentalnim spektrima stanja.

— Neće... neće se vratiti... — zabruji val stanja sa čela glavnog mudraca, koji se u međuvremenu stigao oporaviti od duga putovanja. Počela je nestajati okamenjenost s njegova lica koje je opet postajalo sve rumenije i rumenije, odnosno tamnije i tamnije, kako je to i bilo u žutozelenoj svjetlosti sa svoda hrama.

Val se reflektirao mudracu u obliku začuđenosti i znakova pitanja.

— Nikada neće stići na matični planet! Ni na koju drugu njegovu koloniju! Jer, Federacija Terra je uništena...

— Ali...

— Znam. Nitko od nas ne može slušati događaje iz budućnosti. Ono što ste vidjeli u svojoj svijesti, bila je panorama prošlosti. Slike

Terre u vrijeme kad im je brod napustio matični planet negdje s Floride u potrazi za novim nalazištima — govorio je mudrac i nastavljao: — Nekoliko desetaka godina kasnije bio je razbijen Savez triju članova od kojih je jedan bio i njihov matični planet i izbio je interplanetarni rat koji je trajao oko tri desetljeća njihovih godina. Rat je već završen. Oni za to ne znaju: putovali su brže od svjetla i do njih nisu stizale nikakve informacije s rodnog planeta. A tamo je sada opet mir. Mir neuništive vladavine dviju planetarnih država i njihovih kolonija koje gospodare nad mrtvim i ugaslim ostacima pokorenih svjetova. Njihov planet sada je jedna velika ruševina... Na mjestima raketnih poligona i industrijskih uređaja, kojima bismo se i mi ponosili, zjape golemi krateri od brojnih hidrogenskih projektila i gravitacijskih bombi, a njihova polja sada su pusta strništa kojima fijuču ledeni vjetrovi raznoseći i posljednje ostatke skrutnute plazme u koju su snažni bio-dezintegratori njihovih dojučerašnjih prijatelja sve biljne i životinjske vrste na golemim prostorima koja su se našla u dosegu njihovih radijatora za silovitih stratosferskih napada. Na obalama nekad raskošnih plaža veliki valovi izlokavaju posljednja zrnca pijeska iz teških platnenih vreća koje su ovdje bile postavljene u posljednjim trenucima očajničke borbe za opstanak... Za stanovnike njihova matičnog planeta bilo je nevjerojatno da bi zaštitni obruči oko njega mogli biti probijeni. Pa ipak, oni nisu izdržali. Gradovi su im sada porušeni i pusti: kao da nitko nikad u njima nije ni živio. Na ulicama još se i sad bjelasaju ostaci onih koji su uspjeli umrijeti od bojnih otrova, sekundarnih radijacija ili sretnika koji su, preživjevši sve to, umrli jer nisu imali ni vode ni hrane.

Po tim razrovanim ulicama brišu suludi vjetrovi podivljale klime i kotrljaju busenje trave i otkinute grmove u uzvitlanoj prašini, gurajući katkad pocrnjele kosti skeleta i stravično zavijaju između ogoljelih zidova nekada veličanstvenih nebodera, palača i raskošnih salona. A po hladnoj površini planeta tumaraju monstruozne kreature nastale od svih tih bio-zračenja i radijacija, pa, onako tamnozelene i buljooke, i pokrivene krljuštima, prekapaju svojim isušenim prstima, po nepreglednim presahlim ravnicama u potrazi za hranom, ostacima plazme koja se nošena vjetrovima, taloži u brojnim napuklinama u kori planeta... — završi mudrac Torga svoje razlaganje.

U dvorani prevlada suosjećanje.

— Kada se vrate... kada dođu u blizinu svojih nekadašnjih kolonija bit će uništeni... Zar ih smijemo poslati u sigurnu smrt? — počne jedan član vijeća.

— Krivicu im ne umanjuje sudbina njihova roda. Oni nisu znali što se tamo dogodilo.

— Ali mi znamo! Imajmo samilosti...

— Samilost je nedefiniran pojam. Učinit ćemo tako kako bi cio

sistem bio optimalno strukturiran.

— Da im kažemo? Ponos im ne bi dopustio da se ne vrate... ako bi nam uopće povjerovali.

— Neumjerenost i glupost izrasla iz tog ponosa kriva je za smrt Aana... Čini mi se da je sistem zatvoren ako se vrate i pridruže svojima u pulzirajućoj Prasvijesti.

— Da, tako je najbolje. Neka se vrate!

— Dat ćemo im tirgonij. Iako im neće biti potreban.

— Neka se osjećaju sigurnima. Više za njih ne možemo učiniti. Nema smisla...

— Neka misle da ih se bojimo. Sada to ionako nije važno.

— Možda posumnjaju...

— Neće. Mislit će da mi vjerujemo da su nas htjeli uplašiti likvidacijom Aana. Tako oni gledaju stvari. Oni ne znaju što mi sve možemo.

— Kad vide da su im rezervoari puni, pitat će se otkuda i kako je to moguće...

— Da, oni nisu glupi... ali neće se pitati. Kad prime tirgonij življet će u uvjerenju da će se vratiti i tada sve razjasniti... Osim toga, već sada kasne s povratkom.

— A ako nas se na trenutak uplaše, shvatit će da im nismo neprijatelji...

— Nastojat će da se udalje što prije... da nam ne daju vremena da se predomislimo. Oni nikada nisu od riječi.

Na kraju puta će sve saznati i shvatiti će da nismo mogli postupiti drugačije, Budu li pak mislili drugačije, neće više imati energije da se vrate k nama.

Podjednaka količina informacije počela je zračiti iz kugle u svim pravcima: entropija je postala maksimalna, pa je bilo očito da se svi slažu s ocjenom.

Osuda u hramu je bila donesena.

*

— Kakve su to notorne gluposti, sto mu gromova! — razgalamio se kapetan za jutarnje rasprave o daljim manevrima prema Tirgoncima. — Otkuda tirgonij u pogonskim rezervoarima?

— Ima ga i u topovima — obavijesti ga kontrola opreme.

— Krasno! — zaurla kapetan shvaćajući u trenu svu težinu opasnosti u kojoj su bili sve vrijeme boravka u putanji Tirgona. — Mogli su nam u brod ubaciti bilo što, pokraj vas što spavate pored monitora! — kapetan je bio izvan sebe.

— Kategorički tvrdim da smo bili na oprezu. Ali ni jedan instrument nije ništa registrirao.., osim što su se u trenu napunili rezervoari i topovi — ustao je u obranu svojih podređenih narednik

koji se brinuo o materijalnoj korespondenciji s prostorima izvan broda.

Kapetanovo lice postade smrknuto i ozbiljno kada su mu te riječi potvrdili sa svih strana.

— Ne može se raspolagati dematerijalizacijskim transporterom koji je sposoban sintentizirati tirgonij, a uz to još u prostorima izvan specijalnih materijalnih koncentratora, što naš brod, do đavola, ni izbliza ne može, a da se izvanredno dobro ne poznaju parametri preobrazbe materije i energije — bio je njegov prvi trijezni komentar. — Mi na Zemlji eksperimentirali smo tim uređajem u ranim fazama i prvo na što smo natrapali bili su fenomeni degravitacijskih zračenja i fenomen hiper-gravitantnosti i na tim načelima uspjeli smo konstruirati gravitacijsku bombu.

— Razumijete li, budale, oni moraju imati gravitacijske bombe! Jedna mala gravi-bombica i od nas bi ostala samo hrpa lima i sve to tres! Na te njihove proplanke! — Kapetan je gubio razum. — Mi smo sve ovo vrijeme bili u životnoj opasnosti, možete li to zamisliti? I zato se gubimo odavde dok još nije kasno! Ionako ćemo se skoro vratiti. Unija neće propustiti ovakvu priliku. Nadam se samo da nam nisu podvalili onaj slabi izotop tirgonija koji omogućava svega dvostruku brzinu svjetlosti!

— Mislimo da nema razloga za paniku, ali će zacijelo biti najbolje da što prije odmaglimo odavde — govorila je posada.

*

Uskoro su iz broda poslali pozdrav od nekoliko misli o žaljenju, općim i obostranim prijateljskim namjerama, slučajnim događajima i zahvalnosti. I taj se pozdrav raspao u unutrašnjosti hrama u kojem su se u novom sunčanom jutru igrala djeca i vježbala glasnice dovikujući se i galameći pod visokim svodom i koja taj pozdrav nisu mogla niti čuti niti razumjeti.

Brod se zatim lagano počeo uzdizati tjeran klasičnim kemijskim pogonom i nestao u prohladnoj svjetlosti jutarnjeg neba i izlazećeg Malog tirgonskog sunca da bi na sigurnoj udaljenosti od planeta aktivirao snažne baterije tahionskih reaktivnih motora i krenuo na daleki put do rodne Zemlje. (Kraj)

Revolveraši

Bob Shaw
Weapon Shops of Isher II

Preveo Branka Baranović

Ponekad me pitaju kako sam to kao još relativno mlad čovjek postao glavni urednik jedine agencije za informacije na ovom planetu.

Tada im ja obično ispripovijedam već uobičajenu pripovijetku koja se u takvim slučajevima i očekuje, o ambiciji, upornosti i marljivosti, a kako se to doista dogodilo prešutim. Počet ću to opisivati iscrpno u svojim memoarima onog dana kad se odlučim povući u mirovinu. Da to učinim sada i da tako svi saznaju da sam počeo karijeru zato što je netko pucao na običnu patku, mehaničku igračku mog djeda, ispao bih vrlo nezgodno.

Ne bi mi pomoglo to što je na patku pucao dosta poznat, zapravo možda i jedan od najpoznatijih revolveraša, koji je ikada zalutao u ovo naše područje galaksije u kojem je dvoboj strogo zabranjen. Svakako bih ispao smiješan.

Sve je to počelo onoga tjedna kada sam, nezadovoljan poslom, odlučio provesti nekoliko dana na selu, na obiteljskoj farmi. Do tada sam vodio redakciju koja se, manje — više, sastojala od samo jednog čovjeka. Sakupljao sam novosti za televizijsku i radio mrežu koja je pokrivala pola kontinenta. »Pola kontinenta« možda i zvuči kao nešto veliko, ali na planetu Isher II, koji bismo mogli usporediti sa zaobljenim rižinim poljem, to je značilo da sam radio za otprilike upravo onoliko ljudi koliko na Zemlji pokrivaju osrednje provincijske novine. Bez obzira na to, volio sam svoj posao, primao sam plaću kao i svi ostali novinari Galaktičkog udruženja novinara, a mogao sam se nadati da ću se, s vremenom, dočepati i nekog boljeg posla u većoj redakciji.

Sve je bilo dobro dok se nije pojavio Afton Reynolds.

Reynoldsa su poslali iz rudarskog svijeta udaljena tridesetak parasekundi leta da preuzme mjesto mog urednika Daddyja Timminsa kad se ovaj odlučio da ode u mirovinu dok još može baratati pecačkim štapom. Već mi je nekoliko godina Timmins dopuštao da sam vodim ured i da sam samo bio nešto stariji možda bi mi bili ponudili i uredničko mjesto. Afton Reynolds, ambiciozni laktaš, krčio je sebi put

prema vrhu, a prvo što je na tom putu trebalo iskrčiti bio sam ja. Nije prošlo ni mjesec dana od njegova dolaska, a ja sam već bio prevalio deset tisuća milja u potrazi za događajima i vijestima koji nisu postojali, izgubio sam oči na »projektima od životne važnosti«, a čini mi se da me je i dvaput tužio glavnom uredniku za neposlušnost. I uza sve to, zahvaljujući Reynoldsovu upravljanju mojim poslom i njegovu korigiranju bijednih tekstova koje sam jedva uspio sakupiti, moji su se tekstovi prikazivali publici točno dvanaest minuta, a i to u petak kasno uvečer, u emisiji kratkog pregleda vijesti »U sitne sate dobre noćne sove« — i to samo u zvučnoj verziji.

I kao što sam vam već rekao, odlučio sam se vratiti kući na nekoliko tjedana.

Postižući maksimalnu brzinu letjelice prevalio sam put od tri stotine milja od Wadhursta do našeg imanja za sat i četrdeset minuta. Spustio sam se, ugnijezdio letjelicu u blato pokraj kuće i tek sam tada opazio da se pred kućom događa nešto neobično. Moj djed, otac, dvoje braće i njihovo troje djece stajali su na verandi, ali je bilo očito da me ne očekuju. Moj dolazak nitko nije ni zapazio. Činilo se kao da se prepiru.

Izišao sam iz letjelice, uključio zaštitni ogrtač protiv kišice koja obično rominja na Isheru II, i uputio se po blatu prema kući. Napokon su me zapazila djeca. Svi su me na brzinu pozdravili i kazali mi ono za što sam ja u jednom ludom času pomislio da je možda vijest stoljeća.

— Pucali su — rekao mi je djed Vogt ljutito. — Ubojstvo! Netko će mi platiti za ovo!

Bio je toliko uzrujan da sam zaista vjerovao u jednom trenutku da je netko pronašao način kalio da izigra elektro-neuro napravu, ugrađenu elektronsku savjest, koja zabranjuje da se bilo koje oružje u ovom našem svijetu gdje je dvoboj zabranjen uperi na čovjeka, osim u samoobrani. Nije to kod nas ni bilo od neke velike važnosti. Većina ljudi na Isheru II nije ni vidjela revolver još od onih pradavnih vremena kada je bio naseljavan taj planet.

— Samo malo, djede, smiri se. Tko je koga ubio? Da li je tko već pozvao liječnika.

Na moje se pitanje troje djece počelo gromoglasno smijati, a stari mi je Vogt ulazeći u kuću dobacio pogled pun nerazumijevanja. Tek sam tada opazio da pod rukom nešto nosi.

— To mu je patka — objasnio mi je brat Jeff kad smo za ostalima pošli prema kući. — Novi zakupac na farmi starog Ericssona pucao mu je na patku u pokusnom letu.

— Patka! Ali na Isheru II nema pataka! — Zapravo, na Isheru II uopće nema nikakvih ptica, i moje je čuđenje bilo opravdano.

— Vogt je ovu sam izradio; to mu je sada novi hobi. Najprije je izradio goluba, a kaže da će završiti s orlom. Kad zarvši seriju prodat

će je nekom muzeju ili će možda i sam osnovati putujući muzej ptica.

Klimali smo glavama kao što smo to od djetinjstva obično činili kad god bi bila riječ o pothvatima djeda Vogta. Godinama je bio vladin glavni naučni savjetnik, a kod kuće je uvijek imao radionicu punu čudnih napravica. Automatski sam počeo razmišljati, ne bih li možda iz svega ovoga mogao izvući nekakvu zanimljivu priču, ali sam se začas trgnuo te pomislio kako sam samo tako sebičan i kako sam uopće mogao zaboraviti da bi mi takvu priču Afton Reynolds ionako bacio u koš.

Te je večeri cijeli klan Tiltona večerao za velikim stolom u kuhinji moje majke. Priredila nam je čak i moj najdraži kolač — pitu od jabuka, a bilo je tu i crna piva. Počeo sam pomalo zaboravljati na posao u agenciji i novog šefa kad smo poslije večere počeli razgovarati o djedovoj patki.

— Koju je brzinu postizala, tata? — pitao je moj otac djeda da bi mu ugodio.

— Išla je oko trideset kilometara na sat — rekao je Vogt. — Ali kasnije bi postizala i pedeset. — Iza sijedih brkova pogled mu je bio mrk. — Bit će mi potrebna dva tjedna da ponovno ugradim sistem za upravljanje. Poslat ću Bottu za to račun. Platit će mi on!

— Zove se Bott? — pitao sam.

— Da. Theophilus V. Bott — odgovori mi Jeff. — Danas poslije podne djed je to saznao u katastru. Spreman je da ga tuži sudu.

Svi su se tome glasno nasmijali. Nisam im se pridružio, jer sam se na spomen tog imena nečega sjetio. Digao sam se od stola i pošao u dnevni boravak na video-telefon.

Te je večeri službenik u priručnoj biblioteci u mom uredu bio Sam Griggs, ozbiljan mladić koji mi je dugovao cijelu tjednu plaću sakupljenih gubitaka na pokeru. Zbog toga mi je uvijek bio vrlo uslužan, pa mi se nikada nije isplatilo da ga natjeram da mi vrati taj dug. Iznenadio se kad me ugledao.

— Mislio sam da ste na godišnjem odmoru.

— I jesam. Pomozi mi u jednoj okladi. Pogledaj mi molim te tko je ovaj čas Najbrži revolveraš.

— Ne moram to ni tražiti. Znam — odgovorio mi je Sam. — To je Clint Cordner.

— Daj, Same, budi ozbiljan — rekao sam mu strpljivo. — Koja bi majka ikada dala svojoj bebi ime Clint. Hajde, pogledaj kako mu je pravo ime.

Sam se požurio i začas se vratio iznenađen:

— Kompjutor kaže da mu je pravo ime Theophilus Vernon Bott.

— Tako sam nekako i ja mislio. Hvala ti. Same. — Isključio sam ga, vratio se u kuhinju gdje su već zveckale čaše s viskijem. Nisam mogao shvatiti kako to da Prvi revolveraš na cijeloj galaksiji živi

upravo ovdje u srcu sektora galaksije gdje je dvoboj strogo zabranjen i to još pod svojim pravim imenom. Ali jedno mi je odmah postalo jasno. Nabasao sam ovaj put na vijest koja je tako važna da je ni Afton Reynolds ne može odbaciti.

Slijedećeg sam se dana poslije kasnog doručka polagano odvezao do granice našeg posjeda, prešao je i ušao na posjed starog Ericssona. Nije više kišilo ali su se oblaci spustili tako nisko da su vrhovi drveća udarali o njih. I dok je moja letjelica kružila oko metar iznad površine tla, mogao sam načas vidjeti robote kako rade na njivama biljaka proteina. Mogao bih se zakleti da su neki od njih bili obojeni žuto, a ne plavo, bojom Ericssonove farme. Učinilo mi se to neobičnim, jer je kodiranje bojom vrlo važno u nadgledanju rada ovih marljivih, ali često vrlo glupih poljoprivrednih robota.

Nekoliko minuta kasnije situacije je postala još neobičnija.

Nadletio sam već tri polja veličine nogometnog igrališta prekriveno nečim što je nalikovalo na snježne pahuljice. Približavajući se kući počeo sam se, osjećajući nemir, ogledavati ne bih li ugledao Najbržeg revolveraša. Znao sam da će svaki revolver koji bi Bott/Cordner mogao nositi na New Lincolnu zacijelo imati ugrađenu savjest koja blokira okidač u slučaju napada, ali nitko mu ne može zabraniti da me upravo tim revolverom udari po glavi.

Odjednom sam negdje u blizini čuo nejasan, ljutit glas kako urla. I baš kad sam namjeravao tiho odletjeti i negdje se sakriti, sav sam ustrašen otkrio da taj glas dolazi iz oblaka upravo nad mojom glavom.

Pošto me je prošla prva panika, naglo sam pritisnuo rezervnu kočnicu; letjelica je stala kao ukopana, a ja sam vidio kako nešto odlijeće kroz maglicu u pravcu kuće. Trenutak prije nego što će posve nestati začuo sam zvuk metka. Leteći je predmet naglo promijenio pravac, ispustio nekakav crni dim i zatim eksplodirao. I mada se magla spustila tako da sam jedva vidio na stotinjak metara, opazio sam kako s neba u valovima pada nešto bijelo, nešto što se doimalo kao da je netko tog časa istresao vreću punu brašna na vrhove drveća.

Izišao sam iz letjelice te nastavio pješice. Kad sam došao do predjela gdje se dogodila eksplozija, još je nešto bijelo letjelo naokolo... nevjerojatno, bilo je to perje! Uzeo sam jedno pero s poda. Bila je to samo vrlo jeftina imitacija od plastike, s vrlo loše izrađenim krajevima koji su svjetlucali...

— Jeste li vi jedan od Hardinovih ljudi? — Glas koji me je to upitao bio je čeličan i monoton, upravo onakav kakav se i očekuje od Najbržeg revolveraša.

— Ne. Ne, nisam — odgovorio sam brzo se okrećući prema njemu. — Ja sam, zapravo, vaš susjed. Zovem se Jack Tilton.

Odmah sam prepoznao Cordnera. Bio je to visok čovjek, star četvrdesetak godina, s glatkom crnom kosom, i sivim očima jasnih,

gotovo fluorescentnih zjenica. Trbuh mu je nešto malo visio iznad opasača za revolver, ali na Clintu Cordneru to je djelovalo poput medalje koja dokazuje iskustvo.

— Ako niste jedan od Hardinovih, što želite od mene?

— Imam na vas jednu pritužbu — rekao sam. Osjećao sam se vrlo bijedno sjećajući se svih onih šezdesetak okorjelih protivnika koje je Cordner dosad ubio. — Moj djed je cijela dva mjeseca izrađivao model patke koja leti. Netko je s ove farme pucao u tu patku, a nije teško pogoditi tko bi to mogao biti...

Cordner je izgledao kao da mu je odjednom laknulo.

— To sam, znači, pogodio! Patku robota! Mogu vam priznati da sam se već zabrinuo što li je pojeo taj jadan stvor. Bio sam se već zaista zabrinuo za jadnu pticu. — Počeo se smijati.

— Nije to nimalo smiješno.

— Pa, valjda nije — rekao je jedva kroz smijeh. — Zaista mi je žao što sam pogodio patku, ali kad me je nadletjela opalio sam već automatski.

Odlučio sam da razgovaram s njim o pravom razlogu svoga posjeta.

— Možda bih vam morao reći da sam ja, osim što sam vam susjed, i reporter.

— Reporter, je li? — Cordner podiže pušku i otrese s nje blato. — Reporter Agencije »Isher II«?

Kimnuo sam glavom, pitajući se kako li je Cordner to samo pogodio. Odlučio sam da nastavim razgovor dok je još za to raspoložen.

— Naravno, zanima me kako to da ste došli na Isher II, gospodine Cordner.

— Zovite me Clint! Imate li cigaretu? Herb Talmus, moj menedžer, ne dopušta ni da pušim dok treniram.

Cordner prihvati ponuđenu cigaretu i zdušno povuče dim.

— Recite mi kako to da ste...

Cordner se uputi prema kući, a ja za njim. Koraci su mu bili mnogo veći od mojih, tako da sam morao za njim skakutati po blatu da bih ga dostigao. Odjednom kao da se odlučio; usporio je i počeo:

— Herb mi je zabranio da o tome govorim dok on ne odluči na koji ćemo način sve to prikazati, ali reći ću vam sve, jer mi se plan nimalo ne sviđa. Shvaćate li me?

Zabacio sam glavu tako da je on to mogao protumačiti kao potvrdno ili kao niječno, onako kako mu se to svidi.

— Ne znam kako to misli Herb izvesti — nastavi Cordner — ali je glavni razlog što sam ja ovdje taj da bježim od jedinog čovjeka koji je brži od mene, a ja ga se bojim. Ćuli ste za Luthera Hardina.

— Mislite Trećeg najbržeg revolveraša?

Cordner odmahne glavom.

— Ne, on je sada Drugi najbrži revolveraš: riješio se Cala Masona, bivšeg Drugog, prošlog tjedna. Ćuo sam to na radiju. Jednostavno ga je ubio. Trebalo bi da protiv toga postoji zakon.

— Što? — zaštektao sam. — A što je sa svima onima koje ste vi dosad poubijali?

Cordner me pogleda uvrijeđeno.

— Ja? Zar ja? Ja nikada nisam... Ah, da shvaćam sad. Ne znate mnogo o svemu ovome, zar ne?

— Pa, ne zanimaju me mnogo... krvavi sportovi — rekao sam svisoka — ali vidio sam neke...

— Ja nisam nikada nikog ubio — prekine me Cordner. — Znam da ste na televiziji vidjeli kako ubijam ljude, ali svi su oni bili profesionlci, svi oni sobom vode liječnike koji ih pokrpaju nakon borbe. Niti jedan od njih nikada nije bio klinički mrtav duže od minutu-dvije.

— Nisam znao da se to tako radi — bio sam iskreno iz¬nenađen. — Nikada to ne prikazuju tako na televiziju

— Naravno da ne, pa i kako bi — odreza mi Cordner. — Svi oni koji gledaju dvoboje žele da vas vide mrtva i kad ste jednom mrtvi žele da to i ostanete. Sve bi se pokvarilo kad bi se samo tako digli i pokazali da smo ostali živi. Zato se pošto ste jednom pogođeni, morate potpuno povući iz Igre. Što bi rekli svi oni gledaoci iz fotelja koji su prošlog tjedna pucali u vas svojim lulama kad bi vas slijedećeg tjedna vidjeli žive i zdrave? Ne bi im se to nimalo svidjelo.

— Ali rekli ste maloprije da je Hardin ubio Cala Masona. Mislite da je on zaista mrtav?

Cordner kimne glavom.

— Hardin je psihopat. Sramota za sve nas revolveraše: on odbija da ga prate liječnici i izaziva protivnike da se i oni bore bez njih. Velik je broj onih koji na to ne pristaju i zato napuštaju Igru. Tako je Hardin i mogao doći vrlo brzo na sam vrh. Cal nije želio odustati, bio je suviše poznat. Bila je to sramota za Igru. Sada sam između Hardina i vrha samo još ja.

— I tako ste smislili svoj plan — pokušah ja. — Kakav je to plan?

— Plan nije moj — odvrati Cordner — Zamislio ga je Herb Talmus. Priznajem, čini mi se lukavim, premda nešto podao i nizak. Ali za Igru je bolje da u njoj više nema Hardina. Protiv takvih bi trebalo primijeniti zakon...

— Čini se da ste uvjereni da će vam plan uspjeti.

— Mora. Hardinov je brod u putanji već nekoliko dana. Zove me svakih nekoliko sati, ali ne može mi ništa dok ne prihvatim njegov izazov, zato mi i šalje torpeda puna žute boje i bijela perja sa svojim glasom. Pokušava me iznervirati, a ne zna da ćemo na kraju mi

iznervirati njega. Već je sad tako ljut da ne zna što čini. Danas će mu poslije podne Herb javiti da pristajem na dvoboj. Shvaćate?

Odmahnuo sam glavom, premda sam već pomalo i počeo shvaćati. Nikako mi nije bilo jasno kako dva tako iskusna revolveraša mogu biti toliko glupi. Čak i uz pretpostavku da im je zamisao o elektro-neuro napravi nova, zar je zaista moguće da su im već sasvim paralizirani mozgovi?

— I tako će — nastavi mi razlagati Cordner — Hardin sletjeti u žurbi, a mi ćemo mu protumačiti kako u ovom kraju moramo nositi lokalne revolvere. Nošenje drugačijih revolvera drži se ovdje ilegalnim i pobjednik može biti optužen za ubojstvo. Hardin će tada već toliko biti željan krvi da se neće ni sjetiti...

— Da će, ako revolver puca samo u slučaju samoobrane, pucati jedino revolver onog sporijeg revolveraša, jer se tada on brani — dopunio sam ga.

Cordner me je pogledao iznenađen.

— Već ste razgovarali o tome s Herbom?

— To je najluđa ideja za koju sam ikad čuo, Clinte — počeo sam se glasno smijati, ali sam ubrzo prestao čim sam opazio da se Cordner uozbiljio.

— Ako je zamisao tako glupa — reče on hladno — kako to da nam Agencija Isher II plaća pedeset tisuća za prijenos dvoboja?

Ostao sam bez riječi.

— Siguran sam da ste ludi! Pa ja vam za pravo prijenosa za cijelu galaksiju ne bih dao ni deset centi!

— Ne biste, ha? — narugao mi se Cordner. — Reynolds je prije jedan sat potpisao s nama ugovor. Ček je već u Herbovu džepu.

— Kako možete biti tako glu... — Odjednom mi je sinulo. — Tko je to s vama potpisao ugovor?

— Vaš šef, naravno! Afton Reynolds. Čini mi se da vas i nije o tome obavijestio, ha? — Cordner me je pogledao, a vidjelo se da se u njemu rađa sumnja da sam nesposobno redakcijsko trčkaralo koje je tek greškom nabasalo na pravu stvar.

— I Reynolds je sad ovdje... na farmi?

— Da, ovdje je već od jutros — potvrdi mi Cordner. — Vrlo nas je lukavo pronašao. Najprije nismo htjeli ni čuti o nekoj reklami... dvoboj baš i neće biti reguliran... ali kad nam je spomenuo pedeset tisuća, tko bi to odbio? Toliko bismo zaradili i da...

Nisam ga više slušao. Odjednom mi je postalo jasno gdje sam to pogriješio. Kad sam sinoć zvao redakciju, morao sam se sjetiti da Sam Griggs duguje Reynoldsu još više novaca nego meni. A i ono što sam rekao o nekoj okladi nije baš bilo originalno. Sa svojim sam se iskustvom morao sjetiti i nečeg boljeg.

Čuo sam Cordnera kako govori:

— Evo ih, dolaze! Vidjet ćemo sad tko je lud!

Afton Reynolds i Herb Talmus bili su vrlo slični. Obojica su bili niski, vrlo uredno ili napadno odjeveni. Ni jedan ni drugi nisu pristajali poštenom blatu Ishera II. Čak su im i osmjesi bili slični. Smješkali su se poput mačaka koje ne samo da su tog časa popile sve vrhnje već kao da su s tim vrhnjem popile i nekoliko miševa.

Sreli smo se uz drveće pokriveno oblacima. Reynolds je kimanjem glave pozdravio Cordnera, a mene je, prijazno se smiješeći, poveo u stranu, pozdravljajući me »Zdravo, Jack!«

— Ubit ću Griggsa za ovo — odgovorio sam mu razgovorljivo, smiješeći se, ne podižući glas.

Reynolds ga nije ni pokušao obraniti.

— Sam bi mogao postati dobro njuškalo. Osim toga, na jednom tako velikom poslu dobro je da uz tebe bude i netko stariji i iskusniji.

— Kako bi vam se svidjelo da vam tu stariju i iskusniju glavu smrvim u starije i iskusnije mrvice?

Revnolds se prestade smijati.

— Ne želim se ovdje s tobom prepirati, Tiltone, predlažem ti da se vratiš odakle...

— A ja vam predlažem da pokušate vratiti ček prije nego što za to bude prekasno. Moglo bi vam se inače dogoditi da ostanete bez posla. Agencija sebi ne može dopustiti da izgubi toliki novac zbog vaše gluposti.

— No sada mi je dosta — drekne Reynolds napuštajući i posljednji pokušaj da onu dvojicu uvjeri kako nas dvojica prijateljski razgovaramo. — Otpušteni ste, prijatelju moj.

— Da sam vaš prijatelj — rekoh dostojanstveno koliko sam to u tom času mogao — zaslužio bih već time da me se otpusti.

Vratio sam se kući te poslao podugačak brzojav glavnom uredniku svjetske redakcije u Carrsvilleu. Nešto sam malo pojeo za ručak, pokušao se nečim zabaviti ali sam već rano poslije podne ponovo letio prema Cordnerovoj farmi. Nisam mogao propustiti dvoboj za koji je Reynolds potrošio sav novac koji nam je bio određen za plaćanje tekstova za cijelu godinu.

Luther Hardin nije se baš doimao onako kako to mi sebi obično zamišljamo revolveraše. Bio je malen i zdepast, s blijedim bezizražajnim licem i usnicama koje su mu stalno podrhtavale. Stajao sam iza jednog drveta, pokušavajući se tamo udobno smjestiti i razmišljao sam o tome da se možda Hardin ovako vlada upravo zbog svog izgleda. Da je visok, lijep, da izgleda grubo, muževno, svakako bi se zadovoljio borbom uz prisutnost cijelog tima liječnika.

Na svojoj strani označena borilišta Hardin je stajao posve sam. Na drugom su kraju stajali Cordner, Talmus i Reynolds. Reynolds je postavio tri kamere, a opazio sam da je svima upravljao samo on.

Možda i nije bilo vremena da se pošalje po tim kamermana, ali sve mi se činilo da je to Reynolds učinio namjerno da bi tako sa senzacijom stoljeća ušetao u glavnu redakciju potpuno sam. Osim toga, ako je Cordner planirao da uspori izvlačenje revolvera, bit će potrebno namjestiti kamere vrlo oprezno kako bi se to sakrilo.

Napokon su se Talmus i Reynolds odmakli i znao sam da počinje predstava. Samo nekoliko sekundi nakon toga Hardin i Clint Cordner počeše ritualno približavanje prema središtu dugačka pravokutnika. Sve bi to svakako djelovalo mnogo bolje na prašini, uz vrelo podnevno sunce, ali Isher II je mogao ponuditi tek gnjecavo blato i finu dosadnu kišicu. Nikada mi naše zemaljsko podneblje nije bilo tako drago kao tog trenutka.

Približavali su se jedan drugome vrlo polagano. Hardin je hodao uspravno, malo ukoso. Prsti desne čizme nisu mu prelazili petu lijeve. Cordner je hodao odrješito, ali malo pogureno.

U jednom su me času počele peći oči, strašno sam ih želio počešati ali sam se bojao da mi nešto ne promakne. Iznenada... ne, »iznenada« i nije prava riječ za način na koji je Hardin izvukao svoj revolver... revolver mu je odjednom bio u Hardinovoj ruci, kao da ga je cijelo vrijeme držao, a da ja to nisam opažao. Cordner mora da je u izvlačenju bio polaganiji, ali koliko sam mogao zapaziti, on je svoj dio magije izveo istodobno kad i Hardin.

Revolveri su napravili »fiju«!

Iz desnih ruku Hardina i Cordnera poletjelo je bezbroj crvenih iskri i oni baciše užarene revolvere u blato. Obojica počeše nespretno poskakivati, milujući svoje ruke. Hardin poče cmizdriti poput bolesna psića.

Kad sam im prišao, vidio sam da rane izgledaju kao da dosta bole, ali da zapravo i nisu tako teške.

— Jesu li vam liječnici u kući?

Cordner je još bio suviše zapanjen da mi bilo što odgovori, ali mi Talmus kimne glavom. Zgranut gledao je rane. — Otiđite brzo liječniku, Clinte. Povedite i Hardina — rekoh mu nježno — čini mi se da ćete i jedan i drugi za neko vrijeme morati napustiti Igru.

Cordner mi kimne skrušeno, a Hardin još jače problijedi. Ni jedan se nije ni pokrenuo. Izgledali su gore nego da ih je netko u tom času zaista pogodio. Afton Reynolds se doimao bolesnim.

— Što se to dogodilo? Nije mi... jasno. Prije pola sata pregledali smo oba revolvera i bili su u redu. Siguran sam u to, iskušali smo ih.

— Ima pravo — upade Talmus Ijutito. — Zašto su izgorjeli? Kakav je to trik?

— Izgorjeli su zbog vašeg ludog plana — objasnio sam Talmusu. — Elektro-neuro naprava sastoji se od dva odvojena elementa: elektranske mreže osjetila koja pronalazi i pojačava struje u ljudskom

mozgu, te kompjutora koji interpretira te impulse i donosi odluku da li neka određena situacija zahtijeva da se blokira okidač. Pokušao sam to rastumačiti svom bivšem šefu, ali me nije htio saslušati.

— Meni još nije ništa jasno — tvrdoglavo će Talmus. — Hardin je prvi izvukao revolver i uperio ga u Clinta. Što se tiče Clinta, bio je to čist slučaj samoobrane.

— Ne. Clint je znao da će izvući polaganije i da Hardinov revolver neće pucati.

— A što se tada dogodilo? Da je Clint imao jedini revolver koji radi, Hardin bi branio sebe bez obzira na to što je on izvukao brže svoj revolver.

— Da — rekoh, sretan. — Ali upravo smo sada pokazali da Clintov revolver ne bi radio, bez obzira na to što bi ga on izvukao kasnije, prema tome ni Hardin ne bi pucao u samoobrani.

Talmus se uhvati za glavu.

— Ali to onda znaci...

— To znači da možete misliti i misliti i da nikada to nećete moći riješiti. To se događa i kompjutorima, zato se i događa da izgore.

Talmus nije baš bio inteligentan, ali je k sebi došao prije ostalih. Slegnuo je ramenima.

— Znači, tako je to. Kad se o tome sazna, toliko će im se smijati da se ni jedan ni drugi neće vise moći niti pokazati u Igri... Ništa zato, Clint i ja smo u Igri već ionako dugo, dosta smo zaradili, a pomoći će nam i ovih pedeset tisuća. — Pogledao je značajno Reynoldsa.

Afton Reynolds mu priđe sklopljenih ruku. Talmus ga sam odgurnu u stranu te se, pošavši prema kući, još nečega sjeti.

— Recite mi još samo nešto. Onaj koji je izmislio ovu elektro stvarčicu mora da je pravi genij. Zar nije u nju mogao ugraditi osigurač? Moraju li pri tome revolveri baš izgorjeti?

— Ne moraju — složio sam se i ja. — Moj djed Vogt bio je, a i još je pravi genij... na izvjestan način. Nagovorio je vladu da pristane da svakoga tko je dovoljno lud da se bori u dvoboju opasnim oružjem nauči pameti. Nešto kao ono: dijete koje se jednom opeče neće se nikada više igrati vatrom...

Afton Reynolds uputi mi strašan pogled i vrlo kratku opasku. Rado i sam priznajem da moje šale nisu uvijek smiješne, ali takva mu opaska zaista nije bila potrebna.

Tjedan dana kasnije Raynolđs je napustio Agenciju Isher II. Iskreno govoreći odahnuo sam kad sam ga vidio kako odlazi. Čovjek bez smisla za humor u ovom našem poslu nikada ništa neće postići.

(Objavljeno prema dogovoru s G. P. A., München)

Plamene kugle

Ray Bradbury
The Fire Baloon

Preveo Nikola Popović

Vatra se rasprskavala preko čistine u ljetnoj noći. Mogli ste vidjeti obasjana lica ujaka i ujni. Vatromet se ogledao u očima nećaka na vratima, a pougljenjeni i ohlađeni komadi padali su daleko u dolinu.

Cijenjeni velečasni otac Joseph Daniel Peregrine otvorio je oči. Kakav san — on i njegovi nećaci s tom vatrenom igračkom u djedovskom starom Ohiju u rodnoj kući prije toliko mnogo godina!

Ležao je osluškujući veliku prazninu crkve, te ćelija u kojima su ležali ostali časni oci. Da li su i njih, uoči polaska raketnog broda Crucifix, obuzela sjećanja na 4. srpnja (Dan nezavisnosti)? Bilo je to kao toga nezaboravnog svitanja uoči Dana nezavisnosti, kad ste čekali na prvi znak i istrčavali na još rosni hodnik s rukama punim pravih čarolija.

I, eto, tu su bili sada biskupski oci u osvit polijetanja na Mars kad će svoje tamjanom okađene katedrale zamijeniti baršunastom katedralom svemirskog prostora.

— Da li je doista potrebno da svi idemo? — šaptao je otac Peregrine. — Zar se ne bismo trebali oslobađati naših grijeha na Zemlji? Ne bježimo li mi od ovdašnjeg života?

Podigao je puno mesnato tijelo s licem boje malinova soka, teško se pokrećući.

—Ili je to samo lijenost? — pitao se. — Da li se možda plašim tog putovanja?

Koraknuo je pod tuš koji ga je bockao hladnim kapljicama.

— Ali ja ću te ipak odvesti na Mars, prijatelju — obratio se sam sebi. — Ostavljamo stare grijehe ovdje, a na Marsu ćemo naći nove grijehe? To je, zaista, vrlo ugodna pomisao. Grijesi o kojima nitko nije prije ni mislio. Oh, on sam je napisao jednu knjižicu: »Problemi grijeha na drugim svjetovima«, koju su malo cijenili njegove biskupske kolege.

Ipak je prošle noći uz posljednju cigaretu razgovarao s ocem Stoneom i o tome.

— Na Marsu bi se grijeh mogao pojaviti kao vrlina. Moramo se

tamo čuvati od kreposnih čina, jer bi se kasnije moglo pokazati da su to grijesi! — rekao je otac Peregrine uz vedar smiješak. — Kako je to sve uzbudljivo! Već su stoljeća prošla od doba kad je tako mnogo uzbudljivih događaja očekivalo budućeg misionara!

— Ja ću ipak prepoznati što je grijeh pa i na Marsu — reče otac Stone naivno.

— Oh, mi se svećenici ponosimo da smo kao lakmusov papir koji mijenja boju čim ga se prekrije grijehom — odvrati otac Peregrine — ali što ako je marsovska kemija takva da se na nama neće reflektirati nikakva boja? Ako tamo na Marsu ima drugih čula, onda moraš dopustiti mogućnost neprepoznatljiva grijeha.

— Ako tamo nema unaprijed smišljena zla, onda nema ni grijeha, niti kazne. U to nas je svemogući gospod uvjerio — odvrati otac Stone.

— Na Zemlji, da. Ali možda marsovski grijeh može nastati iz podsvijesti vlastita zla, telepatski, prepuštajući svjesnoj spoznaji čovjeka da djeluje prividno bez zle namjere! A što onda?

— Što bi tamo stajalo na putu novih grijeha?

Otac Peregrine se teško nagne naprijed:

— Adam sam po sebi nema grijeha. Dodaj Evu i imat ćeš napast-iskušenje. Dodaj još jednog čovjeka i već omogućuješ preljub. Dodavanjem seksa ili ljudi dodaješ i grijehe. Kada bi ljudi bili bez ruku ne bi se mogli daviti rukama. Ne bi postojao takav grijeh ubojstva. Dodaj ruke i dodao si još jednu mogućnost za nasilje. Amebe ne mogu griješiti jer se razmnožavaju dijeljenjem. One ne mogu prevariti ženu ili ubiti jedna drugu. Dodaj amebama seks, dodaj im ruke i noge imat ćeš preljub i zločinstvo. Dodaj ruku ili nogu ili osobu, ili pak oduzmi to isto, dodao si ili oduzeo moguće zlo. Na Marsu, što će biti ako tamo ima pet novih čula, organa, nevidljivih udova i štošta što ne možemo ni pretpostaviti, zar onda tamo ne bi moglo biti i pet novih grijeha?

Otac Stone primijetio je zaprepašteno:

— Mislim da ti upravo uživaš u tim stvarima!

— Osvježavam svoj mozak, oče, samo ga osvježavam, to je sve.

— Tvoj um uvijek izvodi čarolije, zar ne? Ogledala, svijeće, ploče.

— Točno. Jer ponekad je crkva kao cirkuska arena gdje se diže zavjesa i čovjek napudran bijelim talkom i cinkovim oksidom ukočeno drhti da bi predstavio apstraktnu ljepotu. To je izvanredno lijepo. No nadam se da će uvijek za mene biti mjesta da se veličanstveno krećem među statuama. Zar ne misliš i ti tako, oče Stone?

Otac Stone je odmahnuo rukom.

— Mislim da će najbolje biti da odemo u krevet. Za nekoliko sati morat ćemo skakati da vidimo tvoje nove grijehe, oče Peregrine.

Raketni brod je stajao na platformi spreman za uzlijetanje.

Ćasni oci dolazili su sa svoje jutarnje mise u ovo svježe jutro. Mnogi je vjerski odličnik iz New Yorka, Chicaga ili iz Los Angelesa bio tu. Crkva je slala svoje najbolje. Dolazili su kroz injem posuti grad do zamrznute ledine. Hodajući, otac Peregrine se sjećao nadbiskupovih riječi.

— Oče Peregrine, vi ćete biti kapetan misionara s ocem Stoneom kao vašim pomoćnikom. Zašto sam baš vas izabrao za ovaj ozbiljan zadatak? Tja, mislim da je moj razlog vrijedan prijekora, oče, ali vaš pamflet o planetarnim grijesima nije prošao nezapaženo. Vi ste vrlo elastičan čovjek. A Mars je kao neki nepočišćeni ormar koji smo zapostavili nekoliko milenija. Grijesi su se tamo nakupili kao drangulije. Mars je dvaput stariji od Zemlje i ima dva puta više subotnjih večeri, pića u izobilju i očijukanja s ženama golim kao bijeli tuljan. Kad budemo otvorili vrata toga ormara, stvari će nas zasuti. Potreban nam je brz, elastičan čovjek, čovjek čiji će razum biti prodoran. Netko imalo dogmatičan slomio bi se na tome. Osjećam da ćete se vi snaći u svakoj prilici. Oče, taj je posao baš za vas.

Nadbiskup i ostali oci kleknuše.

Bila je izgovorena magična riječ blagoslova, a raketni je brod dobio i malo svete vodice po sebi.

Dižući se, nadbiskup im se obratio:

— Znam, idete u ime božje da pripremite Marsovce da prime njegovu istinu. Želim vam svima misaono putovanje.

U repu su prošli pored nadbiskupa, dvadeset ljudi, dok su im šuštale mantije. Stavljali su svoje ruke u njegove prije nego što su ušli u blistavočisti raketni brod.

— Sve se nešto pitam — reče otac Peregrine u posljednjem trenutku — nije li Mars pakao? Samo čeka na naš dolazak pa da plane ognjem i sumporom.

— Neka Gospodin bude s nama — reče skrušeno otac Stone.

Raketni brod krenu.

*

Dolazeći iz svemira, bilo im je kao da izlaze iz najljepše katedrale koju su ikada vidjeli. A dodir s Marsom bio je kao dodir s običnim pločnikom izvan crkve pet minuta nakon što su doista spoznali smisao božje ljubavi.

Oci su živahno izlazili iz raketnog broda koji se još dimio i klekli na marsovski pijesak, dok je otac Peregrine izrekao molitvu zahvalnicu.

— O Gospode, zahvaljujemo ti na putovanju kroz tvoj prostor. Stigli smo na novo tlo i zato moramo imati nove oči. Čut ćemo nove zvuke i morat ćemo imati druge uši. I tu će biti novih grijeha i zato te molimo da nam daruješ bolje, čvršće i čistije srce. Amen,

Nakon toga su svi ustali.

I eto, tu je bio Mars kao more pod čijorn su se površinom grešnici davili kao podmorski biolog koji se bori za život. Tu je bilo područje skrivenih grijeha. Oh, kako pažljivo moraju sve odvagnuti, kao perje, u tom novom elementu, stalno u strahu da bi i samo hodanje moglo biti grijeh, ili disanje ili jednostavno što gledaju previše otvorenih očiju.

Tu je bio i gradonačelnik Prvog grada, koji im je došao u susret raširenih ruku:

— Što mogu učiniti za vas, oče Peregrine?

— Htjeli bismo saznati što više o Marsovcima. Jer samo ako budemo sve znali, moći ćemo planirati što nam je činiti kao predstavnicima crkve. Ako su visoki tri metra, gradit ćemo visoka vrata. Ako im je koža plava ili crvena ili čak zelena, također to moramo znati kad budemo stavljali ljudsku spodobu u obojeno staklo da ne bismo upotrijebili krivu boju.

Ako su teški, izradit ćemo čvrsta sjedala.

— Oče — reče gradonačelnik — mislim da ne biste trebali biti zabrinuti zbog Marsovaca. Ima ih samo dvije vrste. Jedna je već odavno mrtva. Nekoliko ih se još skriva. A druga vrsta, pa ona znate i nije baš slična nama.

— Oh? — srce oca Peregrinea počelo je brže tući.

— Oni su svijetleće kugle, oče, i žive u onim brdima. Ljudi ili životinje, tko zna? Ali postupaju vrlo razumno, koliko sam čuo. — Gradonačelnik slegne ramenima. — Naravno, oni nisu ljudska bića, pa tako mislim da ne morate obraćati pažnju...

— Naprotiv — reče otac Peregrine brzo. — Razumna, kažete?

— Postoji jedna priča. Neki istraživač slomio je nogu tamo gore u brdima i vjerojatno bi tamo i umro da mu nisu pomogli. Kugle plavoga svjetla došle su iznad njega. Kad se probudio, našao se dolje na cesti, a nije znao kako je tamo stigao.

— Pijan — reče otac Stone.

— Tako su protumačili stvar — reče gradonačelnik. — Oče Peregrine, kako je većina Marsovaca mrtva i postoje samo te plave svijetleće kugle, doista mislim da bi bilo najbolje da se zaustavite u prvom gradu. Mars se sada razvija. Tu je sada kao na Divljem zapadu u stara vremena na Zemlji. Ljudi stalno nadiru. Ima nekoliko tisuća irskih mehaničara i rudara i drugih radnika u gradu koji bi trebali i te kako štedjeti, a ima toliko pokvarenih žena koje su došle s njima, a usto i deset stoljeća starog, marsovskog vina.

Otac Peregrine je upro pogled u blaga plava brda. Otac Stone pročisti grlo.

— E pa oče Peregrine? Otac Peregrine nije čuo.

— Vatrene plave kugle?

— Da, oče.

— Ah, oče — uzdahne otac Peregrine.

— Plave kugle — otac Stone zakima glavom. — Pravi cirkus!

Otac Peregrine je osjetio kako mu udara bilo. Vidio je mali pionirski grad sa sirovim svježim grijesima, i vidje brda najstarija s najstarijim stanovnicima, a možda s najnovijim (za njega bar) grijesima.

— Gradonačelnice, da li bi se vaši irski radnici mogli još jedan dan kuhati u paklenu kotlu?

— Reći ću im to i sačuvati za vas, oče. Otac Peregrine pokaže glavom prema brdima.

— E, pa mi ćemo krenuti na onu stranu. Odasvud se čulo rogoborenje.

— Pa bilo bi previše jednostavno — tumačio je otac Peregrine — otići u grad. Više volim razmišljati o riječima Gospodnjim, koji, ako bi On hodao ovuda i ljudi mu rekli: »Ovdje je utrta staza«, on bi odgovorio: »Pokažite mi gdje je trnovita. To je moj put«.

— Ali...

— Oče Stone, pomisli samo kako će nas suditi ako prođemo pored grešnika, a ne pružimo mu ruku.

— Ali plamene kugle!

— Pretpostavljam da su ljudi izgledali vrlo smiješno drugim životinjama kad su se prvi put pojavili. A one imaju dušu i to nam je dovoljno. Sve dok se ne uvjerimo u suprotno, osta¬nimo pri pretpostavci da plamene kugle imaju dušu.

— U redu — složi se gradonačelnik — ali vi ćete se vratiti u grad, zar ne?

— Vidjet ćemo. Prvo da nešto doručkujemo. A onda ćemo ti i ja oče sami otići gore u brda. Ne bih želio preplašiti te plamene Marsovce strojevima ili gomilom ljudi.

— No hoćemo li doručkovati?

Časni oci su jeli u mučnoj tišini.

Pri smiraju dana otac Peregrine i otac Stone su bili već visoko u brdima. Zaustavili su se i sjeli na jedan kamen da bi uživali u zasluženu odmoru i stali čekati. Marsovci se do sada još nisu pojavili i obojica su se osjećala malo razočarana.

— Sve se nešto pitam... — otac Peregrine namršti obrve. — Što misliš, da li bi se oni odazvali kad bi im doviknuli »halo«?

— Oče Peregrine, zar ne bi bilo vrijeme da se već jednom malo uozbiljiš?

— Ne, sve dok se i Bog ne uozbilji. Oh, nemoj me gledati tako zaprepašteno. Ta Bog nije ozbiljan. Zapravo, teško je reći i znati, što je on, osim ljubavi. A ljubav ima veze s humorom, nije li tako? Jer ne možeš voljeti nekoga, ako mu se ne prilagodiš, zar ne? A ne možeš se

nekome prilagođavati, ako mu se ne možeš nasmijati. Zar to nije istina? A mi smo doista smiješne životinjice koje se koprcaju u božjoj posudi i taj Bog nas mora sve više voljeti, jer tako dobro pristajemo uz njegov humor.

— Nikada nisam pomislio na Boga kao na šaljivčinu — reče otac Stone.

— Tvorac nilskog konja, kamile, ostrige i čovjeka? Ma hajde, ne budi takav! — smijao se otac Peregrine.

U tom trenutku s vrhunca brda koja su bila još malo osvijetljena, kao niz plavih svjetiljki, zapaljene da im obasjavaju put, stizali su Marsovci.

Otac Stone ih je prvi opazio.

— Pogledaj!

Otac Peregrine se okrene i smijeh mu zamre na usnama. Okrugle plave vatrene kugle lebdjele su među žmirkavim zvijezdama, podrhtavajući u daljini.

— Monstrumi! — poskoči otac Stone. Ali otac Peregrine ga zaustavi.

— Čekaj!

— Trebalo je ostati u gradu!

— Ne, slušaj, pogledaj, ostani tu! — molio ga je otac Peregrine.

— Bojim se!

— Ne plaši se. To je božje djelo!

— Vražje!

— Ne, nikako, budi sada miran! — Otac Peregrine ga umiri i oni klekoše dok im je lice sve više obasjavala blaga plava svjetlost kako su im se približavale vatrene plave kugle.

I opet noć uoči Dana nezavisnosti, pomislio je otac Peregrine drhtureći. Osjećao se kao dijete, kao onda kad je te večeri nebo bilo obasjano vatrometom zvijezda i zapaljenih raketa koje su parale zrak, mutni odsjaj velike svjetlosne predstave u mnogobrojnim oknima kuća kao na tisućama zaleđenih mlakica vode. Ujaci, ujne i nećaci vriskali su od zanosa. Ljetno je nebo bilo obojeno svim duginim bojama. A vatrene lopte, što ih je palio jedan od pradjedova polijetale su iz njegove čvrste ruke. Oh, sjećanje na te vatrene lopte, nježno osvijetljene, kao leptirova krila složena u kutije gdje su čekale svoj čas da se pojave na kraju uzbudljiva dana u svoj svojoj ljepoti, plavi, bijeli, crveni — vatreni balončići.

Vidio je zamagljena lica svojih dragih rođaka koji su davno umrli i koje je već prekrila tama zaborava, kada je djed palio malenu svjetiljku koja je toplim zrakom punila balone, bila je to zaista prelijepa vizija koju je sačuvao zauvijek. I tada su se sve više dizale plamene kugle, plave, bijele i crvene u toplu ljetnu noć, dok su ih pratile oči, obojene plavim, bijelim i crvenim odbljeskom, bez riječi s

kućnih pragova. Dizali su se ti baloni visoko tamo daleko preko rodne zemlje Illinoisa preko usnule rijeke i domova, i gubili se u noć...

Otac Peregrine je osjetio suze u očima. Iznad njega bili su Marsovci, ne jedan nego na tisuće plamenih kugli koje kao da su nešto šaptale lebdeći... Svakog je trenutka očekivao da će pokraj sebe osjetiti svoga dragog djeda kako zajedno s njim gleda u tu ljepotu.

Ali, tu je bio samo otac Stone.

— Hajdemo brzo odavde, molim te oče Peregrine.

— Moram govoriti s njima. — Otac Peregrine je požurio naprijed, ne znajući što bi rekao, jer sve što je u prošlosti rekao plamenim loptama bilo je »v i s t e p r e l i j e p i«, »v i s t e d i v n i«, a to sada nije bilo dovoljno. Mogao je samo podići svoju tešku ruku i pozvati ih da se spuste odozgo, kao što je vrlo često zaželio da pozove predivne vatrene balone:

— Halo!

No plamene su kugle samo plamtjele kao neke slike u tamnom ogledalu. Činili su se trajni, plinoviti, čudnovati, vječni.

— Mi dolazimo u ime Gospoda našega — reče otac Peregrine prema nebu.

— Smiješno, smiješno, smiješno. — Otac Stone je od uzbuđenja grizao ruku.

— Zaime boga, oče Peregrine, prestanite!

No tada su plamene kugle odlebdjele dalje prema brdima i začas nestale.

Otac Peregrine zvao je ponovo, a eho njegova posljednjeg poziva izgubi se među vrhuncima planina.

Okrenuvši se, opazio je kako jedna lavina kreće odozgo kao oblak prašine, a onda nakon manje stanke — grmljavina kamenja koje se rušilo s planine.

— Pogledaj, vidi što si učinio! — vikao je otac Stone.

Otac Peregrine je bio više zapanjen nego što je bio zaplašen i zgranut. Okrenuo se, znajući vrlo dobro da im je preostalo da pretrče svega nekoliko koraka do spasa, inače će ih lavina dohvatiti i zgnječiti. Imao je vremena samo da izusti »O bože!« i kamenje ih poklopi.

— Oče!

Bili su razdvojeni kao zrno od kukolja. Odjednom je sve zasjalo od plavih plamenih kugli kao od hladnih zvijezda —grmljavina, a onda su stajali dvije stotine metara dalje i promatrali mjesto gdje su trebala biti njihova tijela zatrpana brdom kamenja.

Plava svjetla su nestala.

Dva oca su se pljesnula po ramenima.

— Što se dogodilo?

— Plave plamene kugle su nas podigle i spasile! — Ali, mi smo i

trčali i to nas je izvuklo.

— Ne, plamene kugle su nas spasile.

— Nisu mogle... kako?

— Jesu.

Nebo je bilo prazno. Bilo je kao kada bi nekakvo veliko zvono prestalo zvoniti. Još im je odzvanjalo u nutrini.

— Bež'mo odavde. Mogli ste nas ubiti tako.

— Ne plašim se smrti, već starosti, oče Stone.

— Nismo još ništa dokazali. Te plamene kugle bježe na naš prvi povik. Sve je to besmisleno.

— Ne. — Oca Peregrina obuzela je tvrdoglava znatiželja.

— Oni su nas na neki način spasili. To dokazuje da imaju dušu.

— To samo dokazuje da su nas oni možda spasili. Sve je bilo tako ispremiješano. Možda smo tome izbjegli i mi sami.

— Oni nisu životinje, oče Stone. Životinje ne spašavaju živote drugih, naročito ne stranaca. Tu je posrijedi samilost i suosjećanje. Možda ćemo sutra moći provjeriti nešto više.

— Provjeriti što? Kako? — Otac Stone je već bio strašno umoran, za njega je sve ovo bilo i te kako naporno. — Hoćete ih slijediti helikopterom i čitati im Sveto Pismo ili stihove? To nisu ljudska bića. Oni nemaju oči ni uši, ni tijela slična našima.

— Ali osjećam nešto vrlo značajno u vezi s njima. — odvrati otac Peregrine. — Osjećam, znam da smo na pragu velikog otkrića. Oni su nas spasili. Oni razmišljaju. Oni mogu birati: da nas ostave umrijeti ili živjeti, što samo dokazuje da imaju slobodnu volju!

Otac Stone se pozabavio paljenjem vatre, zureći u komade drveća u ruci, u sivi dim koji se dizao.

— Otvorit ću samostan za guske njegovateljice, samostan za svete svinje, sagradit ću mikroskopski malu crkvu tako da bi parameciji mogli prisustvovati misi i da bi se mogli moliti sa svojim flagelama.

— Oh, oče Stone.

— Oprostite. — Otac Stone se okrenu vatri pocrvenivši.

— Ali ovo je kao da blagoslivljate krokodila prije nego što vas proguta. Pa vi izlažete opasnosti cijelu misionarsku ekspediliju. Naše je mjesto u Prvom gradu da tamo zbrišemo pijanstvo ljudi i očistimo im ruke od jeftina parfema!

— Zar ne možete razlikovati ljudsko biće od neljudskog?

— Ja bih se radije pozabavio prepoznavanjem neljudskog u čovjeku.

— A što ako se uvjerim da ova bića griješe, znaju za grijeh, poznaju moralni život, imaju slobodnu volju i razum, što onda, oče Stone?

— Za to će biti potrebno mnogo uvjeravanja.

Noć se spuštala vrlo brzo i postajalo je sve hladnije, te su se oni

stisli uz vatru, dok su im se u glavama rojile najsmionije misli. Pojeli su malo biskvita i šumskih jagoda i ubrzo su se zamotali i zaspali pod treperavim zvijezdama. I upravo prije nego što se posljednji put okrenuo, otac Stone, koji je dugo razmišljao kako da pronađe nešto čime će uvjeriti oca Peregrina gledajući u vatru koja se polagano gasila, reče:

— Ni Adama ni Eve nema na Marsu. Nema poznatih grijeha. Možda Marsovci žive u nekakvom stanju božje milosti. Onda se možemo odmah vratiti dolje u grad i početi rad sa Zemljanima.

Otac Peregrine se sjeti da bi trebalo možda očitati malu molitvu za oca Stonea, koji je postao lud, a sada biva i zloban, neka mu bog bude na pomoći.

— Da, oče Stone, ali Marsovci su ubili neke naše doseljenike. A to je vrlo grešno. Negdje mora postojati svojevrstan grijeh i marsovski Adam i Eva. Mi ćemo ih pronaći. Ljudi su ljudi bez obzira kakav im je oblik, oni su skloni grijehu.

No Otac Stone se pretvarao da spava.

Otac Peregrine nije zatvarao oči.

Ta nisu mogli dopustiti da ovi siroti Marsovci odu u pakao, ne, to nikako nisu mogli. Čineći kompromis s vlastitom savješću mogli su se vratiti u kolonizirane gradove, te gradove tako prepune grijeha, grešnih grla i žena s pohotnim pogledima i tijelima kojima mame u krevet osamljene radnike. Zar nije to bilo pravo polje rada za časne oce? Nije li ovaj put u ta brda bio samo njihov osobni hir? Da li je on pri tome stvarno mislio na crkvu božju, ili je samo gasio žeđ znatiželju što je bila kao spužva? Ti plavi plameni globusi, slični vatri svetoga Antuna, zar nisu gorjeli u njegovu umu. Kakav je to bio izazov i pronaći čovjeka iza maske, ljudsko iza neljudskog? Neće li se on ponositi time ako bude mogao reći ma i svojem skrivenom egu, da je preobratio pun veliki bilijarski stol plamenih lopti? Kakav grijeh oholosti! Sasvim vrijedan jedne valjane pokore! Ali ponetko čini toliko oholih stvari iz čiste ljubavi, a on je toliko volio svoga boga i bio je pri tome toliko sretan, te je želio svakome da bude isto toliko sretan.

Posljednja stvar koju je opazio prije nego što je zatvorio oči bio je povratak plavih plamenova kao let plamenih anđela koji su pjevali tiho njegovoj zabrinutoj nemirnoj duši.

Plavi okrugli snovi su još bili na nebu kada se otac Peregrine probudio u rano jutro.

Otac Stone je spavao kao ukočena klada, mirno, bez pokreta. Otac Peregrine je promatrao Marsovce kako lebde i kako ga promatraju s visine. Oni su bili ljudska bića, on je to znao. No on to mora dokazati ili će morati da se pripremi za susret sa suhoparnim i neumoljivim nadbiskupom i objasniti mu svoj put u brda.

Ali kako dokazati da postoje ljudske osobine ako se oni kriju u

nedostižnim visinama neba? Kako ih dovesti bliže i od njih dobiti odgovore na mnogo pitanja?

— Ta oni su nas spasili od lavine.

Otac Peregrine se diže i zakorači među stijenje i poče se uspinjati na najbliži brežuljak, sve dok nije došao do mjesta gdje je jedna stijena bila isturena iznad ponora dubokog više od stotinu metara. Sav se zapuhao od uspinjanja po studenom zraku. Zastajkivao je i odmarao se da bi povratio dah.

— Ako odavde padnem u provaliju zacijelo ću biti mrtav.

Podigao je jedan kamenčić i bacio ga u provaliju. Nakon nekoliko trenutaka čulo se udaranje kamenčića u padu.

— Dragi mi bog nikada ovo neće oprostiti. — Bacio je još jedan kamen u ponor. — To bi bilo samoubojstvo, a da li bi bilo ako bih to učinio iz čiste ljubavi... ?

Podiže pogled prema plavim kuglama.

— Ali prije toga još jedan pokušaj. — Povikao je prema njima: — Halo, halo!

Eho je odzvanjao i umnožavao se, ali plave kugle nisu ni žmirnule, niti se pomakle.

Govorio im je cijelih pet minuta. Kada je prestao, pogledao je dolje i vidio da otac Stone još spava čvrstim snom u malenu logoru.

— Moram sve ja sam dokazati. — Otac Peregrine priđe rubu stijene. — Ja sam već star čovjek. Ne plašim se. Gospod će zacijelo razumjeti da ovo činim za njega!

Duboko je udahnuo. Cio mu život proleti pred očima, i u jednom trenutku je pomislio, moram li umrijeti? Plašim se da previše volim život. Ali neke druge stvari volim još više.

Razmišljajući tako, on zakorači u ponor.

Počeo je padati.

— Budala! — počeo je vikati. Počeo se prevrtati.

— Nisi imao pravo! — Stijene su mu se približavale velikom brzinom i već je sebe vidio razmrskana i kako odlazi u slavnu smrt. — Ama zašto sam ovo učinio? — No znao je odgovor i slijedećeg djelića sekunde bio je miran i padao je dalje. Vjetar mu je zviždao oko ušiju, a stijene su se sve više približavale.

A onda su se zvijezde pomakle, zasvijetljelo je plavo svjetlo i on je osjetio da je okružen plavetnilom i zaustavljen. Slijedećeg trenutka bio je nježno spušten na jednu stijenu gdje je ostao sjediti, živ, dodirujući sam sebe i gledajući gore prema plavim svjetlima koja su se odmah povukla u visine.

— Vi ste me spasili! — šaptao je. — Vi me ne biste pustili umrijeti. Vi ste znali da to ne valja.

Požurio je do oca Stonea koji je još ležao i spavao.

— Oče, oče probudi se! On ga je prodrmao žestoko i okrenuo sebi.

— Oče, oni su me spasili!

— Tko te je spasio? — Otac Stone je žmirkao.

Otac Peregrine mu ispriča što je doživio.

— To je samo san, noćna mora, spavaj dalje u miru božjem i daj meni spavati — reče otac Stone razdražljivo. — Ti i tvoji cirkuski baloni.

— Ali ja sam bio budan.

— Ma, hajde oče, primiri se.

— Ne vjeruješ mi? Imaš li pištolj? Da, imaš ga, daj mi ga.

— Što će ti, što ćeš s njim? — Otac Stone mu pruži maleni pištolj koji su ponijeli da se obrane od zmija i drugih nepoznatih opasnih životinja.

Otac Peregrine dohvati pištolj.

— Dokazat ćuti!

On uperi pištolj u svoj dlan i opali.

— Stani!

Odjednom je bljesnulo neko svjetlo i pred očima im je metak stao usred zraka nekoliko centimetara ispred dlana. Tu je ostao djelić sekunde, okružen fluorescentnim svjetlom, a onda je pao u prašinu.

Otac Peregrine je tako tri puta opalio: u ruku, u nogu i u tijelo. Sva tri metka su bila zaustavljena, ostala lebdjeti na trenutak objasjani plavim svjetlom i zatim su pali kao mrtvi insekti na tlo pred njihovim nogama.

— Vidiš li? — reče otac Peregrine, spusti ruku i ostavi pištolj. — Oni znaju. Oni razumiju. Oni nisu životinje. Oni razmišljaju i prosuđuju i žive u jednoj moralnoj klimi. Koja bi me životinja spasila od sama sebe ovako kako su to oni učinili? Nema životinje koja bi to učinila. Samo drugo ljudsko biće, oče. Da li sada vjeruješ?

Otac Stone je promatrao plava svjetla na nebu, a onda se bez riječi spusti na koljena, te uze u ruke one još tople metke čvrsto ih držeći.

Sunce se polagano dizalo iza njih.

— Mislim da bi bilo najbolje da se vratimo dolje u grad i ispričamo ostalima o svemu ovome i dovedemo ih ovamo — reče otac Peregrine.

Kada im je sunce bilo iznad glave, oni su već bili dobar dio puta prešli na povratku u grad.

Otac Peregrine nacrta pravilan krug na ovećoj ploči.

— Ovo je Krist, sin Oca.

Činio se kao da ne zapaža kako su ostali časni oci uzdahnuli duboko.

— Ovo je Krist u svoj svojoj slavi — nastavi on.

— To pomalo nalikuje na geometrijski problem — dometne otac Stone.

— Vrlo sretna usporedba, jer mi ovdje operiramo sa simbolima. Krist nije manje Krist ako ga predstavimo kružnicom ili kvadratom.

Stoljećima je križ predstavljao njegovu ljubav i patnju. Tako će ova kružnica biti marsovski Krist. To je način kako ćemo ga donijeti i ovamo na Mars.

Časni oci su se uskomešali zgranuti i zapanjeno gledali jedan u drugoga.

— Ti oče Matija izradit ćeš iz stakla prema ovoj kružnici jednu kuglu ispunjenu svijetlim plamenom. Ona će stajati na oltaru.

— Jeftini opsenarski trik — promrmlja otac Stone.

Otac Peregrine nastavi nestrpljivo:

— Naprotiv. Pružit ćemo im boga u njima razumljivu obliku. Da je Krist došao k nama na Zemlju kao oktopod, da li bismo ga prihvatili tako spremno? — Raširio je ruke. — Da li je to bio jeftini opsenarski trik kad su nam Krista predstavili kao Isusa, u ljudskoj spodobi?

— Kad blagoslovimo crkvu koju ćemo ovdje sagraditi i posvetimo oltar i ovaj simbol, mislite li da će Krist odbiti da se nastani u obličju koje je pred nama? Vi znate u dubini vašeg srca da neće odbiti.

— Ali to je tijelo jedne životinje bez duše! — reče otac Matija.

— Uostalom, mi smo o tome već dosta riječi potrošili otkada smo se vratili s brda, brate Matija. Ova su nam bića spasila živote od lavine. Oni znaju da je samouništenje grijeh i spriječili su ga nekoliko puta. Zbog toga crkvu moramo sagraditi u brdima, tamo moramo živjeti s njima, da bismo otkrili njihov specifičan način pjevanja, ma koliko stran bio i pomognemo im da otkriju Boga.

Časni oci kao da se nisu mnogo oduševili tim prijedlogom.

— Da li je to zbog toga jer su oni tako čudni u našim očima? — pitao je otac Peregrine. — No, što znači oblik? Samo čašu za našu dušu koju nam je dao naš Gospod. Ako sutra ustanovim odjednom da tuljan ima slobodnu volju, razum i zna što je grijeh, zna što je život i pravednost povezana s milosrđem, i što je život s ljubavlju, tada ću sagraditi podvodnu katedralu. I ako vrapci nekim čudom, s božjom voljom, dobiju vječnu dušu sutra, napunio bih crkvu helijem i krenuo za njima, jer svaka duša u bilo kojem obliku, ako ima slobodnu volju i svjesna je svojih grijeha gorjet će vječno u paklu, ako ne dobije na pravi način oproštaj grijeha. Neću dopustiti ni jednoj marsovskoj duši da gori u paklu, pa makar bila samo kugla u mojem očima. Kada zatvorim oči, ona stoji preda mnom, razumna, duša puna ljubavi i ja je se ne smijem odreći.

— Ali ta staklena kugla koju ćeš staviti na oltar... — usprotivio se otac Stone.

— Pogledajte Kineze — nastavi otac Peregrine ne dajući se smesti. — Kakvu se Kristu obraćaju kršćanski Kinezi? Jednom orijentalnom Kristu, svakako. Svi ste vidjeli orijentalne crkvene scene. Kako je odjeven Krist? U istočnjačku odjeću. Gdje on hoda? Između bambusa, po maglom obavijenim planinama i između iskrivljena drveća. Očni su

mu kapci nabubreli i napeti, jabučice visoke. Svaka zemlja, svaka rasa dodaje nešto svojega našem Gospodinu. Sjećam se djevice iz Guadalupe koju obožavaju svi Meksikanci. Njena koža? Jeste li opazili boju njene kože? Tamna koža kao u njenih obožavatelja. Zar je to blasfemija? Ni u kojem slučaju. Ne bi bilo logično da čovjek prihvaća boga ma kako realan bio, neke druge boje kože. Ponekad se pitam kako to naši misionari uspijevaju u Africi sa snježnobijelim Kristom. Možda je to zbog toga jer je bijela boja sveta u albina (ljudi s bijelom kosom i bijelim obrvama i crvenim očima bez pigmenata), ili u bilo kojem drugom obliku kod afričkih plemena. Da je imao vremena, i Krist bi tamo pocrnio. Oblik nije važan. Sadržaj je sve. Ne smijemo očekivati da će ti Marsovci prihvatiti neki strani oblik. Moramo im pružiti Krista u njihovu obliku.

— Ima jedna pukotina u tvom načinu razmišljanja, oče — reče otac Stone. — Zar nas Marsovci neće osuditi zbog hipokrizije? Oni će shvatiti da mi ne vjerujemo u nekakva okrugla kuglasta Krista već u čovjeka s nogama i rukama i glavom. Kako ćemo im protumačiti tu razliku?

— Pokazujući im da ona ne postoji. Krist ispunjava svaki oblik koji mu se ponudi. Tijelo ili kugla, on je tu, i svatko će obožavati istu stvar u različitim oblicima. A što je još važnije, mi moramo vjerovati u tu kuglu koju nudimo Marsovcima kao Krista. Moramo vjerovati u oblik koji za nas nema nikakva značenja kao oblik. Ta okrugla stvar bit će Krist. I nikako ne smijemo zaboraviti da bi naš zemaljski Krist bio bez ikakva značenja, čak smiješan, besmislena hrpa nekakva nepoznata materijala za ove Marsovce.

Otac Peregrine odloži kredu kojom je nacrtao krug.

— A sada krenimo u brda da sagradimo našu crkvu.

Časni oci su nevoljko počeli spremati svoju opremu.

Crkva baš i nije bila prava crkva nego raščišćeni prostor od kamenja na jednom od nižih vrhova planine. Tlo je bilo očišćeno, a na oltar je bila postavljena staklena osvijetljena kugla koju je izradio otac Matija.

Na kraju sedmoga dana »crkva« je bila gotova i spremna.

— Što da radimo s ovim metalnim zvonom koje smo donijeli sobom. Što bi nekakvo zvono njima uopće moglo značiti?

— Mislim da sam ga donio za našu vlastitu utjehu — prizna otac Peregrine. — Potrebno nam je nešto poznato. Ova crkva tako malo nalikuje na pravu crkvu. Svi se osjećamo pomalo blesavo ovdje, čak se i ja tako osjećam. To je nešto sasvim novo i nepoznato, ovaj posao obraćanja bića s jednog drugog svijeta. Osjećam se pomalo kao glumac komičar. I tada se obratim molitvom našem Gospodinu da mi dade snage.

— Mnogi su časni oci nesretni. Neki se šale na račun svega ovoga, oče Peregrine.

— Znam. Postavit ćemo zvono na jedan maleni toranj njima za utjehu.

— A što ćemo s orguljama?

— Zasvirat ćemo na njima prilikom prve mise sutra.

— Ali Marsovci...

— Znam, znam. No, ipak, pretpostavljam da će nas ta naša glazba ipak utješiti. Kasnije ćemo otkriti njihovu.

Ustali su vrlo rano u nedjelju ujutro i hodali po hladnoj planini kao duhovi dok su im mantije vijorile oko tijela.

— Ne znam je li danas nedjelja i ovdje na Marsu? — šalio se otac Peregrine, ali pogledavši u ozbiljno lice oca Stonea, nastavio je: — Ili je možda četvrtak ili petak, tko zna? No to i nije važno. Za nas je nedjelja. Dođite.

Časni oci su došli na ravni utapkani plato »crkve« i klekli, tresući se, plavih usana od hladnoće.

Otac Peregrine izgovori kratku molitvu i stavi svoje prste na tipke orgulja. Uzdiže se glazba kao lijepa ptica. On je pre¬lazio prstima po tipkama kao po cvijeću u nekom divljem vrtu izazivajući zvuke koji su se uzdizali kao neka veličanstvena ljepota u tim brdima.

Glazba je umirila zrak i uzdizala planinom otresajući mi¬neralnu prašinu koja je padala kao zvjezdana prašina s neba.

Časni oci su čekali.

— Pa, što ćemo, oče Peregrine? — Otac Stone je zurio u prazno nebo gdje se počelo pojavljivati Sunce obojeno crveno. — Ne vidim nigdje naše prijatelje.

— Pokušat ću ponovo. — Otac Peregrine je teško disao.

Zasvirao je veličanstvenu Bachovu fugu, gradeći iz nje muzičku katedralu tako golemu da je jedan njezin kraj bio u Ninivi, a drugi uz lijevu ruku svetoga Petra. Glazba se zadržavala u zraku i nije nestala i slomila u ruševine kad je prestala, već se pretvorila u niz bijelih oblaka i rasprostrla se po svim krajevima.

Nebo je i nadalje ostalo prazno.

— Doći će! — ali otac Peregrine je osjećao kako ga hvata

panika. — Da se pomolimo. Zamolimo ih da dođu. Oni čitaju misli, oni znaju.

Časni oci su se opet spustili na koljena, šapćući i žamoreći. Molili su.

A tamo na istoku iza ledom pokrivenih planina u nedjeljno svježe jutro, ili nekog drugog dana na Marsu, pojavile su se nježne, plave, plamene kugle.

Lebdjele su i spuštale se na raščišćeni prostor »crkve«, dok ga nisu potpuno ispunile. Ćasni oci su ih gledali, drhteći.

— Hvala ti, o gospode, hvala ti. — Otac Peregrine je zatvorio oči i dalje svirao na orguljama i kada je završio, okrenuo se i zagledao se u čudesni skup vjernika.

Jedan glas dotače njegov razum, i taj glas reče:

— Došli smo samo na kratko vrijeme.

— Možete ostati duže — odvrati otac Peregrine.

— Samo nakratko — nastavi glas mirno. — Došli smo vam kazati neke stvari. Možda smo trebali još prije razgovarati. No nadali smo se da ćete otići, ako vas ostavimo same.

Otac Peregrine pokuša progovoriti, ali glas ga preteče.

— Mi smo Oni Najstariji — reče glas, koji je ulazio u njega kao hladni plamen i plamtio mu u mozgu. — Mi smo najstariji Marsovci. Napustili smo naše mramorne gradove i otišli u planine, u ova brda, napuštajući život kojim smo do tada živjeli. I tako smo već mnogo vremena ovo što smo sada. Nekada davno i mi smo bili ljudska bića s nogama i rukama, nešto slično kao što ste vi. Legenda kaže da je jedan od nas, jedan dobar čovjek, otkrio kako se oslobađa ljudska duša i razum, oslobađa od tjelesne bolesti ili melankolije, od smrti i starenja, od lošeg raspoloženja i preobražaja i deformacija, i tako smo uzeli oblik svjetla i plave vatre, te nastavili živjeti vječno okruženi vjetrom u nebeskim visinama iznad ovih brda, nikada oholi, niti ljutiti, ni bogati ni siromašni, niti strasni ni hladni. Živjeli smo odvojeno od onoga što smo ostavili za sobom, od drugih ljudi ovoga svijeta, a kako smo ovo postali više ne znamo, formula procesa je izgubljena, no ne možemo nikada umrijeti niti učiniti nekakvo zlo drugome. Sasvim smo odvojeni od grijeha kao što smo se odvojili i od naših tijela, i živimo u božjoj milosti, kao što vi to kažete. Nemamo nikakvih materijalnih dobara, niti su nam potrebna. Da bismo vam govorili vašim rječnikom i onako kako vi razmišljate, moramo vam reći da ne krademo, ne ubijamo, ne mrzimo. Živimo u sreći. Ne možemo se razmnažati, mi ne jedemo, ne pijemo niti možemo ratovati. Ne znamo za ono što vi nazivate senzualnošću i djetinjastim grijesima, jer smo to sve napustili zajedno s našim tijelima, oče Peregrine.

Otac Peregrine je sada stajao, jer ga je taj glas toliko uzbudio da je gotovo izgubio sva osjetila koja su ga povezivala s okolnim svijetom. Bilo je to kao ekstaza i kao da mu je tijelo oprala neka sveta vatra.

— Htjeli smo vam samo reći da vrlo cijenimo što ste učinili i sagradili ovo mjesto za nas, ali mi ne osjećamo nikakve potrebe za takvim mjestom, jer je svaki od nas »hram« za sebe, i nama nije potrebno nikakvo mjesto na kojem bismo se »čistili«.

— Oprostite nam što nismo došli prije i spriječili vas da u ovo vaše djelo ulažete toliko nepotrebna truda, ali mi živimo razdvojeno, daleko jedan od drugoga i već više od deset tisuća milenija nismo govorili jedan s drugim, niti smo se miješali u život ove planete.

— I sada je vama palo na pamet da smo mi ljiljani na ovoj planeti, mi se ne mučimo, niti se okrećemo oko sebe. Vi imate pravo. Mislili ste da ne možemo živjeti bez vas.

— Zato vam savjetujemo da pokupite dijelove te vaše »crkve« i prenesete ih u one vaše gradove dolje i pokušate da ih tamo upotrijebite. Uvjeravamo vas, mi smo sretni i živimo u blaženu miru.

Oci su zabezeknuto buljili u plava svjetla i još su klečali i nisu se mogli pomaći s mjesta.

Otac Peregrine je također klečao. Svi su bili skrušeni u svojoj spoznaji, u spoznaji svoje gluposti i nikome nije bilo žao što su utrošili vrijeme i napore, nikome nije bilo stalo do toga.

Plave plamene kugle su zašumjele i počele se penjati kao dašak hladna zraka.

— Da li mogu... — vikao je otac Peregrine, plašeći se izgovoriti svoju molbu sklopljenih očiju. — Mogu li doći opet jednoga dana, da učim od vas vašu mudrost?

Plavi plamenovi su svjetlucali. Zrak je treperio. Da. Jednoga dana on može opet doći. Jednoga dana.

A onda su pliamene kugle odletjele i nestale, a on je bio kao dijete na koljenima, sa suzama u očima, vičući u sebi: »Vratite se, vratite se!«. I svakog je trenutka očekivao kako će ga djed podići u naručje i ponijeti u svoju spavaću sobu u davno prošlo vrijeme u grad u Ohiju...

Spustili su se s planine pri smiraju dana. Gledajući natrag, otac Peregrine je vidio kako plamte plave vatre. Ne, mislio je on, nikako ne možemo sagraditi crkvu za bića kao što ste vi. Vi ste sama utjelovljena ljepota. Koja bi se to crkva mogla natjecati s vatrometom čiste duše?

Otac Stone je polagano išao pokraj njega bez riječi. Napokon je ipak progovorio.

— Kako ja vidim stvari, na svakoj planeti postoji njegova istina, svi dijelovi velike istine. Jednog određenog dana sve će se istine naći zajedno kao dijelovi nekog kaleidoskopa. Ovo je bilo jedno potresno iskustvo i spoznaja. Nikada više neću sumnjati, oče Peregrine. Ova istina ovdje je ista kao i ona na Zemlji i one ne isključuju jedna drugu. Ići ćemo dalje na druge svjetove, dodajući nove istine, sve dok jednog dana cjelokupna Cjelina ne bude stajala pred nama kao svjetlo jednog novog dana.

— To ste lijepo rekli, oče Stone, to od vas nisam ni očekivao.

— Sada mi je žao što idemo dolje da se bavimo vlastitim ljudima. Ta plava svjetla. Kada su se spustila oko nas, pa onda taj glas... otac Stone je drhturio.

Otac Peregrine pruži ruku i obujmi mu rukom ramena, išli su sada zajedno tako bliski.

— I znaš li — reče otac Stone, gledajući u oca Matiju, koji je išao ispred svih i nosio pažljivo staklenu kuglu s fosforescentnim svjetlom

— znaš li oče Peregrine, da ta staklena kugla tamo...

— Da?

— To je O n. To je O n.

Otac Peregrine se smijuckao u sebi, dok su silazili niz posljednje padine nadomak novom gradu.

(Objavljeno prema dogovoru s G. P. A., München)

Vijesti iz budućnosti

Mihail i Larisa Nemčenko
Vesti iz graduščego

Preveo Ivan Paprika

— Dakle, koliko sam shvatio, vi ste zapravo diktator? — reče direktor poznate tvrtke »Vijesti iz budućnosti«, nakon što je pažljivo pročitao upitnik što ga je ispunio naručitelj.

— Fašistički diktator — reče pomalo zbunjeno prosijedi crnomanjasti čovjek što je sjedio pred direktorom odjeven u crno svečano odijelo. — Uvjerivam vas, međutim, da sam ja bio upravo prisiljen da zauzmem vlast, što sam i učinio, samo i jedino u ime dobrobiti moje patničke privredno nerazvijene Lazurije. I...

— Čekajte malo — prekide ga direktor. — Našu tvrtku nimalo ne zanimaju politička uvjerenja klijenata. Mi opskrbljujemo informacijama iz budućnosti sve koji mogu platiti. Međutim, od diktatora preuzimamo narudžbe samo ako plate unaprijed u gotovu. Znate kako je, događalo se da mušterije takve vrste u trenutku kad smo im davali tražene podatke, već nisu mogle platiti. Nakon takvih loših iskustava tražili smo da nam daju punovažne mjenice. Međutim, ni to nije bilo dovoljno. Događalo se da mjenice u trenutku naplate više nisu imale pokriće...

— No, no — požuri posjetitelj — nemojte se uzalud uzrujavati. Ta ja ću odmah uplatiti traženu svotu.

— Izvrsno — smiri se odmah direktor. — Međutim, samu ćete narudžbu ipak morati malo izmijeniti. Naime, mi za sada još ne možemo da vam dostavimo popis svih antivladinih zavjera i urota u toku idućih deset godina, pa makar se radilo i o tako malenoj zemlji kao što je Lazurija.

— U redu. Onda samo na pet... — u posjetiteljevu glasu je zazvučao skoro molbeni ton. — Zapravo, meni bi bilo sasvim dovoljno da saznam samo prezimena svih budućih zavjerenika...

— Na žalost, ne ide. Nikako ne ide. Vidite li, gospodine, ovaj, da...

— Ne razbijajte glavu. Zovite me jednostavno Feldmaršalom — Spasiteljem Lazurije...

— Jasno. Dakle, gospodine Spasitelju Lazurije, na žalost, naša nam tehnika za sada omogućuje samo kratke izlete u budućnost. Obično

šofer našeg Vremeplova stigne za svoga boravka u budućnosti samo pregledati novine ili burzanske izvještaje. Eventualno još i malo porazgovarati s ljudima... Ukratko, samo općenito uzoznavanje sa sitacijom u vezi s narudžbom...

— M-da. Znate, ja sam sve to zamišljao malo drugačije. — Spasitelj Lazurije je bio očito razočaran. — Dakle, hajde da raščistimo situaciju! Što se uopće kod vas može naručiti?

— Sve moguće podatke o kakvom određenom trenutku u budućnosti. Recimo, svjetske cijene sintetičke ovčetine 1. listopada 1985. godine. Ili recimo, kakva će biti potražnja za vunenim tkaninama. A, naravno, i sve političke novosti.

Posjetitelj se zamisli.

— U redu — reče na kraju. — Tada ustanovite, hoću li ja biti na čelu Lazurije za deset ili, još bolje, za tri godine. A ako, recimo, no... Zapravo, ako bi se bilo što promijenilo, onda želim imati u rukama točan popis svih članova toga budućeg kabineta. I datum kad je taj kabinet preuzeo vlast... Naravno i podatke o vlastitoj sudbini.

— U redu, potpuno smo se sporazumjeli — osmjehnu se direktor ljubazno, upisujući vlastoručno dogovorene promjene u tiskanicu za narudžbe. — Blagajna koja prima uplate je na osamnaestome katu. Čim uplatite, narudžba će odmah biti ubijeležena u popis sklopljenih ugovora.

Feldmaršal ustade i prisili se da bez žurbe krene prema vratima.

— A kada ćete izvršiti naručeni posao? — upita kad je već uhvatio kvaku na vratima.

— Kod nas se oštro radi — direktor zaviri u svoj notes... — Dakle... Ako danas budu obavljene sve administrativne formalnosti, dobit ćete odgovor točno za četrdeset i sedam dana...

— Četrdeset i sedam dana? — zaprepastio se Spasitelj Lazurije. — Zašto tako kasno?

Direktor raširi ruke.

— Znate, čitava gomila narudžaba, pa je strojni park naših vremeplova zatrpan preko glave.

U kabinetu zavlada tišina. Feldmaršal je ćasak zastao zamišljeno kod vrata, a zatim se vratio direktorovu stolu, i, ne čekajući ponudu, jednostavno sjeo u naslonjač.

— Ne, to ne ide. Ne mogu čekati tako dugo — izjavi energično.

— Zašto ne biste mogli pričekati? — upita glasno direktor, opsovavši u sebi Spasitelju sve najdraže. — Zar je tamo kod vas, no, kako da kažem, no... tako poljuljano?

U Spasiteljevim očima bijesnu čelik.

— Čitav kontinent vrlo dobro zna da mi je Lazurija odana kao nikad nikome — poče uzvišenim tonom, no, sjetivši se da nije na govornici, nastavi povjerljivim glasom. — Dakle, prema podacima što

sam ih dobio i stalno dobivam od policije, strah je potpuno paralizirao glavni dio stanovništva. Međutim, kada se prošlog mjeseca otkrivao spomenik na središnjem trgu glavnoga grada, naravno, spomenik meni, bilo je nekih ispada... Ukratko, u zemlji ipak ima podrivačkih elemenata. Pa kad sam već putovao tako daleko, čak k vama, želio bih dobiti odgovor što prije...

»U redu, kad baš silom želiš, saznat ćeš potpunu istinu«, odluči direktor. »Do stotinu đavola i s tom narudžbom...«

— Dakle, koliko sam vas razumio, vi želite saznati kakva će biti budućnost zato da biste je pokušali izmijeniti, ako se pokaže da nije za vas baš najugodnija? — reče zatim naglas.

— Zaista ste dosjetljivi — osmjehnu se Spasitelj Lazurije. — Bit će potpuno dovoljno da pravodobno saznam tko su zavjerenici i bit će sve u najboljem redu. Čak i za vas, jer ću vas još i odlikovati...

— Na žalost, moram vas razočarati. Nisam bio samo jedanput svjedok kako su naši klijenti poduzimali, recimo, i najefikasnije mjere da spriječe događaje koje smo im prorekli, međutim svaki put, usprkos njihovim gotovo nadljudskim naporima, budućnost je ipak uvijek bila upravo onakva kakvu smo im prorekli. Naime, budućnost je u svakoj svojoj manifestaciji zapravo konačan rezultat akcija i postupaka milijuna ljudi. I tu pojedinac zaista ne može ništa. Ne možete promijeniti čitav zid, ako promijenite samo jednu opeku, ma kakvo mjesto zauzimala ta opeka u zidu. Vi zacijelo, mislite, zašto vam to uopće govorim? Svakako da je naša tvrtka zaiteresirana da ima što više klijenata. I njihova nas razočaranja ne uzbuđuju mnoga. Međutim s vama želim biti otvoren; na žalost, budućnost se ne pokorava nikome, čak ni diktatorima...

— No, to ćemo još vidjeti, izjavi bodro Feldmaršal, koji, čini se, nije ozbiljno shvatio direktorovo upozorenje. — Siguran sam da će sve biti u redu ako stignem pravodobno odsjeći nekoliko glava onima kojima ih treba odsjeći. Budućnost će zacijelo odmah postati ljepša... Svakako bih vas molio da izvršite moju narudžbu hitno i preko reda. Naravno da će dopunski troškovi biti odmah isplaćeni... Dakle, koliko?

Direktor istrgnu iz notesa listić i napisavši brojku, pruži ga šutke posjetitelju. Pogledavši na šesteroznamenkasti broj, Feldmaršal se zakašlja, no nije se cjenkao.

— Što mogu — reče. — Na svu sreću ponio sam sa sobom ponešto iz državne zlatne rezerve... A kada ću dobiti podatke?

— Dođite sutra ujutro u isto vrijeme...

— No, ovo mi se već više sviđa — osmjehnu se zadovoljno Otac Lazurije...

*

Sutradan, jedva dočekavši ugovoreno vrijeme, Feldmaršal je

energično otvorio direktorova vrata, nastojeći po svaku cijenu sakriti koliko je uzbuđen.

— No, što mi možete reći? — upitao je još s praga.

— Molim vas, izvolite sjesti — zamoli ga direktor privlačeći naslonjač. — Evo, tu vam je popis koji ste željeli dobiti. Kompletan sastav lazurijske vlade koja će biti na vlasti poslije tri godine. Na žalost, ostale podatke koje ste tražili, naš vozač vremeplova nije uspio saznati.

Feldmaršal, međutim, nije slušao što mu govori direktor. Stisnuvši usta da su sva pobijeljela, doslovce se upio u popis... Preletio ga je očima jedanput, dvaput i tko zna koliko još puta...

— Nevjerojatno, ni jednog jedinog poznatog imena — Feldmaršal se silom osmjehnu, no bilo je očito da nije od srca. — No, ništa zato, već ćemo se nekako snaći... — I on pažljivo presavije popis načetvoro te ga spremi u džep... — A, što je saznao o meni?

— Ništa, savršeno ništa — reče povjerljivo direktor.

— No, a onaj moj spomenik na glavnom trgu?

— Ne postoji. Danas se tamo nalazi mali perivoj, a u sredini pod zemljom je javni zahod.

— Taaako? — Feldmaršal je uspio sebe prisiliti da govori mirno. — Ipak, nešto me čudi. Zar se vaš vozač vremeplova nije mogao raspitati kod prolaznika? Kakav je to izvjestitelj?

— Znate, ostalo mu je na raspolaganju samo nekoliko trenutaka, pa se obratio samo nekakvom radniku, što je bojio vrata na kući. No, taj je samo otpljunuo na pitanje našeg izvjestitelja i poslao ga u rodno mjesto.

Feldmaršal je na to neko vrijeme promatrao pažljivo vla¬stite nokte i na kraju rekao:

— Znači, narudžba je izvršena samo djelomično?

— Čini mi se da bi bilo točnije kad bismo rekli »nepotpuno« — reče direktor. — Međutim, ako baš želite, mogli bismo sutra pokušati još jednom da nešto saznamo o vašoj sudbini. Naravno, morat ćete još malo doplatiti, no zaista vrlo malo, budući da se osjećamo nekako obavezni prema vama.

— U redu, slažem se — pristade Feldmaršal, Spasitelj i Otac Lazurije u jednoj osobi. — Samo sada radije na kraći rok. Recimo, nakon godinu i pol ili ne, bolje pola godine.

Međutim, ni prekosutra se bijele mrlje na karti budućnosti nisu raščistile.

*

— Nitko tu nije ništa kriv. Na kraju krajeva ni osiguravajući zavodi ne prihvaćaju osiguranje protiv nuspjeha — govorio je direktor šetajući od stola do vrata i natrag. — U ovome je slučaju teško bilo što

prigovoriti našem izvjestitelju. Pokušao je razgovarati na ulici s nekom staricom, nekakvom na prvi pogled potpuno običnom i miroljubivom. A i počeo je onako izdaleka. Međutim, čim je pokušao nešto saznati o vašoj sudbini, babetina je podigla takvu galamu, da se u tren oka skupila čitava gomila ljudi... Čini se da su pomislili kako je on jedan od vaših pristaša. Na sreću se naš izvjestitelj uspio istrgnuti gomili i pobjeći glavom bez obzira. U posljednji je trenutak uletio u svoj vremeplov što ga je bio sakrio u grmlju. Liječnici su mu naredili da mora ostati u bolnici bar tjedan dana... — Direktor se znatiželjno zagleda u Feldmaršala i nakon kraće stanke nastavi: Uzbuđenost stanovništva jasno pokazuje da su se događaji, kojima nastojimo ustanoviti datum, morali dogoditi ne baš tako davno prije ovog neuspjelog putovanja našeg izvjestitelja. Ali točno kada...

— Nadam se da ćete mi to moći reći već sutra — progovori polako Feldmaršal .gledajući u zid kao da tamo traži odgovor. — Vjerujem da neću i ovaj put morati doplatiti.

— Naravno, naravno — složi se direktor. — Naša tvrtka točno zna što joj je dužnost i učinit će sve što može. Međutim, postoji i jedna neprilika. Jednostavno, ne možemo naći zamjenu ovom našem izvjestitelju što je sada u bolnici. Neki su izjavili da će riskirati, ali samo ako budu plaćeni u trostruku iznosu. Vele, budući da je zadatak posebno opasan...

— Koliko? — upita Feldmaršal. A kad je čuo broj, mračno je kimnuo glavom da pristaje.

— Možda bi bilo najpametnije da ovaj put pogledamo u najbližu budućnost — predloži direktor.

— U redu. Neka bude, kako predlažete. Neka pogleda recimo u budućnost od danas za mjesec dana.

*

— Imamo ga — radosno je uskliknuo direktor, kada se dvadeset četiri sata kasnije Feldmaršal ponovo pojavio na vratima njegova kabineta. — No, ovaj put je sve jasno. Ovaj naš novi izvjestitelj uspio je kupiti novine na kiosku. I u njima je detaljno opisano sve što vas zanima. Dakle, ovako — i tu direktor zaviri u papire što su bili pred njim. — Svrgnuli su vas s vlasti 9. srpnja. Kako piše u novinama, zavjera se pripremala odavna. Dalje stoji da ste se utopili u ribnjaku svoga dvorca kad ste pokušali pobjeći.

Feldmaršal je stajao kao ukočen, zarivši prste u naslon naslonjača. Činilo se kao da mu je netko odjednom iscijedio polovinu krvi.

— Devetoga srpnja — progunđao je muklo kao za sebe. — A danas je šesti... Znači, na raspolaganju su još tri dana. No, kroz to vrijeme ipak ću uspjeti još ponešto učiniti. — Oči mu odjednom zablistaše novom energijom. — Biste li bili tako ljubazni pa mi dopustili da

telefoniram u svoj glavni grad? — zamolio je direktora. — Znate i sami da je sad dragocjena svaka sekunda.

— Molim, izvolite — slegnu direktor ramenima. — Samo ja sam vas već upozorio da ne možete ništa izmijeniti...

— Halo, molim vas, smjesta me spojite s glavnim gradom Lazurije. — Feldmaršalov je glas grohotao u telefonskoj slušalici. — Da, osobno poglavara zemlje. Neka ga smjesta pronađu. Radi se o važnoj državnoj stvari... Za tri minuta? Dobro, čekam...

— Oprostate, ali ništa ne shvaćam — reče direktor zureći skamenjeno čas u Feldmaršala, čas u slušalicu. — Vi? Vi zovete samoga sebe?!

— No, i što onda? Što se to vas tiče? Ništa. Savršeno ništa — raspali se Feldmaršal.

— Ja sam samo želio biti načistu zbog naše tvrtke. Ona mora znati s kime ima posla. Jer ako čovjek naziva poglavara zemlje, a sam...

— Sve je to u redu. Ja sam zaista poglavar Lazurije. Kako da vam rastumačim — nastavi Feldmaršal — najbolje je da budem otvoren. Na kraju krajeva, odavde ću razgovarati pa bi vam odmah sve postalo jasno. Ukratko, ja sam poglavar Lazurije, ali za stanovnike Lazurije ja se nalazim u zemlji. Nikamo nisam otputovao. I sve vrijeme odlazim na primanja, konferencije, itd. Moj je dvojnik potpuno isti kao da je izliven u istom kalupu u kojem i ja. Čak ministri ništa ne sumnjaju, I glas. I ponašanje... Jedino što je on običan tikvan. Zbog toga sam mu naredio da za vrijeme moje odsutnosti govori što manje. Neka svijet misli da se ne osjećam dobro. Tako je najpametnije...

U to telefon gromko zazvoni. Feldmaršal žudno zgrabi slušalicu.

— Halo, tko je tamo. Karlos ti? Slušaj, stvar je hitna, pa ću govoriti direktno, bez šifre. Prvo, smjesta ograniči slobodu kretanja i pošalji po mene reaktivni... Što? Što si rekao?

Odjednom Feldmaršal zašuti i direktor jasno začu iz slušalice glas: »Čini se da ste mene s nekim zamijenili, dragi prijatelju. Nisam ja nikakav Karlos nego Feldmaršal — Otac i Spasitelj Lazurije. I upamtite, dobro upamtite, da je mome pokvarenom dvojniku zauvijek zabranjen ulazak u Lazuriju. Pod prijetnjom smrti.« I odmah se začuše signali da je razgovor završen. U glavnom gradu Lazurije su objesili slušalicu.

Tiho opsovavši, Feldmaršal se uhvati za glavu.

— Prokleti lopov... Ništarija... Glupan... Proglasio je da je on pravi Feldmaršal, a ja samo njegov dvojnik... — Iznakažena lica od bijesa Feldmaršal poleti na direktora. — Znači, sva su vaša proročanstva prokleta laž. Mene su svrgnuli ranije. Pare! Smjesta vraćajte pare. Ostao sam bez prebite pare.

— Molim vas, smirite se — direktor mu blago ukloni ruke. — Jamčim vam da će se naše proricanje potpuno ostvariti. Taj će

samozvanac biti svrgnut s vlasti točno za tri dana. I utopit će se u ribnjaku. A kako ste sami rekli, nitko nema ni pojma o vašem dvojniku, svi će vjerovati da ste se to utopili vi. Znači, vi ste od toga samo profitirali.

I bez daljih ceremonija, direktor izbaci bivšeg Oca Lazurije iz svoga kabineta, te naredi tajnici da uvede idućeg posjetitelja.

Varalica

Philip K. Dick
Impostor

Preveo Nikola Popović

— Ovih dana morao bih naći malo vremena da se odmorim — reče Spencer Olham za doručka. Pogledao je okolo ne bi li ugledao svoju ženu. — Mislim da sam zaslužio odmor. Deset godina je dugo.

— A projekt?

— Rat će se završiti i dobit će ga i bez mene. Ova Zemlja nije više u opasnosti.

Olham je sjeo za stol i zapalio cigaretu.

— Novi strojevi za širenje vijesti mijenjaju izvještaje — nastavio je — tako da se čini kao da su oni iz svemira točno iznad nas. Znaš li što bih najradije za svojeg odmora? Htio bih kampirati tamo u onim planinama izvan grada gdje smo bili onda. Sjećaš se? Otrovao sam se hrastovom šišarkom, a ti si skoro stala na zmiju.

— Sutton Wood? — Mary je počela pospremati posuđe. — Šuma je gorjela prije nekoliko tjedana. Mislila sam da to znaš. Kao da ju je grom zapalio.

Olham je mudrovao:

— Zar nisu pokušali otkriti uzrok? — usne su mu se stisle. — Nitko više ne brine ni o čemu. Samo razmišljaju o ratu.

Stisnuo je ponovo usta, slika svega iskrsla mu je pred očima: svemirci, rat, brod kao igla.

— Pa kako bismo i mislili na nešto drugo?

Olham je kimnuo glavom. Imala je pravo. Tamni maleni brodovi s Alfa Kentauri su s lakoćom prošli kraj zemaljskih krstarica ostavljajući ih za sobom kao bespomoćne kornjače. Bio je samo jedan pravac borbe, cijelim putem natrag, sve do Zemlje.

Cijelim putem natrag, sve dok u Westinghousovu laboratoriju nije demonstrirana zaštitna kupola. Postavljena iznad svih većih gradova i napokon i oko cijelog planeta, ta je kupola bila prva prava obrana, prvi odgovor napadačima iz svemira, kako su to javljale vijesti.

Ali dobiti rat, to je već nešto drugo. Svaki je laboratorij, svaki projekt radio danonoćno da bi se pronašlo još nešto: nekakvo oružje kojim bi se moglo pobijediti. Njegov projekt, na primjer. Iz dana u

dan, iz godine u godinu.

Olham ustane i ugasi cigaretu.

— Kao Damoklov mač. Stalno nam visi nad glavom. Već me je to zamorilo. Želim sada samo jedan dobar dugi odmor. Pretpostavljam da to svi žele.

Uzeo je kaput iz ormara i izišao na prednja vrata. Vozilo će biti tu za koji tren, brzo malo raketno vozilo koje će ga odvesti do laboratorija.

— Nadam se da Nelson ne kasni. — Pogledao je na svoj sat. — Već je skoro sedam.

— Evo dolazi vozilo — reče Mary gledajući između niza kuća. Sunce je sijalo iznad krovova i zraci su mu se odbijali od teških olovnih ploča. Naselje je mirovalo. Samo je nekoliko ljudi bilo u pokretu.

— Vidjet ćemo se kasnije. Pokušaj jednom da ne ostaneš prekovremeno, Spence.

Olham je otvorio vrata vozila, skliznuo unutra i zavalio se s uzdahom u udobno sjedalo. Još je jedan stariji čovjek bio s Nelsonom.

— Dakle? — reče Olham kada je vozilo jurnulo — ima li kakvih novosti?

— Obične — reče Nelson. — Nekoliko je svemirskih brodova napalo i još je jedan asteroid napušten iz strategijskih razloga.

— Bit će sve dobro kad projekt uđe u završnu fazu. Možda su te vijesti samo propaganda, ali posljednjih mjeseci to mi je već dosadilo. Sve se čini tako tužnim i ozbiljnim kao da su nam sve lađe potonule.

— Mislite li da ratujemo uzalud? — odjednom progovori stariji čovjek. — Ta i vi ste integralni dio rata.

— Ovo je major Peters — predstavi ga Nelson. Olham i Peters se rukovaše. Olham je proučavao starijeg čovjeka.

— A zašto tako rano idete? — pitao je. — Ne sjećam se da sam vas ranije vidio na projektu.

— Ja ne radim na tom projektu — odvrati Peters — ali nešto sam saznao o našem radu. Moj se posao sasvim razlikuje od vašeg.

Nelson i on izmijeniše poglede. Olham je to opazio i namrštio se. Vozilo je povećavalo brzinu i kao munja jurilo preko ogoljela i beživotna tla prema udaljenim zgradama laboratorija.

— Čime se vi bavite? — pitao je Olham. — A možda ne smijete o tome ni govoriti.

— Radim za vladu — odgovori Peters. — U službi sigurnosti.

— Oh — Olham diže obrve. — Da li se, možda, neprijatelj negdje ubacio na ovom području?

— Zapravo sam došao ovamo da se sretnem s vama, gospodine Olham.

Olham se zbunio. Razmišljao je o Petersovim riječima ali ništa nije

mogao smisliti.

— Da se sastanete sa mnom? Zašto?

— Došao sam da vas uhapsim kao špijuna svemiraca. Zbog toga sam jutros tako rano ustao... D r ž i g a, Nelsone...

Oružje je bilo upereno u Olhamova rebra. Nelsonu su se tresle ruke, a lice mu je poblijedjelo. Duboko je uzdahnuo.

— Hoćemo li ga odmah ubiti? — šaptao je Petersu. — Mislim da bi ga trebalo odmah ubiti. Ne smijemo čekati.

Olham je otvorio usta da progovori ali ni glasa nije puštao. Oba su ga čovjeka gledala oštro. Olham se uplašio da će se onesvijestiti. Glava ga je boljela i vrtjelo mu se.

— Ne razumijem — mrmljao je.

U tom je trenutku vozilo napustilo tlo i sunulo uvis. Ispod njih laboratorij postajao je sve manji i manji. Olham zatvori usta.

— Možemo malo pričekati — reče Peters. — Htio bih mu najprije postaviti nekoliko pitanja.

Olham je zurio tupo preda se, dok je vozilo jurilo kroz prostor.

— Hapšenje je prošlo u redu — rekao je Peters u fono-video ekran. Na njemu se pojavi lice Sefa službe sigurnosti. — To nas je najviše brinulo.

— Ima li kakvih komplikacija?

— Nema. Ušao je u vozilo ne sumnjajući. Čini se da nije moju prisutnost smatrao neobičnom.

— Gdje ste sada?

— Na našem putu, ali još unutar zaštitne kupole. Krećemo se maksimalnom brzinom. Možete smatrati da je najkritičniji trenutak prošao. Radujem se da su uzletni reaktivni motori na ovom vozilu ispravni. Da je bilo neke greške...

— Dajte da ga vidim — reče šef sigurnosti. Gledao je ravno u njega, u Olhama, dok je ovaj sjedio s rukama u krilu zureći preda se.

— Tako, dakle, to je taj čovjek.

Gledao ga je neko vrijeme.

Olham je šutio. Napokon šef kimne Petersu.

— U redu, to je dovoljno. — Mala sjenka gnušanja prijeđe mu licem. — Vidio sam sve što mi je potrebno. Učinili ste nešto što će se dugo pamtiti. Već pripremaju odlikovanja za vas dvojicu.

— To nije potrebno — odgovori Peters.

— Koliko je sada opasno tamo? Postoji li još nekakva mogućnost da...

— Još postoji mogućnost ali mala. Prema onome što znam potrebna je jedna ključna fraza. Svakako moramo preuzeti taj rizik.

— Javio sam bazi na Mjesecu da dolazite.

— Ne — zakima Peters glavom. — Zaustavit ću vozilo izvan baze. Ne želim previše stavljati na kocku.

— Kako hoćeš!

Šefove su oči sijevale kada je ponovo pogledao Olhama. Zatim nestade njegova lika s ekrana.

Olham je pogledao kroz prozor. Brodić je već bio prošao kroz zaštitnu kupolu i stalno je povećavao brzinu. Peters je očito žurio. Ispod njih, grmjeli su motori na mlazni pogon maksimalno ubrzavajući. Bili su u strahu i žurili su se toliko zbog njega.

Pored njega na sjedalu Nelson se meškoljio od nelagodnosti.

— Mislim da bismo to trebali učiniti sada — rekao je. — Sve bih dao kad bismo ovo dobro završili.

— Hajde smiri se — reče mu Peters. — Želio bih da neko vrijeme ti upravljaš brodom kako bih mogao razgovarati s njim.

Peters se prebaci do Olhama gledajući ga u lice. Pružio je ruku i dotakao ga po ramenu i po licu.

Olham ne reče ništa. »Kada bih samo mogao nekako javiti Mary«, razmišljao je. »Kada bih samo pronašao neki način da joj javim«. Pogledao je oko sebe. Kako? Video-ekran? Nelson je tamo sjedio s uperenim pištoljem. Nije mogao ništa učiniti. Bio je u klopci.

— Ali zašto?

— Slušajte — reče Peters. — Moram vam postaviti nekoliko pitanja. Vi znate kamo sada idemo. Prema Mjesecu. Za jedan sat zaustavit ćemo se na udaljenijoj strani, onoj bez sunca i pustoj. Čim se zaustavimo, predat ću vas odmah ljudima koji nas tamo čekaju. Vaše će tijelo biti odmah uništeno. Da li me razumijete? — pogledao je na svoj sat. — Za dva sata dijelovi vašeg tijela bit će razasuti na sve strane. Ništa neće ostati od vas.

Olham se trže iz letargije.

— Možete li mi reći zašto sve ovo...

— Svakako, reći ću vam — Peters kimne glavom. — Prije dva dana dobili smo izvještaj da je jedan strani svemirski brod prodro kroz zaštitnu kupolu. Brod je ostavio jednog špijuna u obliku humanoidnog robota. Robot je trebao uništiti jedno ljudsko biće i zauzeti njegovo mjesto.

Peters je hladno pogledao Olhama.

— U robotu je bila smještena U-bomba. Naš agent nije znao kako će bomba biti aktivirana, ali pretpostavlja se da bi se to moglo desiti posebno izrečenom frazom. Trebalo je da robot živi životom osobe koju je ubio, da preuzme sve njegove funkcije, njegov društveni život. On je tako konstruiran da potpuno nalikuje na osobu koju je ubio. Nitko ne može uočili razliku.

Olhamovo je lice postalo blijedo kao vapno.

Osoba koju je trebalo da robot zamijeni bila je Spencer Olham, poznati znanstvenik u jednom od naših istraživačkih projekata. No zato što je baš taj projekt došao u najznačajniju fazu, prisutnost

tempirane bombe koja bi se približila središtu tog projekta...

Olham je zurio u svoje ruke.

— Ali ja jesam Olham!

— Kad je robot jednom već ubio Olhama, bilo je vrlo jednostavno da potpuno preuzme sve njegove funkcije. Robot je vjerojatno spušten s tog broda prije osam dana. Zamjena je najvjerojatnije bila izvršena prošlog vikenda, kad je Olham otišao na kraći izlet u planine.

— Ali ja sam Olham! — Okrenuo se Nelsonu, koji je sjedio za kontrolnom pločom. — Zar me vi ne prepoznajete? Pa vi me bar znate već dvadeset godina. Zar se ne sjećate da smo zajedno studirali? Imali smo istu sobu.

Krenuo je prema Nelsonu.

— Ne približavajte mi se! — viknuo je Nelson.

— Ama, čujte. Sjećate se naše druge godine studija? Sjećate li se one djevojke? Kako se ono zvala...? — trljao je rukom čelo. — Ona s crnom kosom. Ona koju smo sreli u Tedovoj kući.

— Stop! — Nelson je nervozno mahao oružjem. — Ne želim više to slušati. Vi ste ga ubili! Vi, vi... stroju...

Olham je gledao u Nelsona.

— Svakako ste pogriješili. Ne znam što se dogodilo, ali nikakav robot me nikada nije sreo. Možda se brod srušio. Okrenuo se Petersu. — Ja sam Olham. Ja to znam. Nije bilo nikakve zamjene. Ja sam onaj koji sam uvijek bio.

Dodirnuo je sebe i rukama se opipavao.

— Mora postojati neki način da vam to dokažem — nastavio je. — Vratite me na Zemlju. Jedan rendgenski pregled, jedna neurološka analiza, bilo što... to će vam sve pokazati. Možda ćemo pronaći gdje se srušio taj brod.

Ni Nelson ni Peters nisu ništa odgovorili.

— Ja sam Olham — ponovio je. — Znam da sam to ja. Ali ne mogu to dokazati.

— Robot — reče Peters — ne može ni biti svjestan da on nije pravi Spencer Olham. On će postati Olham po načinu mišljenja i po obliku. On ima umjetan sistem memoriranja, falsificirao sjećanje. On će nalikovati na Olhama, posjedovati njegovo znanje, misli, interese i radit će njegov posao.

— Ali, svakako postoji jedna razlika. U robotu je uranska bomba spremna da eksplodira na odgovarajuću rečenicu.

Peters se malo odmakao.

— Da, to je jedina razlika. Zato vas i vodimo na Mjesec. Rastavit će vas i izvaditi bombu. Možda će i eksplodirati, ali neće biti važno, bar tamo ne.

Olham se teško zavali u sjedalo.

— Uskoro ćemo stići — reče Nelson.

Naslonio se i napeto razmišljao kad se brod počeo približavati Mjesecu. Ispod njih prostirao se pusti pejzaž. Što je mogao učiniti? Kako bi se spasio?

— Pripremite se — reče Peters.

Za nekoliko minuta on će biti mrtav. Dolje daleko mogao je vidjeti nekakvu malu točku. Nekakvu zgradu. Tamo su neki ljudi, grupa za rastavljanje, koja čeka njega. Oni će ga rastvoriti, iščupati mu noge i ruke i rastaviti u komadiće. A kada ne nađu nikakvu bombu, iznenadit će se, ali tada će već biti prekasno.

Olham se ogledavao po malenoj kabini. Nelson je još držao oružje u ruci. Nije bilo nikakve šanse. »Kad bih samo mogao dobiti liječnika koji bi ga pregledao — to bi ga jedino spasilo. Mary bi mu mogla pomoći«, razmišljao je grozničavo. Misli su mu sijevale glavom. Još samo nekoliko minuta i on će umrijeti. »Kad bih samo mogao s njom razgovarati.«

Brodić se polagano spustio na tlo. Nastala je tišina.

— Slušajte — reče Olham muklo. — Mogu dokazati da sam ja Spencer Olham. Dovedite liječnika.

— Evo, tu je ekipa. Nelson pokaže rukom.

— Dolaze! — nervozno je pogledao Olhama.

— Nadam se da se neće ništa neočekivano dogoditi.

— Otići ćemo prije nego što oni počnu svoj posao — reče Peters. — Odmah ćemo otići.

On navuče na sebe odijelo pod pritiskom. Kada je to završio, uzeo je oružje iz Nelsonove ruke.

— Ja ću sada pripaziti na njega.

Nelson također obuče svemirsko odijelo.

— A što ćemo s njim? — pokazao je na Olhama. — Treba li i on odijelo?

— Ne treba — reče Peteis. — Robotima, vjerojatno, ne treba kisika.

Demonteri su već bili blizu brodića. Stajali su i čekali. Peters im dade mak.

— Dođite! — mahnuo im je rukom i oni su se približavali ukočeno i polako u svemirskim odijelima.

— Ako otvorite vrata — reče Olham — to će me ubiti. To će biti ubojstvo.

— Otvorite vrata — reče mu Nelson. Dohvatio je kvaku.

Olham ga je gledao. Vidio je kako ruka grabi metalnu polugu. Za trenutak vrata će se otvoriti, zrak će iz brodića nestati. On će umrijeti i tada će oni saznati da su pogriješili. Možda u neko drugo vrijeme, kad ne bi bilo rata ljudi ne bi postupali ovako, ne bi žurili da ubiju čovjeka samo zato što su uplašeni. Sada su svi uplašeni i spremni žrtvovati pojedinca da bi se oslobodili straha.

Bit će ubijen samo zato što oni ne mogu pričekati da im dokaže kako nije robot. Ali za to nije bilo vremena.

Pogledao je Nelsona. Nelson mu je bio dugogodišnji prijatelj. Zajedno su se školovali. Bio mu je i vjenčani kum, a sada će ga baš Nelson ubiti. Nelson nije bio zao ni pokvaren čovjek, a sad je mislio da ga mora ubiti. Možda su isto tako postupali u vrijeme dok je harala kuga. Kada bi na čovjeku opazili krastu, odmah bi ga ubili, bez imalo razmišljanja, bez dokaza, samo na osnovi sumnje. U takvim opasnim vremenima i nije se moglo drugačije. Olham ih nije okrivljavao, nije im zamjerao, ali on ipak mora živjeti. Njegov je život bio previše dragocjen da bi ga samo tako žrtvovao. Brzo je razmišljao. Što da učini? Da li je bilo nekakve prilike? Ogledao se oko sebe.

— Evo otvaram — reče Nelson.

— Imate pravo — reče Olham. Zvuk vlastita glasa ga je iznenadio. To je bila čvrstina očaja. — Meni zrak nije potreban. Otvorite vrata.

Oni su zastali i gledali ga iznenađeno.

— Hajde, naprijed. Otvorite. I tako je svejedno. — Olham stavi ruku u unutrašnji džep kaputa. — Zanima me kako brzo vas dvojica možete trčati.

— Trčati?

— Imate još samo petnaest sekundi vremena za život. — U džepu je samo stisnuo prste dok mu se ruka malo ukočila. Odahnuo je smiješeći se. — Imali ste krivo što se tiče aktiviranja bombe, pomoću kombinacije riječi. Zaista ste pogriješili. Još samo deset sekundi.

Dva zapanjena lica gledala su ga kroz stakla svemirskih odijela. Onda su potrčali što su brže mogli i otvorili vrata. Zrak je izlazio, a Olham je pohrlio i brzo zatvorio vrata. Automatski sistem za održavanje stalnog pritiska radio je snažno i ispunio brodić zrakom. Olham je odahnuo s olakšanjem.

— Još jedna sekunda i...

Tamo vani dva čovjeka su se pridružila skupini. Skupina se razbježala u svim pravcima. Jedan za drugim bacili su se na tlo. Olham je sjeo za kontrolnu ploču. Postavio je koordinate kako valja. Kad se brod počeo uspinjati, oni dolje ustali su i otvorenih usta zurili u brod.

— Žao mi je — promrmljao je Olham — ali ja se moram vratiti na Zemlju. Usmjerio je brod putem kojim su i došli.

*

Bila je noć. Olham se nagnuo nad audiovizor. Postepeno se pojavljivala slika. Znači, poziv je prošao bez smetnji.

— Mary — rekao je. Žena ga je zgranuto gledala.

— Spence! Gdje si? Što se dogodilo?

— Ne mogu ti sada reći. Slušaj me dobro. Moram brzo govoriti.

Oni mogu prekinuti vezu svakog trenutka. Odmah pronađi dra Chamberlaina, ako nije kod kuće, pronađi bilo kojeg liječnika. Dovedi ga kući i neka me tamo čeka. Neka ponese rendgenski aparat, fluoroskop i sve ostalo.

— Ali, dragi moj...

— Učini kako sam ti rekao. I požuri. Neka bude kod nas za jedan sat. — Olham se nagne nad ekran: — Inače, je li sve u redu? Jesi li sama?

— Sama?

— Je li netko s tobom u kući? Je li ti se javljao Nelson ili netko drugi?

— Ne, nije, Spence, ne razumijem.

— Sve je u redu. Vidjet ćemo se za jedan sat kod kuće. I nemoj nikome ništa reći. Nađi Chamberlaina i dovedi ga pod bilo kakvim izgovorom. Reci da si jako bolesna.

Prekinuo je vezu i pogledao na sat. Trenutak kasnije napustio je brod i zakoračio u tamu. Imao je još oko pola milje do kuće.

Opazio je svjetlo na prozoru kuće — u svojoj radnoj sobi. Ništa se nije čulo. Pogledao je na sat i pod svjetlom zvijezda vidio da je prošlo skoro jedan sat.

Duž ceste naišlo je neko raketno vozilo. Naišlo i nastavilo dalje.

Olham je gledao prema kući. Liječnik je već morao stići. Morao je biti u kući i čekati Mary. Jedna ga je misao lecnula. Da li je ona uopće mogla napustiti kuću? Možda su je pratili. Možda on sad ponovo upada u klopku?

Ali, što je drugo mogao učiniti?

S liječničkim izvještajem, fotografijama i nalazom postajale su neke mogućnosti da dokaže da je čovjek, a ne robot. Kad bi ga dospjeli pregledati, kad bi mogao ostati živ samo toliko da ga pregledaju...

Mogao je jedino tako dokazati da nije robot. Sva mu je nada bila sad u toj kući. Dr Chamberlain je bio ugledan liječnik, šef svih liječnika na projektu. On će znati. Njegova će riječ imati odlučno značenje. On će činjenicama smiriti tu histeriju, to ludovanje.

Ludost, da to je bila prava riječ. Kada bi oni samo pričekali, radili polagano, temeljito. Ali, oni nisu mogli čekati. On je morao umrijeti odjednom, bez ikakvih dokaza, bez ikakva suda ili ispitivanja. Najednostavniji bi test pokazao, a oni nisu imali vremena ni za najjednostavniji test. Oni su mislili samo na opasnost i ništa više.

Približio se kući, stigao do vrata. Tu je stao i osluškivao. Nikakva zvuka.

Bilo je previše tiho.

Olham je stajao nepomičan na vratima. Pokušavaju da budu sasvim tihi oni tamo unutra. Zašto? To je bila malena kuća. Samo

nekoliko koraka iza vrata trebalo je da budu Mary i dr Chamberlain. A ništa nije čuo, nikakav glas, baš ništa. Pogledao je na vrata, koja je otvarao i zatvarao svako jutro i svaku večer.

Stavio je ruku na kvaku, onda ju je odjednom ispružio i dodirnuo zvonce. Zvonce je zazvonilo negdje u dubini kuće.

Čuo je korake.

Mary je otvorila vrata. Čim joj je ugledao lice, znao je.

Odmah je pobjegao i bacio se u grmlje. Jedan čovjek iz službe sigurnosti pojavio se iza Mary i potrčao.

Olham je zaobišao kuću i izgubio se u mraku. Jedna se svjetiljka upalila i počela šarati po mraku tražeći ga.

Prešao je cestu i umakao iza nasipa. Skočio je dolje i našao se u nekakvu dvorištu. Iza njega jurili su oficiri iz službe sigurnosti i dovikivali se. Olham je trčao teško dišući.

Ženino lice! Znao je odmah. Stisnute usne, zastrašene oči. Da je ušao, otvorio vrata i jednostavno ušao?

Oni su svakako uhvatili njegov razgovor sa ženom i odmah došli u kuću. Vjerojatno je povjerovala u njihovu priču. Nema sumnje, da je povjerovala kako je on robot.

Olham je bježao sve dalje i dalje. Ostavio je progonitelje daleko iza sebe. Očito mu nisu uspjeli pratiti trag po noći. Popeo se na jedan brežuljak i krenuo drugom stranom dolje. Za trenutak je pomislio da se vrati brodiću. Ali gdje da krene s njim? Zaustavio se. Vidio je pred sobom brod, siluetu prema obzorju, tamo gdje ga je i ostavio. Naselje je bilo iza njega, zatekao se u predjelu između predgrađa i divljine gdje je počinjala šuma. Prešao je preko jedne ledine i zašao među drveće.

Kad je zakoračio u šumarak, vrata jednog brodića se otvore i Peters iziđe obasjan svjetlom iz broda.

U rukama je imao teško oružje — bacač zraka. Olham se ukruti. Peters je na tren spazio njegovu tamnu siluetu i odmah je zatim izgubio.

— Znam da ste tu — viknuo je u mrak. — Dođite ovamo,

Olhame, naši ljudi su vas opkolili.

Olham se nije ni pokrenuo.

— Slušajte me. Svakako ćemo vas uhvatiti. Očito vi još ne vjerujete da ste robot. Vaš poziv i razgovor sa ženom pokazao nam je kako ste vi još pod dojmom koji je stvoren umjetnom memorijom. Ali, vi ste ipak samo robot. Vi ste doista robot i u vama je sakrivena bomba. Svakog trenutka odgovarajuće riječi mogu je aktivirati, a njih može izgovoriti bilo tko, vi ili netko drugi. A kada se to dogodi bomba će uništiti sve na milje uokrug. I laboratorij i ženu i svi mi ćemo biti mrtvi. Da li me dobro razumijete?

Olham nije ništa odgovorio. Slušao je. Ljudi su se kretali prema

njemu, provlačeći se između stabala.

— Ako ne izađete sami, mi ćemo vas već uhvatiti. To ja sada samo pitanje vremena. Više vas ne namjeravamo prebaciti na bazu na Mjesec. Uništit ćemo vas, čim vas ugledamo, i pri tome preuzimamo rizik da bomba eksplodira. Okupio sam sve oficire službe sigurnosti iz cijele okoline. Pretražili smo cijeli kraj pedalj po pedalj. Nema mjesta gdje biste mogli otići i sakriti se. Oko ove šume je kordon naoružanih ljudi. Imate vrlo malo vremena dok se obruč ne zatvori.

Olham se tiho udalji. Peters je i dalje govorio. Nije ga vidio u tom mraku. Bilo je pretamno. Ali Peters je imao pravo. Nije više imao gdje otići. Bio je izvan naselja, u predgrađu, tamo gdje je počinjala prava šuma. Tu se mogao sakriti neko vrijeme, ali jednom će ga ipak uhvatiti.

Olham je hodao tiho, što je tiše mogao kroz šumu. Milju za miljom svaki je pedalj zemlje bio pretraživan. Kordon se sužavao iz časa u čas i ostavljao mu sve manje prostora.

Što mu je preostalo? Više se ne može dočepati brodića i pobjeći. Bili su u njegovoj kući, a žena je bila s njima i vjerovala im je, nema sumnje, kako je pravi Olham ubijen. Stisnuo je pesnicu. Negdje je morao biti srušeni brod svemiraca i u njemu ostaci tog nesretnog robota. Negdje vrlo blizu brod je pao i razbio se.

I robot je ležao u njemu uništen.

Tanahna nada ga je uzbudila. Što ako mu uspije pronaći ostatke? Ako im pokaže razbijeni brod i robota... Ali gdje bi ih pronašao?

Nastavio je hodati zadubljen u misli. Brod se morao spustiti negdje blizu laboratorija. Robot je trebao put nastaviti pješice. Uspinjao se padinom jednog brežuljka i gledao okolo. Pao i zapalio se. Ima li kakva traga, nekakva znaka? Da li je čitao nešto, Čuo? Za nekakvo mjesto negdje blizu, odakle se može stići pješice. Nekakvo divlje mjesto, zabačeno, nepristupačno gdje ne bi ljudi mogli...

Odjednom se Olham nasmiješio. Pao i izgorio! Sutton Wood! Šuma! Zakoračio je brže.

*

Bilo je već jutro. Sunce se probijalo kroz polomljeno drveće i obasjavalo čovjeka koji je stupio na rub čistine. Olham je s vremena na vrijeme dizao pogled i osluškivao. Nisu više bili daleko, svega nekoliko minuta. Nasmiješio se ponovo.

Dolje tamo ispred njega ispriječena preko čistine među pougljenjeli mostacima panjeva koji su nekad bili Sutton Wood ležala je gomila krhotina. Na suncu tu i tamo bljesnuli bi pojedini dijelovi. Nije baš imao mnogo teškoća da nađe olupinu. Sutton Wood je bilo mjesto koje je dobro poznavao, verao se tuda često u životu, kad je bio nešto mlađi. Znao je gdje će naći ostatke broda. Bio je tu samo još jedan vrh.

Ako niste znali da postoji, teško biste ga brodom zaobišli.

Brod koji se spuštao, a nije poznavao Sutton Wood, imao je male šanse da ga promaši. On je sada stao i gledao dolje prema brodu, ali u ono što je ostalo od broda.

Olham ih je čuo, nisu bili daleko, stizali su u grupi i razgovarali prigušenim glasom. Bio je napet. Sve je ovisilo o tome tko će ga prvi opaziti. Ako to bude Nelson, nije imao nikakve šanse. Nelson će pucati odmah. On će biti mrtav prije no što oni opaze brod. No, ako bude imao vremena da im dovikne i zadrži ih samo malo... To mu je jedino sada bilo potrebno. Jednom kada vide brod, on će biti spašen.

Ali ako oni pucaju prvo pa...

Jedna je grana pukla. Jedna se prilika pojavila primičući nesigurno. Olham udahne duboko. Ostalo je samo nekoliko sekundi, možda posljednje sekunde njegova života. Podigao je ruke promatrajući pažljivo.

Bio je Peters.

— Peters! — Olham je mahao rukom.

Peter je podigao pušku i nanišanio.

— Ne pucajte! — Glas mu je bio preplašen. — Čekajte samo jedan trenutak. Pogledajte na čistinu.

— Pronašao sam ga — vikao je Peters.

Ljudi iz sigurnosti nahrupili su iz šume i počeli ga opkoljavati.

— Ne pucajte, slušajte me. Pogledatje na čistinu. Brod, strani brod. Pogledajte!

Peters je oklijevao. Puška mu se tresla u rukama.

— Evo, tu je dolje — reče Olham brzo. — Znao sam da ću ga ovdje naći. Spaljeno drveće. Da li mi sada vjerujete? Pronaći ćete i ostatke robota u brodu. Pogledajte!

— Nešto je tamo dolje — reče jedan od ljudi iz službe sigurnosti.

— Pucajte u njega — vikao je Nelson.

— Čekajte. — Peters se brzo okrenuo. — Ja ovdje zapovijedam. Neka nitko ne puca. Možda nam ipak govori istinu.

— Pucajte u njega — vikao je i dalje Nelson. — On je ubio Olhama. Svakog trenutka može da pobije i nas. Ako bomba sada eksplodira...

— Umukni! — Peters je krenuo prema padini, nizbrdo. — Pogledajte ovo — mahnuo je svojim ljudima. — Idite dolje i pretražite ostatke broda i vidite što je u njemu.

Ljudi su požurili dolje preko čistine. Pretraživali su ostatke broda.

— Ima li što? — povikao je Peters.

Olham je zadržao dah. Malo se smješkao. Mora biti tamo. Nije imao vremena da sam pogleda, ali morao bi biti tamo. Odjednom ga obuze zla slutnja. Ako je robot preživio, izišao i otišao? Što ako je bio potpuno uništen, spaljen pa ništa nije ostalo?

Počeo se znojiti. Nelson ga je netremice promatrao oštrim pogledom. Prsa su mu se nadimala.

— Ubijte ga, prije no što on pobije nas.

— Što ste našli? — dovikne Peters ljudima koji su pretraživali ostatke broda. Pušku je držao uperenu u Olhama. — Ima li što.

— Čini se da ima. To je raketni brod. Nešto je pored njega.

— Ja ću pogledati.

Peters prođe pored Olhama. On ga je pratio kako silazi niz brežuljak i približava se ljudima pokraj broda. Ostali su krenuli prema ostacima broda da i oni vide što je to.

— To je nekakvo tijelo — reče Peters. — Pogledajte ga!

Olham im se pridružio. Stajali su oko broda u krugu i gledali dolje.

Tu, na tlu, bila je skvrčena neka prilika u groteskнoj pozi. Nalikovala je na ljudsko biće, osim što je bila tako čudna. Kuke i noge su bile polomljene, usta otvorena, a oči su staklasto zurile u nebo.

— Kao neki pokvareni stroj — mrmljao je Peters. Olham se nasmiješi.

— Dakle, što kažete? Peters ga je promatrao.

— Ne mogu vjerovati. Vi ste sve vrijeme govorili istinu?

— Robot nikada nije stigao do mene— reče Olham. Izvadio je cigaretu i zapalio. — Bio je uništen kad se srušio. Vi ste svi bili zaokupljeni ratom pa niste ni opazili da je neka zabačena šuma gorjela. Sada znate zašto.

Stajao je, pušio i promatrao ljude oko sebe. Oni su prevrtali ostatke broda. Tijelo je bilo ukruceno, a ruke i noge ukočene.

— Sada ćete naći i bombu — reče Olham. Ljudi su tijelo stavili na zemlju. Peters se nagnuo nad njim.

— Čini mi se da joj vidim krajičak.

Pružio je ruku dodirnuvši tijelo.

Prsa su bila rastvorena. U tom je otvoru svjetlucalo nešto metalno. Ljudi su gledali u metal bez riječi.

— To bi nas sve uništilo da je ostalo cijelo — reče Peters. — Ta metalna kutija.

Nastao je tajac.

— Mislim da vam dugujemo nešto — reče Peters Olhamu.

— Ovo je morala biti za vas strašna mora. Da niste umakli, mi bismo vas... Prekinuo je usred rečenice.

Olham je ugasio cigaretu.

— Ja sam naravno znao da robot nikada nije stigao do mene. Ali nisam to mogao dokazati. Ponekad nije lako nešto dokazati. U tome je bila sva nevolja. Nisam nikako mogao dokazati da sam to zaista ja.

— Što kažete na jedan zasluženi odmor? — reče Peters.

— Mislim da bismo mogli udesiti da dobijete mjesec dana odmora. Tada biste se mogli doista oporaviti od svega ovoga.

— Mislim da bih sada najradije otišao kući — reče Olham.

— Dobro — odgovori Peters. — Kako želite.

Nelson je klečao i dalje na zemlji kraj tijela. On je dohvatio onaj vidljivi komad metala u prsima.

— Ne dirajte to — reče Olham. — Još bi moglo eksplodirati. Bolje neka to obavi ekipa za demontiranje kad mi odemo.

Nelson ne reče ništa. Odjednom dohvati metal zavukavši ruku u prsa. Izvukao ga je.

— Što to radite — povikao je Olham.

Nelson se diže. U ruci je držao metalni predmet. Lice mu je bilo blijedo od strave. Bio je to metalni nož stranih bića iz svemira zaliven krvlju.

— Ovo ga je ubilo — šaputao je Nelson. — Moj je prijatelj bio ubijen ovim ovdje. — Pogledao je Olhama. — Vi ste ga ubili i ostavili pored broda.

Olham je drhtao. Zubi su mu cvokotali. Skrenuo je pogled s noža na tijelo.

— Pa to ne može biti Olham — rekao je. Misli su mu se kovitlale i zbunjivale ga. — Zar ja nisam ja? I — Grcao je i hvatao zrak. — Ali, ako ja nisam Olham , onda moram biti...

Nije završio rečenicu, bila je dovoljna prva polovina. Eksplozija je bila vidljiva sve do Alfa Kentauri.

(Objavljeno prema dogovoru s G. P. A., München)